

Eigen cursustekst

INLEIDING TOT HET ECONOMISCH RECHT

[D0T01A]

ALBERT SWERTS

AJ 2024-2025

I.	Inleidingen en basisbegrippen van het recht.....	- 1 -
1.	<i>Wat is recht? Waarom hebben we recht?.....</i>	<i>- 1 -</i>
2.	<i>De indelingen van het recht</i>	<i>- 2 -</i>
3.	<i>De bronnen van het recht</i>	<i>- 3 -</i>
i.	Nationaal niveau	- 3 -
ii.	Internationaal niveau	- 5 -
iii.	Supranationaal niveau	- 5 -
4.	<i>Begrippen rechtssubject, rechtsfeit en rechtshandeling</i>	<i>- 6 -</i>
II.	Publiek recht	- 7 -
1.	<i>Belgisch staatsrecht</i>	<i>- 7 -</i>
i.	Constitutionele monarchie	- 7 -
ii.	Rechtsstaat en grondrechten	- 7 -
iii.	Scheiding der machten	- 8 -
iv.	Federalisme	- 12 -
2.	<i>Europees recht</i>	<i>- 14 -</i>
i.	Europese Unie.....	- 14 -
ii.	Historische evolutie.....	- 15 -
iii.	Bronnen van Unierecht	- 15 -
iv.	De Europese Instellingen	- 16 -
III.	Burgerlijk recht	- 19 -
1.	<i>Basisbegrippen.....</i>	<i>- 19 -</i>
2.	<i>Verbintenissen.....</i>	<i>- 20 -</i>
i.	Het begrip verbintenis.....	- 20 -
ii.	Bronnen van verbintenissen	- 21 -
iii.	Modaliteiten van verbintenissen	- 22 -
iv.	Tenietgaan van verbintenissen	- 23 -
3.	<i>Overeenkomsten</i>	<i>- 24 -</i>
i.	Totstandkoming van overeenkomsten	- 24 -
ii.	Gevolgen van overeenkomsten.....	- 26 -
iii.	Niet-nakoming van overeenkomsten.....	- 27 -
iv.	Beëindiging van overeenkomsten	- 29 -
4.	<i>Onrechtmatige daad</i>	<i>- 30 -</i>
i.	Situering	- 30 -
ii.	Aansprakelijkheid voor eigen foutieve daad	- 30 -
iii.	Aansprakelijkheid voor de daad van anderen en van zaken	- 32 -
iv.	Samenloop van contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid	- 33 -
5.	<i>Zekerheden</i>	<i>- 34 -</i>
6.	<i>Voorbeeldvragen.....</i>	<i>- 36 -</i>
IV.	Ondernemingsrecht	- 38 -
1.	<i>Inleiding</i>	<i>- 38 -</i>
i.	Evolutie: van handelsrecht naar ondernemingsrecht	- 38 -

ii.	Verschillende definities van ‘onderneming’	- 39 -
iii.	Verplichtingen en bijzondere regels voor ondernemingen	- 43 -
iv.	Onderneming, vennootschap en rechtspersoon.....	- 47 -
v.	Voorbeeldvraag	- 50 -
2.	<i>Vertegenwoordiging, tussenpersonen en distributie</i>	- 51 -
i.	Vertegenwoordiging in het algemeen	- 51 -
ii.	Handelstussenpersonen.....	- 52 -
iii.	Distributieovereenkomsten.....	- 59 -
iv.	Overzicht: Vertegenwoordiging, tussenpersonen en distributie	- 63 -
v.	Voorbeeldvraag	- 63 -
3.	<i>Vrijheid van onderneming en mededinging</i>	- 64 -
i.	Vrijheid van ondernemen	- 64 -
ii.	Mededingingsrecht	- 64 -
iii.	Marktpraktijken en consumentencontracten.....	- 71 -
iv.	Intellectuele eigendomsrechten.....	- 76 -
v.	Voorbeeldvraag	- 82 -
4.	<i>Insolventie</i>	- 83 -
i.	Overzicht van insolventieprocedures.....	- 83 -
ii.	Faillissement.....	- 85 -
iii.	Gerechtelijke organisatie en overdracht on der gerechtelijk gezag	- 91 -
iv.	Voorbeeldvraag	- 93 -
V.	Vennootschapsrecht	- 94 -
1.	<i>Begrip en kenmerken van de vennootschap</i>	- 94 -
i.	Eerste kennismaking met het vennootschapsrecht	- 94 -
ii.	Vennootschapsvormen	- 99 -
iii.	Kenmerkende begrippen	- 103 -
2.	<i>Oprichtingsvereisten, kapitaal en effecten</i>	- 105 -
i.	Oprichtingsvereisten	- 105 -
ii.	Kapitaal en vermogen	- 106 -
iii.	Effecten	- 114 -
iv.	Voorbeeldvraag	- 119 -
3.	<i>Organen (algemene vergadering en bestuur)</i>	- 120 -
i.	Algemene vergadering	- 120 -
ii.	Bestuur	- 125 -
iii.	Voorbeeldvraag	- 133 -
4.	<i>Vertegenwoordiging</i>	- 134 -
i.	Vertegenwoordiging in vennootschappen.....	- 134 -
ii.	Oefingen op de handtekeningsclausules	- 138 -
VI.	Examen: praktische informatie	- 139 -

I. Inleidingen en basisbegrippen van het recht

1. Wat is recht? Waarom hebben we recht?

Objectief recht = het geheel van rechtsregels en normen die in een samenleving van kracht zijn en waaraan iedereen zich moet houden. Het bepaalt wat juridisch is toegestaan of verboden en geeft richtlijnen voor het gedrag van mensen en instellingen in de samenleving. Het omvat alle wetten, verordeningen, rechtspraak, en gewoonten die de rechten en plichten van personen en organisaties regelen. De naleving ervan is afdwingbaar.

Subjectief recht = door het (objectief) recht beschermde aanspraak op andermans gedrag. Het zijn persoonlijke rechten die aan een individu zijn toegekend en die afdwingbaar zijn in de rechtbank. Het gaat om rechten die iemand in staat stelt en om bepaalde handelingen te eisen of te verrichten en om zich te verzetten tegen handelingen van anderen die hun belangen schaden. Het draait dus om de individualisering van de algemeen geldende rechtsregels.

Bv. Het recht om een eigendom te bezitten, je kan dan afdwingen dat anderen deze eigendom niet mogen gebruiken. Dit subjectief recht komt voort uit de objectieve rechtsregels

Formulier van tenuitvoerlegging = Een document dat macht verleent om wetten of beslissingen zoals vastgelegd door de rechtbanken of andere autoriteiten te handhaven. Het dient als rechtstreeks uitvoerbaar instrument, d.w.z. dat het zonder verdere goedkeuring kan worden uitgevoerd (in naam van 'de staat').

Rechtsprincipes

België is een **rechtsstaat** → ook de overheid is aan het recht onderworpen, het uitvaardigen, toepassen of afdwingen van de wet gebeurt volgens de door regels beheerste procedures. In België geldt bovendien de strikte **scheiding der machten** met de **onafhankelijke rechterlijke macht** voor de controle van de naleving van de regels en wetten opgelegd door de **wetgevende macht**. België is bovendien een **democratie** waar het uitvaardigen van de regels gebeurt door indirecte deelname van het volk (met verkiezingen dus). De **Belgische Grondwet** bevat de fundamentele basisrechten van haar burgers, de structuur van de overheid en de verdeling van de overheidsmachten. Ze geldt als hoogste recht binnen het Belgisch wetgevend kader en zijn gegarandeerd voor alle belgen. Elke andere wet moet dus in overeenstemming zijn met de grondwet.

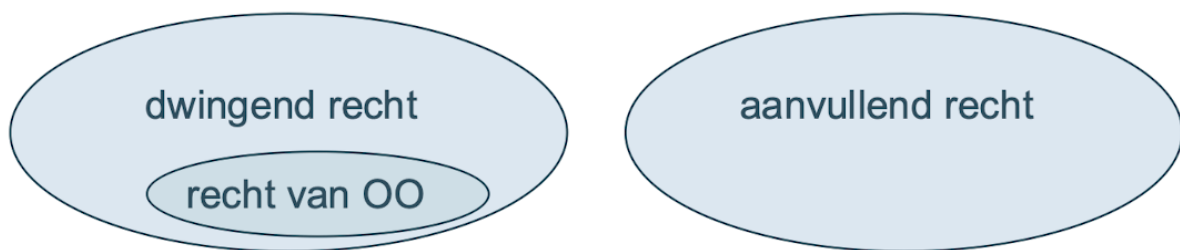
Dwingend recht = beschrijft wat u in principe niet onderling mag doen of afspreken. Het beslaat dingen die u niet onderling mag afspreken met derden. Afspraken en verbintenissen die hiermee in overtreding zijn worden als nietig beschouwd.

Bv. Er bestaan regels rond minimumlonen, veiligheidsvoorschriften...

Aanvullend recht = omslaat alle wetten die u zelf met derden anders mag afspreken. Het aanvullend recht bestaat voor in geval er geen specifieke afspraken zijn gemaakt met derden. Het zijn standaardregels die automatisch van toepassing zijn, maar mits toestemming van alle partijen ook genegeerd kunnen worden als er andere afspraken gemaakt worden. Het nut hiervan is dat er niet altijd over elk detail onderhandeld moet worden mits het standaard aanvullend recht volstaat. Het zorgt voor een voorspelbare uitkomst in het geval dat partijen geen specifieke regels hebben afgesproken.

Bv. Standaard betalingstermijn, garantietermijn, aantal vakantiedagen, erfrecht... (Deze kunnen dus allemaal worden aangepast, maar als dit niet gebeurt bestaan hiervoor standaardtermijnen/-rechten)

Openbare Orde = omvat de fundamentele principes en normen die essentieel zijn voor het functioneren van de samenleving zoals de bescherming van de rechtsstaat, de mensenrechten, ethische normen... Deze regelgeving is strikt en kan niet worden omzeild door privé-overeenkomsten. Overtredingen hiervan zijn ongeldig of zijn strafbaar.

2. De indelingen van het recht

Het recht probeert een onderscheid te maken, ook al is dit geen strikt onderscheid, tussen het **publiek recht** en het **privaat recht**.

Publiek recht = regelt de relaties tussen burgers en de overheid, evenals de organisatie en werking van de overheid zelf. Het zorgt ervoor dat de overheid haar macht op een geordende en wettelijke manier uitoefent, en beschermt de rechten van de burgers tegenover de staat.

Onderdelen van het publiek recht zijn:

- **grondwettelijk recht**;
- **administratief recht** = overheidswerking en -organisatie;
- **gerechtelijk recht** = werking en procedures gerechtelijke macht;
- **strafrecht** = definiëren strafbaar gedrag en vastleggen sancties;
- **strafprocesrecht** = regels en procedures voor behandelen strafzaken;
- **fiscaal recht** = wetten over inning en heffing van belastingen.

Privaat recht = recht dat de relaties tussen individuen onderling regelt (lees: burgers, bedrijven...). Het stelt individuen vast hun eigen belangen te regelen en vast te leggen binnen het kader dat door de wet is vastgelegd.

Het privaatrecht omvat het **burgerlijk recht** en het **ondernemingsrecht**.

Burgerlijk recht = omvat de regels die slaan op de persoonlijke en vermogensrechtelijke relaties tussen particulieren (dus niet de bedrijven).

Onderdelen van het publiek recht zijn:

- **personen- en familierecht** = regels over burg. staat, huwelijken, familierelaties;
- **goederenrecht** = regels omtrent eigendom, zowel wel als niet tastbaar;
- **erfrecht** = testamenten, erfopvolging...;
- **verbintenissenrecht** = regulatie rond procedures van contracten;
- **bijzondere overeenkomsten** = regels rond specifieke soorten contracten;
- **familiaal vermogensrecht** = regels rond vermogensstelsels en -overdrachten

Ondernemingsrecht = regelt de juridische aspecten van zakendoen en is gericht op de behoeften van ondernemers en bedrijven. Het bevat onder andere het vennootschapsrecht. (Zie later in de cursus)

Zoals reeds vermeld is er geen strikt onderscheid tussen publiek en privaatrecht. Er bestaan rechtstakken die betrekking hebben op beide domeinen zoals mededingingsrecht, regels over marktpraktijken, consumentenbescherming, maar ook sociaal recht en socialezekerheidsrecht.

3. De bronnen van het recht

i. Nationaal niveau

Wetten

Op nationaal niveau stemt de regering wetten, meer hierover later.

Rechtspraak

In België geldt geen '**rule of precedent**' (= juridisch principe waarbij rechtbanken zich houden aan eerder vastgestelde beslissingen bij soortgelijke zaken om consistentie en voorspelbaarheid in het recht te waarborgen) zoals in de VS. Belgische rechters zijn niet formeel gebonden aan eerdere beslissingen – precedents – van andere rechtbanken. Eerdere uitspraken spelen echter wel een belangrijke rol binnen het rechtssysteem.

Gewoonterecht

In België maakt men ook gebruik van het gewoonterecht. Dit zijn rechten die ontstaan uit langdurige gewoonten en praktijken die door de samenleving als bindend worden beschouwd, ondanks dat ze niet zijn vastgelegd in geschreven wetgeving.

Algemene rechtsbeginselen

Dit omvat principes die als universeel en fundamenteel worden beschouwd voor het rechtssysteem, zelfs als ze niet zijn vastgelegd.

Ter illustratie: Billijkheid en redelijkheid is een principe dat vaak wordt toegepast waarbij strikte toepassing van de wet zou leiden tot een onredelijk resultaat.

Bv. Stel, een kleine ondernemer tekent een langdurig huurcontract voor een bedrijfsruimte, maar door een plotselinge en onvoorzienbare economische crisis kan de ondernemer de huur niet meer betalen. Volgens het contract zouden strikte sancties, zoals een aanzienlijke boete en onmiddellijke uitzetting, kunnen volgen. Echter, een rechter kan besluiten de beginselen van billijkheid en redelijkheid toe te passen door de sancties te matigen of een betalingsregeling toe te staan, erkennend dat de crisis buiten de controle van de ondernemer ligt en de gevolgen disproportioneel zijn.

Rechtsleer

Dit omvat academische publicaties of commentaren vanuit de rechtsleer. Deze hebben vaak een invloed op hoe specifieke bepalingen uit wetboeken in de praktijk geïnterpreteerd en toegepast worden. Ook binnen relatief nieuwe rechtsgebieden (zoals bv. milieurecht) kunnen deze vaak aangehaald worden.

Illustratief voorbeeld: zaak Marie Popelin (1888)

Hof van Beroep van Brussel, 12 december 1888

« ... la nature particulière de la femme, la faiblesse relative de la constitution, la réserve inhérente à son sexe, la protection qui lui est nécessaire, sa mission spéciale dans l'humanité, les exigences et les sujétions de la maternité, l'éducation qu'elle doit à ses enfants, la direction du ménage et du foyer domestique confiée à ses soins, la placent dans des conditions peu conciliables avec les devoirs de la profession d'avocat et ne lui donnent ni les loisirs, ni la force, ni les aptitudes nécessaires aux luttres et aux fatigues du Barreau »

Ze mocht dus geen advocaat worden, hoewel ze wel rechten had gestudeerd. Er stond echter nergens in de wetgeving dat vrouwen geen advocaat mochten worden. De weigering was dus gebaseerd op de heersende sociale en culturele normen.

Wetten in formele en materiële zin

In het Belgisch recht bestaan, net als in veel andere rechtssystemen, wetten in **formele zin** en wetten in **materiële zin**.

Wetten in formele zin = zijn regels die zijn aangenomen door het parlement (of in België door een van de zeven parlementen, en in geval van het federaal parlement ook nog

eens formeel bekrachtigd door de koning). Ze zijn dus een gevolg van een beslissing van de wetgevende macht. Deze regels hebben hun vorm gekregen door het wettelijke wetgevingsproces, ongeacht hun inhoud. Ze hebben de hoogste rechtskracht en prevaleren boven andere normen, behalve de grondwet en internationale verdragen.

In België worden deze gestemd via verschillende juridische instrumenten omwille van de gecompliceerde staatsvorm.

Beleidsniveau		Wetgevende macht	Akte
Federaal	België	Kamer van volksvertegenwoordigers en Senaat	Wet
	Vlaamse	Vlaams Parlement*	Decreet
Gemeenschappen	Franse	Parlement van de Franstalige Gemeenschap	Decreet
	Duitstalige	Duitstalig gemeenschapsparlement	Decreet
Gewesten	Vlaams	Vlaams Parlement*	Decreet
	Waals	Waals Parlement	Decreet
	Brussels hoofdstedelijk	Brussels Hoofdstedelijk parlement	Ordonnantie

*beide zijn dezelfde instantie

Wetten in materiële zin = omvat alle regels die algemeen bindende voorschriften bevatten, ongeacht door wie of hoe ze zijn aangenomen. Regels uitgevaardigd door bijvoorbeeld lokale overheden of andere rechtsbronnen. Niet elke regel van het objectief recht vond dus zijn oorsprong in een wet in formele zin.

Vb. **Koninklijk besluit** = regelgeving, uitgevaardigd door de koning, meestal in opdracht van een minister(raad) die gebruikt kan worden om uitvoeringsdetails van een federale wet te regelen of om noodmaatregelen in te stellen.

Bijna elke wet in formele zin is dus ook een wet in materiële zin. De enige wetten in formele zin die geen wet in materiële zin zijn hebben betrekking op specifieke situaties of procedurele aspecten. Ze hebben dus geen toepassing op het publiek in het algemeen, maar dienen vaak om bv. de organisatiestructuur van een overheidsorgaan vast te leggen.

ii. Internationaal niveau

Voorbeelden van wetten en rechtssystemen op internationaal niveau zijn klimaatakkoorden of een organisatie als de NAVO.

iii. Supranationaal niveau

België is lid van de Europese Unie. Dit is een instelling op supranationaal niveau waarvan de wetten in principe zelfs voorrang hebben op de nationale wetten.

Hiërarchie der rechtsnormen

- Bevoegde bron > onbevoegde bron

Bevoegde bronnen van recht krijgen logischerwijs altijd voorrang op onbevoegde bronnen. Met **bevoegde rechtsbronnen** wordt gerefereerd naar de entiteiten die formeel erkend zijn binnen de juridische structuur van een land. Met **onbevoegde rechtsbronnen** verwijst men naar niet-bevoegde rechtsbronnen die wel invloed kunnen uitoefenen in de rechtspraktijk zoals o.a. academici, advocaten of NGO's.

- Internationaal/supranationaal > nationaal
- Grondwet > Wet in Formele zin > Wet in materiële zin (naar niet form.)
- 'lex specialis derogat legi generali'

Hiermee wordt bedoeld dat een meer specifieke wet voorgaat op een meer algemene wet, bijzonder recht krijgt dus voorrang op gemeen recht.

4. Begrippen rechtssubject, rechtsfeit en rechtshandeling

Het rechtssubject is een drager of entiteit van subjectieve rechten en plichten. Hij/zij/het is de uiteindelijke bestemming van het recht.

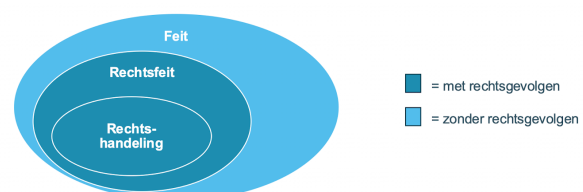
Er zijn twee soorten rechtssubject:

- **Natuurlijke persoon** = fysieke personen die, zelfs van voor hun geboorte al, drager zijn van rechten en plichten
- **Rechtspersonen** = organisaties of entiteiten die door het recht worden erkend als zelfstandige drager van rechten en plichten, los van de fysieke, natuurlijke personen die eraan verbonden zijn.

Deze zijn beiden geen **rechtsobject**. Dit is een voorwerp dat voor het recht een belang heeft zoals een huis, stuk grond, auto, dier, lijk...

Een **feit** omvat alles wat werkelijk is of wat ooit heeft plaatsgevonden. Een **rechtsfeit** is een feit dat rechtsgevolgen teweegbrengt, maar deze zijn niet per se bedoelde gevolgen. Een **rechtshandeling** is echter wel een rechtsfeit waarvan de rechtsgevolgen bewust gewild zijn.

Bv. Feit: de aarde is rond; rechtsfeit: ik bots met mijn Porsche op de ring van antwerpen en moet hierdoor voor de rechter komen; rechtshandeling: ik klaag mijn huurder aan wegens wanbetalingen.

II. Publiek recht

1. Belgisch staatsrecht

i. Constitutionele monarchie

België is een **erfelijke monarchie**, in principe volgt het oudste kind van de koning deze dus op. In principe is de koning het **staatshoofd** van België, maar de koning heeft in werkelijkheid geen bestuurlijke macht meer. Deze **macht ligt bij de verkozenen in regering en parlement**. Hoewel grondwettelijk gezien de koning toch nog altijd staatshoofd is, speelt hij in de werking van de staat enkel een formele rol. Alle handelingen van de koning zijn onderworpen aan een grondwettelijke verplichting. Zo moet elk besluit van de koning medeondertekend worden door een minister, deze draagt vervolgens wel de politieke verantwoordelijkheid. De koning is feitelijk steeds **vrijgesteld van verantwoordelijkheid**. Hij is bovendien ook **onschendbaar** en kan juridisch dus niet verantwoordelijk gehouden worden voor zijn daden of uitspraken.

ii. Rechtsstaat en grondrechten

Het principe van de **rechtsstaat** is fundamenteel in België. Dit wil zeggen dat de **uitvoerende macht, de wetgevende macht en de rechterlijke macht strikt gescheiden** zijn. De staatsmacht is zelf onderworpen aan deze **hiërarchie**. Bovendien zijn deze machten onderworpen aan alle **wettelijk voorgeschreven beperkingen en procedures**.

Daarnaast heeft België een **grondwet** die in principe absolute superioriteit geniet. De grondwet bevat **basisprincipes** zoals de staatsstructuur, fundamentele rechten en vrijheden van burgers... Ze is de **hoogste norm binnen de nationale rechtsorde**, maar toch zijn er situaties waarbij **andere rechtsnormen of overwegingen een rol kunnen spelen** (crisissen, in de realiteit onuitvoerbare bepalingen...). Soms kan de grondwet op een pragmatische manier omzeil worden (bv. discussie avondklok tijdens Corona).

Voorbeelden van artikels in de grondwet zijn:

- Art. 10: *“Er is in België geen onderscheid van standen. De Belgen zijn gelijk voor de wet.”*
- Art. 11: *“Het genot van de rechten en vrijheden aan de Belgen toegekend, moet zonder discriminatie verzekerd worden. Daartoe waarborgt de wet, de federale wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel de rechten en vrijheden van ideologische en filosofische minderheden.”*

iii. Scheiding der machten

Zoals reeds beschreven zijn de machten in België gescheiden. In de praktijk worden deze machten uitgevoerd door de volgende instanties:

- **Wetgevende macht** = stelt wetten op → Parlement
- **Uitvoerende macht** = voert wetten uit → Regering
- **Rechterlijke macht** = past wetten en uitvoerende normen toe → Rechter

Het is geen 'echte' scheiding, want de regering zetelt ook in het parlement. Bovendien kan het parlement de regering ook tot aftreden dwingen via een motie van wantrouwen. Ook beïnvloeden de machten elkaar steeds door elkaars beslissingen. Maar de principes worden toegepast en zijn belangrijk voor de werking van de rechtsstaat. Controle en evenwicht zijn noodzakelijk om machtsmisbruik te voorkomen en door de machten onderling afhankelijk te maken wordt tirannie voorkomen.

De wetgevende macht

Deze bestaat in België op verschillende niveau's, maar hiebij bespreken we het federale niveau.

De **Kamer van Volksvertegenwoordigers** (+ koning in principe) bevat 150 zetels en dus ook stemmen die worden gevuld met democratisch verkozen politiekers. Naast de KvV is er ook de **Senaat** die slechts een uitzonderlijke wetgevende rol heeft (bv. voor grondwetswijzigingen), maar hedendaags vooral een bemiddelende en adviserende rol heeft tussen de federale en deelstaatsniveaus heeft aangezien de Senaat is samengesteld uit leden van de deelstaatsparlementen. De Senaat telt 60 senatoren.

Volgens artikel 77 en 78 van de grondwet moeten bepaalde belangrijkere kwesties de **bicamerale procedure** doorlopen, m.a.w. ze moeten door zowel Senaat als KvV goedgekeurd worden. In veel gevallen (art. 78) moet de Senaat niet geraadpleegd worden – dit is optioneel – voor het gewone alledaagse wetgevingswerk.

Het Belgisch kiesstelsel

Het Belgische federale kiesstelsel begon in 1831 met cijnskiesrecht, waarbij alleen rijke mannen mochten stemmen. In 1894 werd het algemeen meervoudig stemrecht ingevoerd, waarbij alle mannen vanaf 25 jaar konden stemmen, maar sommigen (bijvoorbeeld door bezit of opleiding) extra stemmen kregen. In 1919 volgde het algemeen enkelvoudig stemrecht voor mannen vanaf 21 jaar, waarbij elke kiezer één stem kreeg. In 1948 kregen ook vrouwen stemrecht, en in 1999 werd dit uitgebreid met stemrecht voor Belgen in het buitenland.

Evolutie van het stemrecht in België			
Jaar	Bevolking	Aantal kiezers	Kiesstelsel
1831	4,1 miljoen	46.000	Cijnskiesrecht
1894	6,4 miljoen	1,4 miljoen	Algemeen meervoudig stemrecht, mannen
1919	7,6 miljoen	2,1 miljoen	Algemeen enkelvoudig stemrecht, mannen
1948	8,6 miljoen	5,6 miljoen	Algemeen enkelvoudig stemrecht mannen & vrouwen
1999	10,2 miljoen	7,3 miljoen	
Sinds 1893 geldt de stemplicht, in 1981 wordt de vereiste leeftijd 18 jaar			

Hoe komt een wet tot stand?

Wetsvoorstellen kunnen worden ingediend **door leden van de KvV of door de regering** (dus via de koning). Dit noemen we dan respectievelijk een **wetsvoorstel** of een **wetsontwerp**. Een wetsvoorstel wordt ingediend en volgt het standaard wetgevingsproces. Een wetsontwerp gebeurt meestal op voorstel van een minister(raad).

De inhoud van de wetsvoorstellen of -ontwerpen worden na indiening getoetst door de **Raad van State**. Ze **beoordeelt of de wet in overeenstemming is met de grondwet, bestaande wetten en internationale verplichtingen**. Ze is een belangrijk adviesorgaan voor de uitvoerende macht, maar is ook onderdeel van de rechterlijke macht, waarbij het beroepen behandeld tegen overheidsbeslissingen.

Vervolgens wordt het voorstel/ontwerp **toegewezen aan een commissie**. Dit is een groep binnen het parlement, samengesteld uit leden van verschillende politieke partijen die de verhoudingen binnen het parlement weerspiegelen, die zich buigt over specifieke onderwerpen (bv. de commissie Justitie, commissie Buitenlandse zaken...). De commissie gaat actief aan het werk met het voorstel/ontwerp en voert eventuele aanpassingen door na debatten, discussies, hoorzittingen. De eventuele aanpassingen van het ontwerp/voorstel worden doorgevoerd via **amendementen**, die **binnen de commissie gestemd** worden.

Na het werk van de commissie wordt het voorstel/ontwerp besproken in de **plenaire zitting** van de KvV. Hier kunnen alle parlementsleden debatteren en stemmen over de voorgestelde amendementen. Vervolgens wordt over de volledige wet gestemd. (Indien de procedure dit vereist moet ze vervolgens naar de Senaat, maar meestal niet). Hierna moet de wet nog formeel worden **bekrachtigd door de koning** (de koning handelt hier als wetgevende macht). Hierbij zet de koning zijn handtekening onder de wet waardoor deze van wetsvoorstel/-ontwerp een officiële wet wordt. Vervolgens wordt de wet **afgekondigd**, eveneens door de koning, waarbij een document wordt ondertekend (samen met de bevoegde minister(s)) dat gepubliceerd wordt in het **Belgisch Staatsblad** als mededeling van de nieuw gestemde wet. (Hier handelt de koning als lid van de uitvoerende macht.)

De uitvoerende macht

De **Koning** is ook lid van de uitvoerende macht, maar oefent dus enkel ceremoniële functies uit. Het werkelijke beleid wordt gevoerd door de **regering**, hoewel technisch gezien de koning boven de regering staat. In België is echter wel de **Eerste Minister de regeringsleider** en niet de koning. De Koning benoemt en ontslaat wel de ministers, maar dit eveneens louter ceremonieel. De regering heeft het dus de facto voor het zeggen binnen de uitvoerende macht, bestaande uit de Eerste Minister (= Premier) en haar ministers die elk bevoegd zijn voor specifieke onderwerpen.

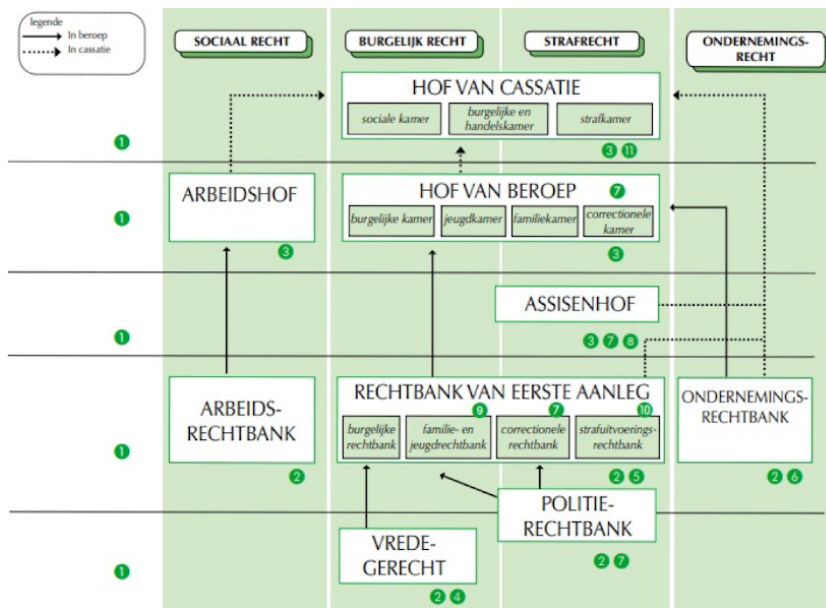
De rechterlijke macht

In België bestaat de rechterlijke macht uit **rechtbanken** en **hoven**. Rechtbanken behandelen voornamelijk zaken in eerste aanleg zoals burgerlijke, strafrechtelijke of handelskwesties. De **rechter** oordeelt over een gepast **vonnis** bij een rechtszaak. De Hoven behandelen voornamelijk hoger beroep en cassatiezaken. Ze handelen ook. Over bepaalde specifieke gespecialiseerde zaken. **Raadsheren** oordelen in een hof over een gepast **arrest**.

In tegenstelling tot de uitvoerende en de wetgevende macht heeft de rechterlijke macht **geen verschillende instanties voor de verschillende deelstaten**.

Haar taak bestaat erin de wetten de waarborgen, zonder wetten heeft een rechtbank immers geen nut. Partijen kunnen soms echter wel onderling een geschil oplossen d.m.v. **arbitrage**, waarbij beide partijen moeten instemmen dat een geschil door een arbiter mag beoordeeld worden. De beslissing van de arbiter is dan bindend voor beide partijen. Deze neemt vaak sneller beslissingen en beiden partijen genieten meestal minder publieke blootstelling door deze arbitrage. Dan bij een rechtszaak

Materiële bevoegdheden van rechtbanken en hoven

Er bestaan verschillende rechtbanken en hoven in België met elk hun bevoegde materie en domein binnen het recht. Hogere hoven kunnen vaak uitspraken of arresten van lagere (rechtbanken) herzien.

De territoriale bevoegdheden binnen de rechterlijke macht

Er bestaan verschillende soorten verdelingen voor de verschillende soorten rechtbanken en hoven. Meestal omdat deze anders te veel zaken per rechtbank/hof zouden moeten behandelen. De kleinste territoriale

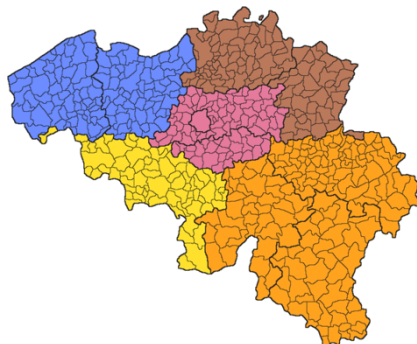
De Vlaamse gerechtelijke kantons

De gerechtelijke arrondissementen

De gerechtelijke ressorten

verdeling bestaat uit **kantons**, België telt er 187¹ met elk apart een **vrederechter**. Als we iets groter gaan kijken is België verdeeld in twaalf gerechtelijke **arrondissementen** met elk een eigen **Politierechtbank** en een **Rechtbank van Eerste Aanleg**. Een onderverdeling van nog grotere gebieden bestaat uit de **ressorten**. Deze hebben allemaal een eigen **Arbeidsrechtbank**, **Ondernemingsrechtbank**, **Hof van beroep** en **Arbeidshof**. Zo zijn er vijf over heel België. Verder heeft elke provincie een eigen **Hof van Assisen** en er is slechts één **Hof van Cassatie** bevoegd voor heel België.

¹ www.belgium.be/nl/justitie/Organisatie

iv. Federalisme

België is een **federatie van gemeenschappen en gewesten** (art. 1 Gw.) die elk gespecificeerde bevoegdheden hebben. Een deel van de Belgische staat is dus **gedecentraliseerd**, wat wil zeggen dat bepaalde beslissingen binnen België door verschillende instanties genomen worden, en dus niet federaal, afhankelijk van het gebied waarover het gaat. Dit is echter over het algemeen een moeilijk gegeven, want er moet een juiste balans gevonden worden tussen het zelfbestuur van de gemeenschappen en de centrale autoriteit van de federale staat. (Soms kan de deelstaat toch een redelijk grote invloed uitoefenen op beslissingen van de federale staat.) Gemeenschappen en gewesten werken echter wel samen op basis van **gelijkheid**, wat de samenwerking binnen de federale structuur bevordert. Vergelijk dit met de relatie tussen gemeenten en provincies, die ook op zichzelf autonome entiteiten zijn binnen een groter bestuurlijk kader.

België is geen confederatie. Een confederatie wilt zeggen dat de deelstaten volledige autonomie genieten en er dus geen overkoepelend wetgevend kader is. Dit noemt men een **statenbond** terwijl een federatie zoals België een **bondsstaat** genoemd wordt.

Er vallen echter wel nuances in te brengen die België ook geen perfecte bondsstaat maken. Zo verschillen bijvoorbeeld de kieslijsten voor de federale verkiezingen in de verschillende deelstaten. Dit illustreert dat voor het federale niveau toch niet alles gelijk is voor alle Belgen.

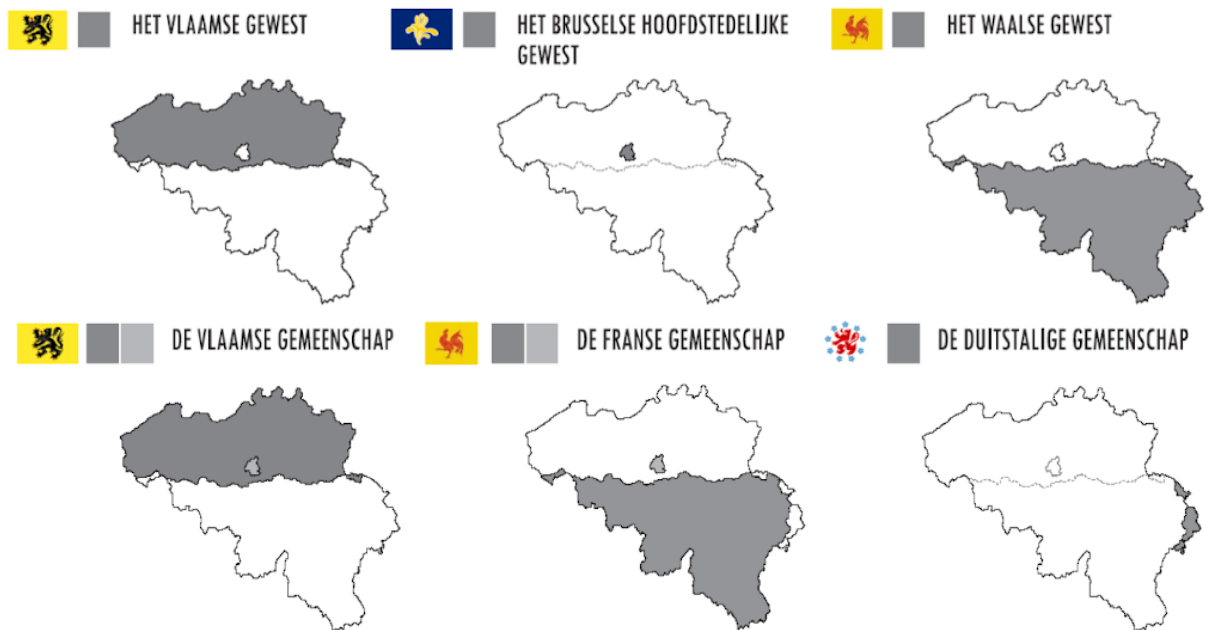
Federalisme in België

Het federalisme in België is zeer complex, zeker relatief gezien, en bestaat uit verschillende instellingen. Federalisme in België heeft zich ontwikkeld via een **centrifugaal evolutief proces**, door middel van zes grote staatshervormingen die plaatsvonden tussen 1970 en 2012. Ze waren telkens reacties op de communautaire spanningen (Vlaams- vs Franstaligen). De producten van deze hervormingen waren vooral decentralistische en minderheid-beschermende maatregelen.

België maakt de onderverdeling tussen de **gewesten**, die bevoegd zijn voor de ‘**harde**’, **economische zaken** zoals ruimtelijke ordening, bestuurlijk toezicht enz., en de **gemeenschappen** die bevoegd zijn voor de ‘**zachte**’, **culturele bevoegdheden** zoals alles wat met taal te maken heeft, onderwijs, delen van de gezondheidszorg, enz.

Elke gemeenschap en elk gewest hebben in principe hun eigen parlement, regering en instanties die elk gespecificeerde bevoegdheden mogen uitoefenen. Het parlement en de regering van de **Vlaamse Gemeenschap** en het **Vlaamse Gewest** zijn echter **gefusioneerd** tot één instantie. Daarnaast is Brussel ook nog een speciaal geval, omdat deze vanwege zijn tweetalige status een aparte bestuurlijke indeling heeft.

Alle instanties hebben hun eigen grondgebied waar ze bevoegd zijn. Merk echter de verschillen op tussen het Waalse Gewest en de Franse Gemeenschap en let op de verschillen tussen gewest en gemeenschap voor Brussel.

Wetgeving in formele zijn binnen de federale staat

Beleidsniveau		Instellingen	
Federaal niveau (wet)		KvV en Senaat	Regering (+ koning)
Gemeenschaps-niveau	Vlaamse Gem. (decreet)	Vlaams Parlement	Vlaamse regering
	Franstalige Gem. (decreet)	Parlement van de Franse Gem.	Franse gemeenschapsregering
	Duitstalige Gem. (decreet)	Parlement van de Duitstalige Gem.	Regering van de Duitstalige Gem.
Gewestniveau	Vlaamse Gewest (decreet)	Vlaams Parlement	Vlaamse regering
	Waalse Gewest (decreet)	Waals Parlement	Waalse regering
	Brussels Hoofdstedelijk gewest (ordonnantie)	Brussels Hoofdstedelijk Parlement	Brusselse Hoofdstedelijke regering

2. Europees recht

i. Europese Unie

De EU telt **27 lidstaten**², dit is echter niet hetzelfde aantal als de **eurozone**, de staten waar met de euro betaald wordt, die slechts **20 van de EU-lidstaten** telt. Nog een andere zone is de **Schengenzone**, een groep landen die onderling hebben afgesproken geen paspoortcontroles uit te voeren aan de binnengrenzen, die **25 EU-lidstaten** telt en nog vier andere landen (Noorwegen, IJsland, Zwitserland en Liechtenstein).

De EU is een **supranationale organisatie**, en staat dus boven de (wetten van) de staten zelf. Leden hebben bepaalde beslissingen uitbesteed aan de EU waar ze zich dan zelf in principe aan moeten houden. De beslissingen moeten worden nageleefd en hebben voorrang op de nationale wetten. Bepaalde wetten binnen de EU vereisen unanimiteit, voor andere volstaat een meerderheid. Hierover later meer.

Binnen de **EU geldt dus absolute voorrang van de Europese wetten** boven die van de nationale. De zaak **Costa VS ENEL** (1964) illustreert dit. Deze zaak ging over een conflict tussen Italiaanse nationale wetgeving en Europese Gemeenschapswetgeving. De Italiaanse elektriciteitsmaatschappij ENEL was genationaliseerd, wat conflicteerde met de eerdere verplichtingen van Italië onder het EG-verdrag (zie later). Uitspraak: Het Europees Hof van Justitie oordeelde dat, in het geval van conflicten, EU-wetgeving voorrang heeft boven nationale wetgeving, ongeacht de aard of het gezag van die nationale wetgeving. Dit principe versterkt de integratie en uniformiteit binnen de EU.

EU-wetgeving heeft een **rechtstreekse werking**, m.a.w. er is geen tussenkomst van de overheden van de lidstaten nodig om de wetten van de EU te bekrachtigen. De zaak **Van Gend & Loos (1963)** illustreert dit principe. De zaak betrof het Nederlandse bedrijf Van Gend & Loos dat invoerrechten moest betalen die in strijd waren met het toenmalige EEC-verdrag (zie later). Het HvJ stelde dat Europese wetten zo kunnen worden opgesteld dat zij individuele rechten toekennen aan burgers, die deze rechten direct in hun nationale rechtbanken kunnen opeisen. Dit staat ook wel bekend als **afdwingbaarheid**. De zaak **Frankovich (1991)** illustreert eveneens ook nog dat de **EU een staat kan verplichten een regel toe te passen**. Frankovich en Bonifaci hadden achterstallige lonen geëist van hun failliete werkgever, waarbij zij zich beriepen op de EU-richtlijn betreffende bescherming bij insolventie van de werkgever. Uitspraak: Het HvJ oordeelde dat EU-burgers hun rechten die voortvloeien uit EU-richtlijnen moeten kunnen afdwingen in nationale rechtbanken, vooral wanneer de implementatie door de lidstaat tekortschiet.

² 28 tot de Brexit, die officieel inging vanaf 31 januari 2020

ii. Historische evolutie

Doorheen de jaren na de Tweede Wereldoorlog is in europa de EU gevormd. Deze had echter niet zijn huidige vorm sinds het begin, maar is door middel van meer en meer akkoorden tot stand gekomen.

De Europese Gemeenschappen

De **EGKS (1951)** oftewel de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal was de eerste supranationale organisatie gericht op gezamenlijk beheer van kolen- en staalproductie. Deze was cruciaal voor het economisch herstel na WOII.

Euratom (1957) was gericht op het creëren van een gemeenschappelijke markt voor kernenergie en de ontwikkeling van nucleaire energie in europa

De **EEG (1957)** oftewel de Europese Economische Gemeenschap kwam tot stand via het **Verdrag van Rome** en richtte zich op het bevorderen van de economische integratie door een gemeenschappelijke handelsmarkt en douane-unie te creëren.

De Europese Unie

De EU kwam tot stand in **1992** via het **verdrag van Maastricht**. De EU vertegenwoordigt een veel diepere integratie dan de gemeenschappen en bevat ook intergouvernementele wetten. Ze had ook een veel bredere samenwerking dan de gemeenschappen voor ogen, gericht op **drie pijlers**: De Europese Gemeenschappen (voortzetting van hun activiteiten, EEG werd EG – Europese Gemeenschap); Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid (ook defensie dus); Politieke en Justitiële Samenwerking.

Het **verdrag van Lissabon** in **2007** hervormde de EU om haar gestroomlijnd en efficiënt te maken. De drie pijlersstructuur werd afgeschaft en de bevoegdheden werden geconsolideerd onder één juridische entiteit. Veel processen werden hierdoor vereenvoudigd en de EU werd daadkrachtiger en kreeg het meer supranationale karakter dat het vandaag heeft. Het **VEU**, ofwel het Verdrag betreffende de Europese Unie, en het **VWEU**, ofwel het Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie, vormden de basis voor de huidige EU-wetgeving en -structuur.

iii. Bronnen van Unierecht

De basisregels en -principes die gelden voor de EU, ook wel **primair recht** genoemd, werden vastgelegd in het **VEU** en het **VWEU**, waarbij het VEU de meer algemene principes bevat en in het VWEU de uitwerking ervan, de werking en de specifieke bevoegdheden staan uitgelegd, alsook basisregels over de interne markt of mededinging.

Het **secundair recht** zijn verdere ontwikkelingen van wat in het primair reeds werd vastgelegd en gaat meer in detail hoe deze principes in de praktijk gebracht moeten worden. De EU heeft verschillende soorten wetgevingen.

Een **verordening** is een wetgevend instrument dat een algemene toepassing heeft. Ze zijn bindend en rechtstreeks toepasbaar in alle EU-lidstaten zonder dat de nationale overheden daarvoor nog aanvullende wetgeving moeten invoeren. Een **richtlijn** legt voor de lidstaten alleen een te bereiken resultaat op. De nationale overheden mogen dus zelf de methoden en wetgeving kiezen om dit resultaat te bereiken. Een **besluit** is gericht op specifieke landen of bedrijven en is eveneens bindend zoals een verordening. Het is wel mogelijk dat een besluit een algemeen adressaat heeft, maar meestal heeft dit dan betrekking op een zeer brede categorie van individuen of organisaties.

	Verbindend karakter	Toepassing	Adressaat
Verordening	Alle onderdelen	Rechtstreeks	Algemene strekking
Richtlijn	Resultaat	Omzetting vereist	Algemene strekking
Besluit	Alle onderdelen	Rechtstreeks	Algemeen of individueel

Verder hebben in de EU ook uitspraken van het **Hof van Justitie, arresten** dus, een grote invloed. Ze specificeren vaak hoe een wet moet worden toegepast en zorgen zo voor uniformiteit in de toepassing van de wetten van het EU recht.

iv. De Europese Instellingen

De EU is vrij complex ingericht met een heel aantal instellingen die elk hun eigen taak verrichten, maar wel zorgen voor evenwicht in de beslissingen van de EU. Ze willen garanderen dat EU beslissingen een breed draagvlak hebben en zo efficiënt mogelijk kunnen worden toegepast. Ze trachten zo veel mogelijk inspraak in te brengen van alle EU-lidstaten.

De Europese Raad

In de Europese raad zetelen alle **staatshoofden/regeringsleiders** van de lidstaten. De functie is om de algemene beleidsrichtlijnen van de EU te bepalen. Ze geven dus de **algemene richtlijnen** voor de ontwikkeling van het EU-beleid, maar nemen geen gedetailleerde wetgevende beslissingen. De beslissingen in de Europese Raad kunnen worden genomen door **consensus of** met een **gekwalificeerde meerderheid**, wat concreet betekent dat voor een meerderheid meer dan de helft van de lidstaten en een meerderheidsvertegenwoordiging van de EU-bevolking akkoord moet zijn. (bv. als enkel de 14 kleinste landen akkoord gaan volstaat niet.) De Europese Raad is een officiële instelling sinds het Verdrag van Lissabon. Ze bestond ervoor echter al wel, maar was geen formele instelling. Sindsdien heeft ze ook een **vaste voorzitter** voor elke halve verkiezingstermijn, die ze zelf mag benoemen, en die verantwoordelijk is voor de voorbereiding en leiding van vergaderingen. Deze is zelf echter geen staatshoofd of regeringsleider, maar speelt wel een rol in de externe vertegenwoordiging van de EU met nog andere personen.

De Raad van de Europese Unie (= Raad van Ministers)

De Raad van de Europese unie, afgekort de Raad, is niet hetzelfde als de Europese Raad. Deze bestaat uit de **ministers van alle lidstaten** en dit varieert **afhankelijk van het onderwerp** van de vergaderingen. (bv. voor een specifieke vergadering zijn alle ministers van Begroting en Financiën nodig.) De Raad speelt wel een **centrale rol in de concrete wetgeving** en het beleid van de EU. In samenwerking met het Europees Parlement (zie later) neemt de Raad beslissingen over EU-wetgeving. De besluitvorming binnen de Raad is afhankelijk van het onderwerp. Er kan gebruik worden gemaakt van een **gewone meerderheid** (helft + 1 stem) of een **gekwalificeerde meerderheid** (zie Europese Raad). De Raad heeft een **roterend voorzitterschap**, wat betekent dat het voorzitterschap van de Raad elke zes maanden doorschuift tussen de lidstaten³. De voorzittersschappen worden per drie termijnen opgedeeld in trio's om deze aan te moedigen samen te werken en meer continuïteit in de agenda te garanderen.

Let op: Er bestaat ook een instelling genaamd de Raad van Europa (Council of Europe), maar deze is echter geen EU-instelling. Ze is een internationale organisatie met meer lidstaten dan enkel die van de EU en heeft betrekking op het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en organiseert dus ook het Europees Hof voor Rechten van de Mens.

Het Europees Parlement

Het Europees Parlement is de **belangrijkste wetgevende instelling** van de EU. Ze heeft een supranationaal karakter en is redelijk analoog aan de KvV. De **leden** van het EP worden **rechtstreeks verkozen** door de burgers van de EU-lidstaten en elke 5 jaar zijn er verkiezingen. Samen met de Raad **stemt ze over wetten** in een systeem van medebeslissing. De instanties moeten dus beiden instemmen met de wetgevingsvoorstellen. Het EP staat ook in voor de goedkeuring en eventuele wijzigingen van de **Europese Begroting**.

De Europese Commissie

De Europese Commissie is het **uitvoerend machtsorgaan** van de EU. Ze is vrij analoog aan een nationale regering, maar dan dus op supranationaal niveau. Ze bestaat echter niet uit ministers, maar **comissarissen** met elk hun bevoegdheden. Ze is niet gebonden aan de belangen van individuele lidstaten, maar werkt voor het algemene belang van de EU. De Commissie heeft echter wel het **exclusieve recht om wetsvoorstellen in te dienen**. Ze mag dus als enige het initiatief nemen voor nieuwe wetten en beleid binnen de EU. (Dus niet zoals in België waar alle leden van de KvV wetsvoorstellen mogen indienen.) De commissie voert het beleid van de EU uit en heeft hiertoe een ruime bevoegdheid. Bovendien is ze ook verantwoordelijk voor de **naleving van het Unierecht**,

³ <https://www.consilium.europa.eu/nl/council-eu/presidency-council-eu/>

wat erop neer komt dat ze de lidstaten moet controleren en eventueel op de vingers tikken bij het niet-naleven van de EU-wetgeving.

Hof van Justitie van de Europese Unie

Het Hof van Justitie van de EU huist twee belangrijke gerechtshoven. Ten eerste het **Gerecht (van eerste aanleg)** dat specifieke zaken in eerste instantie behandelt. Meestal gaat dit over geschillen tussen EU-burgers en EU-instellingen of zaken die door lidstaten of instellingen van de EU zelf worden ingediend. Het Gerecht is een soort lagere rechtbank binnen het HvJ. Daarnaast zetelt het ook het **Hof van Justitie** zelf, wat de hoogste rechtbank van de EU is en verantwoordelijk is voor de definitieve interpretatie van het EU-recht. Het heeft jurisdictie over de zaken die door de nationale rechtbanken of de instellingen van de EU worden voorgelegd. Het HvJ werkt nauw samen met nationale rechters en deze kunnen **prejudiciële vragen** voorleggen aan het HvJ-EU. Deze worden gesteld wanneer de nationale rechtbanken twijfels hebben over de juiste interpretatie van het EU-recht in een specifieke zaak. Het HvJ **kan ook rechtstreekse beroepen behandelen** en hierin een uitspraak doen wanneer lidstaten of instellingen rechtstreeks beroep doen op het HvJ-EU. Bv. bij niet-naleving van EU-wetgeving. Het HvJ kan echter wel **niets afdwingen tegen particulieren**, dit is voorbehouden voor de nationale gerechten. Zoals reeds besproken is het HvJ ook een **belangrijke bron van recht** om de uniformiteit van toepassing van EU-recht te waarborgen.

Andere EU-instellingen

Er zijn nog andere EU-instellingen die verder niet gekend moeten zijn. De **ECB** ofwel **Europese Centrale Bank** staat in voor het monetaire beleid van de eurozone en waarborgt de stabiliteit van de euro. De **Rekenkamer** controleert de uitvoering en besteding van de EU-begroting.

III. Burgerlijk recht

1. Basisbegrippen

Vermogen = de totaliteit van goederen die aan een persoon toebehoren

Goederen = alle in geld waardeerbare rechten en plichten

‘Vermogenstriptiek’ (= vermogensdrieluik)

- Enkel personen kunnen een vermogen hebben
- Elke persoon heeft een vermogen
- Elke persoon heeft slechts één vermogen

Het vermogen kan binnen het burgerlijk recht gebruikt worden als **verhaalsobject**, dit wil zeggen dat schuldeisers aanspraak kunnen maken op een vermogen om de schulden te vereffenen. Het ganse geheel van goederen dat iemand bezit kan dus hiervoor gebruikt worden.

Er zijn verschillende rechten binnen het rechtssysteem in verband met vermogen.

Vermogensrechten vertegenwoordigen een **economische waarde**. Deze hebben **geen uitdoving bij overleiden** en zijn **verhandelbaar**. Ze bestaan uit:

- **Zakelijke rechten** = hebben betrekking op een zaak of goed, zoals eigendomsrecht of erfpacht. Ze geven de houder directe en concrete macht over een zaak. Ze gaan over de **verhouding tussen rechtssubject en rechtsobject**. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen roerende (= kan van plaats veranderen of zijn digitaal) en onroerende (= bv. huizen of gronden) goederen. Ze vallen binnen het **zaken- of goederenrecht**. Het **numerus clausus-beginsel** stelt dat er slechts een beperkt aantal soorten zakelijk recht bestaan en deze zijn bij wet vastgelegd. Het recht werkt ook via **erga omnes**, wat wil zeggen (gelden voor iedereen) dat dit recht effecten heeft ten opzichte van iedereen, en dus voor iedereen zichtbaar moeten zijn. Bv. iedereen kan in principe zien van wie een huis is. Er gelden dus **publiciteitsvereisten**. Sommige zakelijke rechten ‘volgen’ met het goed, d.w.z. dat het recht bij het goed blijft, ook al verandert het van eigenaar = **volgrecht**.
- **Persoonlijke rechten** = oftewel vorderingsrechten zijn rechten die iemand heeft tegenover een andere persoon, zoals het recht op betaling van schulden. Ze vormen de **verhouding tussen twee rechtssubjecten**. Deze vallen onder het **verbintenissenrecht**. Individuen staan vrij om zelf overeenkomsten en verbintenissen te creëren (= **wilsautonomie**), er zijn er dus een onbeperkt aantal. Ze zijn **relatief** en kunnen dus enkel afdwingbaar zijn tegenover de betrokken partijen. Er bestaat hier geen volgrecht.

- **Intellectuele rechten** = rechten zoals auteursrechten, merkrechten of octrooien die de creatie van intellect (IP = intellectual property) beschermen. De maker van het IP heeft de exclusieve gebruiksrechten.

Extrapatrimoniale rechten gaan vooral over het beschermen van morele of persoonlijke waarden. Ze hebben **geen economische waarde, doven wel uit bij overlijden en zijn niet verhandelbaar**. Deze bestaan uit:

- **Persoonlijkheidsrechten** = rechten die direct verbonden zijn aan de persoon om diens morele belangen te beschermen, zoals het recht op privacy of eigen afbeelding.
- **Familierechten** = omvatten rechten en plichten die voortvloeien uit familiebanden zoals o.a. ouderlijke rechten en plichten, huwelijksrechten en het recht op omgang met eigen kinderen.

2. Verbintenissen

i. Het begrip verbintenis

Een **verbintenis** is een rechtsband of rechtsverhouding die juridisch afdwingbaar is. Dit is niet hetzelfde als een zuiver morele verbintenis (= moreel bindend maar niet juridisch afdwingbaar, zoals persoonlijke beloften die niet voldoen aan juridische vereisten) of een natuurlijke verbintenis (= niet afdwingbaar door de wet, maar die een schuldenaar kan besluiten te eren).

Een **verbintenis** heeft als betrokken partijen een **schuldeiser**, die gerechtigd is om een prestatie te eisen. Deze omvat de **actiefzijde** van de verbintenis, de kant waar het recht om te eisen ligt. De schuldeiser kan een **schuldvordering** claimen. De **schuldenaar** daarentegen is **gehouden**, wat wil zeggen dat deze verplicht is om de prestatie te leveren of zijn schuld te voldoen. Deze kant omvat de **passiefzijde**, de kant waar de plicht of last ligt. De schuldenaar moet zijn **schuld** dus nakomen.

Het **voorwerp** oftewel het onderwerp van verbintenissen kan op 2 manieren ingedeeld worden:

De **klassieke opdeling** maakt een onderscheid tussen de verbintenissen om:

- iets te doen: een verplichting om een bepaalde handeling uit te voeren
- iets niet te doen: de schuldenaar onthoudt zich van een bepaalde handeling
- iets op te geven: de schuldenaar is verplicht een goed over te dragen (bv. levering)

De **moderne opdeling** maakt het onderscheid tussen:

- een resultaatsverbintenis: de schuldenaar wordt geacht en specifiek resultaat te bereiken (bv. dokter moet been amputeren)
- een inspanningsverbintenis: de schuldenaar is verplicht een inspanning te leveren zonder dat een resultaat gegarandeerd is (bv. oncoloog zal zijn best doen om uw kanker te genezen)

ii. Bronnen van verbintenissen

Er bestaan verschillende bronnen van verbintenissen binnen het juridische systeem die afhangen van de situaties en handelingen die gedaan zijn. Deze leiden wel allemaal tot juridisch afdwingbare verplichtingen.

- **Rechtshandelingen**

Hierbij zijn er handelingen gedaan die leiden tot een bedoelde juridische uitkomst. Men maakt een onderscheid tussen meezijdige en eenzijdige rechtshandelingen. Bij een **meezijdige** handeling werd een **overeenkomst** of contract tussen **twee of meer partijen** gesloten waarbij elke partij initieel akkoord is om een verplichting aan te gaan. **Eenzijdige** handelingen daarentegen zijn **handelingen** uitgevoerd **door slechts één partij** die zelfstandig een verplichting aangaat zonder dat er een directe tegenprestatie van een andere partij nodig is. Voorbeelden zijn het ophangen van een affiche voor een geldsom voor wie een verloren dier terugbrengt of een testament.

- **Onrechtmatige daad**

Hierbij zijn **geen rechtshandelingen** ondernomen, maar heeft er een **rechtsfeit** plaatsgevonden. De rechtsgevolgen zijn dus onbedoeld maar wel effectief. Ze vloeien voort uit schendingen van een algemeen rechtsbeginsel, zoals de plicht om een ander geen schade te berokkenen. Er wordt hierbij onderscheid gemaakt tussen de **schadeleider** (=SE) die het slachtoffer is van de daad en de **schadeverwekker** (=SA) die de dader is.

- **Oneigenlijke contracten**

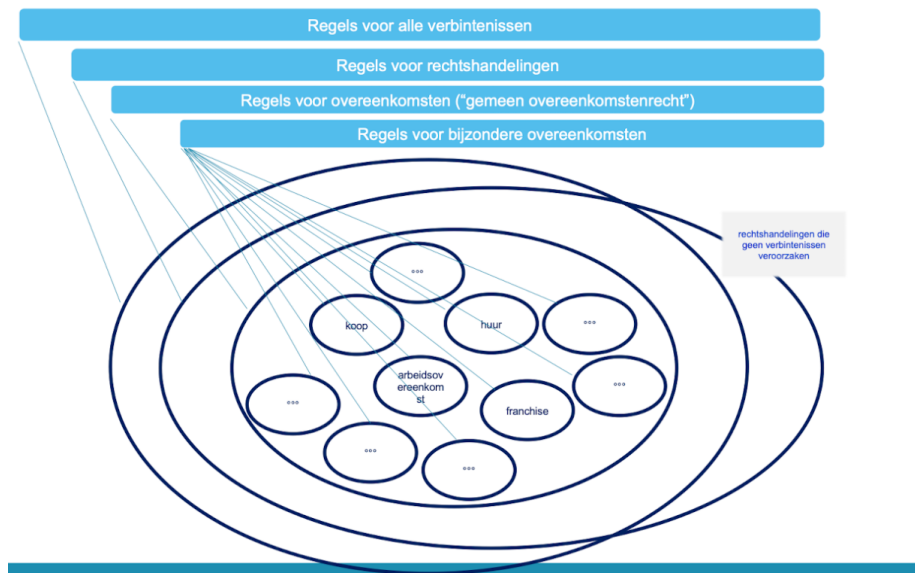
Dit zijn situaties waarbij de situatie zelf leidt tot juridische verplichtingen tussen partijen. Hier zijn de gevolgen van de situatie eveneens onbedoeld en is er dus een rechtsfeit gebeurd. Er is geen sprake van een conventionele overeenkomst, maar de wetten zijn gebaseerd op een conventionele wederzijdse toestemming in de specifieke situatie.

Er zijn drie soorten van oneigenlijke contracten:

- **Zaakwaarneming** = het beheren van zaken van een ander persoon zonder expliciete toestemming, maar wel in diens belang. Bv. Het dak van de burens gaat stuk terwijl ze op reis zijn en jij maakt (redelijke) kosten om dit tijdelijk te

repareren om zo verdere schade te vermijden. De buren zijn dan verplicht deze kosten te vergoeden.

- **Onverschuldigde betaling** = situatie waarbij een niet-verschuldigde som geld betaald werd onder de verkeerde aanname dat deze betaling verschuldigd was.
- **Ongerechtvaardigde verrijking** = Wanneer iemand ongerechtvaardigd verrijkt wordt ten koste van een ander, kan er een verbintenis ontstaan deze verrijking te compenseren.

iii. Modaliteiten van verbintenissen

Verbintenissen kunnen enkel tot stand komen als ze voldoen aan specifieke voorwaarden of modaliteiten om de juridisch bindend te maken. Deze concepten worden hieronder besproken.

Voorwaardelijke verbintenissen worden gemaakt in geval van een toekomstige en onzekere gebeurtenis. Ze worden dus opgesteld voor 'in het geval dat ...' Het is belangrijk om te begrijpen dat een onzekere gebeurtenis echt onzeker genoeg moet zijn.

Bijvoorbeeld: de verbintenis geldt als u 22 jaar wordt volstaat niet. Wat bijvoorbeeld wel volstaat is 'in het geval dat u afstudeert ...'

Een belangrijk onderscheid bij deze verbintenissen is of ze afhankelijk zijn van een **opschortende voorwaarde** of een **ontbindende voorwaarde**

Een **opschortende voorwaarde** betekent dat de verbintenis pas uitgevoerd wordt vanaf de voorwaarde vervuld is.

Een **ontbindende voorwaarde** betekent dat de verbintenis initieel onmiddellijk van kracht gaat, maar eindigt bij de gespecificeerde gebeurtenis of wanneer voldaan is aan een bepaalde voorwaarde.

[Andere voorwaarden moeten niet gekend zijn]

Verbintenissen met tijdsbepaling hebben betrekking op een toekomstige en zekere gebeurtenis. Het tijdstip van de voorwaarde of gebeurtenis van deze verbintenis valt exact te voorspellen of is gespecificeerd.

Verbintenissen met meerdere schuldeisers betreft situaties waarbij meerdere partijen samen verantwoordelijk zijn voor dezelfde verbintenis. Algemeen geldt er **deelbaarheid**, wat erop neerkomt dat elke schuldenaar slechts verantwoordelijkheid is voor zijn deel van de verbintenis. Hier kan echter op gezondigd worden. Er kan in de verbintenis **hoofdelijkheid** oftewel **in solidum aansprakelijkheid** afgesproken worden, waarbij elk van de schuldenaars voor het geheel van de verbintenis aangesproken kan worden, waarna de schuldenaar regres kan nemen op de anderen. Ook kan bij **ondeelbaarheid**, wat erop neerkomt dat meerdere aparte prestaties moeten leiden tot een gezamenlijk resultaat, aanspraak gedaan worden op alle schuldenaars. Deze moeten dan samen handelen om de verbintenis na te komen.

[Verdere modaliteiten over verbintenissen met meerdere schuldeisers moeten niet gekend zijn]

iv. Tenietgaan van verbintenissen

Eerst en vooral gaan verbintenissen meestal automatisch teniet bij **betaling of nakoming van de schuld** of prestatie. In het geval dat dit niet gebeurt zijn er verschillende manieren om de verbintenis alsnog teniet te doen. Dit gebeurt doormiddel van schuldvergelijking of **compensatie**. Bij **schuldvergelijking** worden **openstaande schulden** van partijen ten opzichte van elkaar **gesommeerd** en deels kwijtgescholden. Enkel de netto-schuld moet dan nog worden afgelost. Dit gebeurt wel enkel op voorwaarde dat het gaat over een geldsom of een zekere hoeveelheid vervangbare voorwerpen en over zekere en opeisbare schuldvorderingen.

Bevrijdende verjaring is een ander proces voor tenietgaan, waarbij een schuld of verbintenis niet meer afdwingbaar is wegens het verstrijken van de tijd. Dit juridisch mechanisme voorkomt dat schulden oneindig open blijven staan. Dit is niet hetzelfde als een **verkrijgende verjaring**, waarbij iemand eigenaar wordt van een goed door het een bepaalde tijd in bezit te hebben, zelfs als dat bezit oorspronkelijk illegaal was. Er zijn specifiek gedefinieerde **termijnen voor de bevrijdende verjaring**.

- Voor **zakelijke rechtsovereenkomsten** geldt een verjaringstermijn van **30 jaar**.
- Voor **persoonlijke rechtsovereenkomsten** geldt een algemene termijn van **10 jaar**, met **uitzondering buitencontractuele aansprakelijkheid** (handelingen, niet gebaseerd op een contract of andere juridische overeenkomst). Hierbij geldt een termijn van maximum **5 jaar** vanaf de kennis van de schade. Daarnaast geldt een **absolute maximumtermijn** van **20 jaar** vanaf het schadeverwekkende feit, ongeacht de kennis van de schade.
- Er zijn nog een aantal bijzondere, gespecificeerde termijnen, zo geldt voor o.a. **huurgelden en interesten** op leningen een maximumtermijn van **5 jaar**.

3. Overeenkomsten

i. Totstandkoming van overeenkomsten

Overeenkomsten hebben een gestandaardiseerd verloop. Zo is er eerst de **precontractuele fase**, waarbij onderhandelingsvrijheid geldt en er nog geen contractuele gebondenheid of aansprakelijkheid is. Er zijn hier echter wel grenzen aan. Zo is er wel de precontractuele aansprakelijkheid, waarbij toch juridische stappen ondernomen kunnen worden bij het foutief afbreken van onderhandelingen of bij schending van de informatieplicht (= het achterhouden van belangrijke informatie).

Vervolgens komt de **aanbod**-fase die alle belangrijke details en dus alle **essentiële en substantiële bestanddelen** bevat die nodig zijn om de overeenkomst te kunnen beoordelen. Degene die het aanbod doet, moet de intentie hebben om juridisch gebonden te zijn zodra het aanbod wordt geaccepteerd. Dit staat bekend als **de vaste wil om gebonden te zijn**. Vanaf dit aanbod is de overeenkomst **bindend zodra het de tegenpartij bereikt heeft**.

De laatste fase is die van **aanvaarding**. Dit wil zeggen dat de tegenpartij **zonder aanvullingen, beperkingen of andere wijzigingen** van de essentiële of substantiële bestanddelen akkoord gaat met de exacte voorwaarden van het aanbod. Deze aanvaarding kan **uitdrukkelijk of stilzwijgend** gebeuren, waarbij de aanvaardende partij mondeling of schriftelijk bevestigt, of door andere handelingen die duidelijk maken dat de aanbieder geaccepteerd wordt.

Er zijn voor overeenkomsten bepaalde juridische **geldigheidsvoorwaarden** waaraan voldaan moet zijn.

1. Wilsvereisten voor geldige overeenkomst

Dit komt erop neer dat elke partij en **vrije en bewuste toestemming** moet hebben verleend. De overeenkomst moet **vrij zijn van wilsgebreken**, wat erop neerkomt dat de daadwerkelijke wil van beide partijen gelijk moet zijn aan de uitgedrukte wil. Als er een probleem is bij de vorming van de wil bij de totstandkoming van de overeenkomst, kunnen er sancties volgen zoals nietigheid of schadevergoeding op basis van onrechtmatige daad. Er bestaan verschillende soorten wilsgebreken:

- **Dwaling** = een misverstand of een onjuiste voorstelling van zaken, maar deze moet verschoonbaar zijn door de tegenpartij.
- **Bedrog** = hier is geen sprake van de eis van verschoonbaarheid, maar wel van 'kunstgrepen' door de tegenpartij.

- **Geweld** = dwang die iemand ertoe brengt de overeenkomst te sluiten. Hierbij moet het geweld indruk maken op een redelijk persoon en doorslaggevend zijn voor de wilsvorming.
- **Gekwalificeerde benadeling** = situatie waarbij een partij ernstig benadeeld wordt zonder enige rechtvaardiging.

Als een situatie zich voordoet waarbij de **uitgedrukte wil niet overeenkomt met de werkelijke wil**. Zijn er bepaalde procedures. Er kunnen zich drie situaties voordoen:

- Er is een **verschil in hoofde van alle partijen**: Als alle partijen een verschil tussen hun uitgedrukte en werkelijke willen erkennen, dan primeert de werkelijke wilsovereenstemming over de uitgedrukte wil. De partij die beweert dat er een verschil is tussen de uitgedrukte en de werkelijke wil draagt de bewijslast.
- Er is een **verschil in hoofde van één partij**: Als slechts één partij een verschil opmerkt tussen de uitgedrukte en werkelijke wil, dan geldt in beginsel de uitgedrukte wil. Deze regel geldt tenzij de tegenpartij er redelijkerwijs op kon vertrouwen dat de uitgedrukte wil overeenkwam met de werkelijke wil van de andere partij.
- Er is een **bewust verschil in hoofde van alle partijen**: Wanneer alle partijen bewust een verschil tussen hun uitgedrukte en werkelijke wil in stand houden, spreken we van **veinzing** of **simulatie**. Dit is geldig, tenzij het in strijd is met dwingend recht of de openbare orde. Tussen de partijen geldt de werkelijke wil (een zogenaamde 'tegenbrief'). Derden hebben de keuze om zich te beroepen op de tegenbrief of op de gevonden afspraak.

2. Rechts- en handelsbekwaamheid

De personen die de overeenkomst sluiten moeten in staat zijn wettelijk bindende overeenkomsten te sluiten. Niet iedereen is handelingsbekwaam, bijvoorbeeld minderjarigen en bepaalde geesteszieken.

3. Voorwerp

Dit betreft de inhoud van de overeenkomst. De voorwerpen waartoe de overeenkomst betrekking heeft **moeten bestaan, bepaald of bepaalbaar zijn** (Hiermee wordt bedoeld dat het voorwerp van de overeenkomst duidelijk moet zijn gedefinieerd of op zijn minst op een manier moet zijn omschreven die het mogelijk maakt om het in de toekomst te specificeren zonder verdere overeenkomst tussen de partijen.), **en geoorloofd in de handel**.

4. Oorzaak

Dit is de reden voor het aangaan van de overeenkomst. De oorzaak moet geoorloofd zijn.

Verder gelden er voor overeenkomsten **geen specifieke vormvereiste**, maar er zijn enkele uitzonderingen. [moeten niet gekend zijn] Er gelden wel **bewijsregels**, wat erop neerkomt dat de overeenkomst moet kunnen worden bewezen.

ii. Gevolgen van overeenkomsten

Het sluiten van overeenkomsten brengt bepaalde gevolgen met zich mee voor de partijen. Hierbij worden deze uitgelegd, alsook hoe deze invloed kunnen hebben op derden. De interpretatie en eventuele aanpassing van overeenkomsten komt ook aan bod.

Voor de partijen van de overeenkomst geldt dat deze zich hieraan moeten houden. De overeenkomst **'strekt de partijen tot wet'**. Ze gedraagt zich dus als het ware als een wet voor de partijen, maar de overeenkomst moet wel te goeder trouw geïnterpreteerd worden. Dit houdt in dat bij onduidelijkheden of ambiguïteiten in de tekst van het contract, de interpretatie moet neigen naar wat fair en redelijk is voor beide partijen. Soms bevat een overeenkomst niet alle nodige details en dan geldt het **aanvullend recht**. Dit wordt ook wel de 'aanvullende werking van het goeder trouw' genoemd. Wanneer contractuele afspraken echter in strijd zijn met het **dwingend recht**, zijn deze niet geldig. Er geldt een algemene verplichting de contractuele rechten te goeder trouw uit te oefenen, wat inhoudt dat deze niet op een abusieve, oneerlijke of onderdrukkende manier gebruikt mogen worden. Dit heet het **verbod op rechtmisbruik** ofwel de 'beperkende werking van het goeder trouw'.

Ten aanzien van derden is een overeenkomst in principe niet bindend, hoewel personen soms toch een overeenkomst kunnen sluiten in naam van een derde (= **sterkmaking**), mits de derde machtiging heeft gegeven of het voornemen heeft dat deze derde later aan de overeenkomst gebonden zal worden. Derden hebben normaalgezien ook geen rechten die voortkomen uit een overeenkomst, tenzij er aan **derdenbediening** is gedaan, wat wil zeggen dat er in de overeenkomst expliciet rechten worden toegekend aan een derde. Deze kan dan later de rechten opeisen (bv. afspraken voor een kind).

Onder bepaalde omstandigheden kunnen derden zelfs **aansprakelijk gesteld worden**, maar dat kan enkel bij 'derde-medepllichtigheid aan andermans contractbreuk'. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer een derde weet heeft van wanpraktijken van een partij, maar deze toch blijft faciliteren. Daarnaast kunnen derden, zoals schuldeisers, soms een **transactie aanvechten** als deze bedoeld lijkt om hen te benadelen. Dit gebeurt vaak wanneer een schuldenaar bezittingen verplaatst of verkoopt om ze uit het bereik van schuldeisers te houden. Derden zijn niet automatisch gebonden door dergelijke transacties en kunnen deze betwisten door middel van een **Pauliaanse vordering**, een rechtsmiddel waarmee zij de overdracht ongedaan kunnen maken als deze bedrieglijk of onterecht is, bijvoorbeeld als de overdracht is gedaan met het doel om schuldeisers te benadelen. Deze niet-tegenwerpelijkeit betekent dat derden zich kunnen beroepen op

de Pauliaanse vordering om de transactie ongedaan te maken, en biedt bescherming tegen manipulaties van vermogen door schuldenaren.

iii. Niet-nakoming van overeenkomsten

Er zijn verschillende manieren waarop een partij een overeenkomst niet kan nakomen. Eerst en vooral kan een partij een **wanprestatie** begaan, waarbij deze het voorwerp van de overeenkomst niet, laattijdig of gebrekkig uitvoert. Er wordt hierbij ook een onderscheid gemaakt tussen een **resultaats- of inspanningsverbintenis**. (zie hf. verbintenissen). **Toerekenbaarheid** speelt bij het onderzoeken van een wanprestatie een centrale rol. Is de niet-nakoming echt te wijten aan de partij die in gebreke blijft. Als er sprake is van **geen vreemde oorzaak of overmacht**, dan werd de niet-nakoming veroorzaakt door externe factoren die niet te voorzien of te voorkomen waren en is de niet-nakoming niet toerekenbaar. Daarnaast bestaat er ook de **imprisivieleer** die inhoudt dat onvoorziene omstandigheden die het nakomen van de overeenkomst aanzienlijk zwaarder of onevenredig kostelijk maken kunnen leiden tot een herziening of ontbinding van het contract.

Verder kunnen in een overeenkomst clausules worden ingebracht met de bedoeling een partij van aansprakelijkheid te ontheffen voor bepaalde vormen van niet-nakoming, zoals schade veroorzaakt door bepaalde omstandigheden of fouten, ook wel **bevrijdingsbedingen** of **exoneratiebedingen** genoemd. Het **aanvullend recht** voorziet er standaard ook een aantal, maar deze kunnen dus ook in de overeenkomst staan en zijn geldig als ze niet in tegenspraak zijn met de dwingende wettelijke regels. Er zijn echter ook uitzonderingen waarbij deze **clausules niet geldig zijn, zoals bij een eigen opzettelijke fout, eigen bedrog** of een **opzettelijke fout van een hulppersoon**. Verder is ook een **bevrijding van fouten die het leven of de fysieke integriteit van een persoon aantasten in strijd** met het fundamentele recht op veiligheid en integriteit en geldt er een **uithollingsverbod**. Een beding dat de kernprestaties van het contract dusdanig uitholt dat het de essentie van de overeenkomst ondermijnt, mag dus niet.

De **schuldeiser** kan bij het niet-nakomen van een overeenkomst bepaalde stappen ondernemen om de schuldenaar te dwingen tot nakoming van de overeenkomst. De eerste stap is het formeel **in gebreke stellen** van de schuldenaar. Deze wordt officieel op de hoogte gesteld van zijn falen om aan de contractuele verplichting te voldoen. Dit is zijn laatste kans om toch aan zijn verplichtingen te voldoen voor er juridische stappen worden ondernomen.

Als de schuldenaar nog steeds niet presteert, kan de schuldeiser naar de rechtbank stappen om **een uitvoerbare titel te verkrijgen**. Dit is een juridisch document dat door een rechter wordt uitgegeven en dat de schuldeiser het recht geeft om de schuldenaar juridisch te dwingen de verplichtingen na te komen.

Met een uitvoerbare titel kan de schuldeiser een **gerechtsdeurwaarder** inschakelen om **beslag** te leggen op eigendommen van de schuldenaar of andere dwangmaatregelen te

nemen om de nakoming van de verplichtingen af te dwingen.

Een **dwangsom** is een extra maatregel die door een rechtbank kan worden opgelegd als stimulans voor de schuldenaar om aan zijn verplichtingen te voldoen. Het is een financiële boete die voor elke periode van niet-nakoming wordt opgelegd en die oploopt tot de verplichting is nagekomen.

Er bestaan nog verschillende sancties voor bij het niet-nakomen van overeenkomsten. De meest algemene sanctie is dus gewoon alsnog de **uitvoering** van de overeenkomst.

Uitvoering in natura geniet altijd voorrang. Dit houdt in dat de partij die in gebreke is gebleven, verplicht kan worden om alsnog aan haar contractuele verplichtingen te voldoen zoals oorspronkelijk overeengekomen. Als uitvoering in natura niet mogelijk of onpraktisch is, kan de benadeelde partij **vergoeding van schade** eisen die is ontstaan als gevolg van de niet-nakoming.

Er zijn echter ook nog twee **bijzondere sancties** die door de rechter opgelegd kunnen worden. **Ontbinding** (beëindiging van de overeenkomst dus) is een krachtige remedie die wordt gebruikt bij ernstige wanprestaties. Het contract wordt ontbonden, wat betekent dat beide partijen worden bevrijd van hun verplichtingen onder de overeenkomst, en de situatie keert terug naar de status quo ante, of partijen kunnen compensatie zoeken voor geleden verliezen. Daarnaast kan ook nog een **prijsvermindering** (aanpassing van de overeenkomst) opgelegd worden in situaties waar de niet-nakoming niet ernstig genoeg is om de ontbinding van het contract te rechtvaardigen. Dit stelt de benadeelde partij in staat om een verlaagde vergoeding te betalen die overeenkomt met de verminderde waarde van de prestatie.

Een schuldenaar heeft echter ook **verweermiddelen** die gebruikt kunnen worden om eventuele niet-nakomingen te verantwoorden. Dit is een methode of argument dat door een partij in een juridische procedure wordt gebruikt om zich te verdedigen tegen een vordering of beschuldiging. Het is in wezen een verdedigingstactiek die wordt ingezet om de claims van de tegenpartij te weerleggen of om te verklaren waarom de situatie is ontstaan, of waarom bepaalde acties zijn ondernomen die gerechtvaardigd waren onder de omstandigheden.

Het **Exceptio non adimpleti contractus (ENAC)** is er daar een van. Dit verweermiddel is relevant in situaties waar **contracten wederkerig** zijn, wat betekent dat beide partijen verplichtingen hebben die afhankelijk zijn van de nakoming door de andere partij. Als één partij haar **verplichtingen niet nakomt**, biedt de exceptio non adimpleti contractus de **andere partij** het recht om haar **verplichtingen op te schorten** totdat de eerste partij nakomt. Dit is een vorm van zelfbescherming binnen contracten die afhankelijk zijn van de prestaties van beide partijen. Zo bestaat er ook het **Exceptio Timoris** voor wanneer er een redelijke vrees is dat een andere partij haar deel van de overeenkomst niet zal nakomen.

Naast het ENAC is er ook het **retentierecht** dat partij in staat stelt om **bezittingen of goederen** van de **andere partij vast te houden** totdat de andere partij haar contractuele

verplichtingen nakomt. Retentierecht is vooral effectief als een middel om nakoming af te dwingen, omdat het directe economische druk uitoefent op de partij die in gebreke blijft.

iv. Beëindiging van overeenkomsten

Bij de niet-normale beëindiging zijn er slecht drie gevallen waarbij een overeenkomst vroegtijdig beëindigd kan zijn. De overeenkomst kan **nietig** zijn, wanneer er een fundamenteel probleem is met de geldigheid van de overeenkomst vanaf het begin, zoals het ontbreken van vereiste elementen voor een geldige overeenkomst. Om een overeenkomst nietig te laten verklaren is bovendien een **juridische bevestiging van een rechter** nodig. Wanneer een contract nietig wordt verklaard, heeft dit **meestal terugwerkende kracht** alsof het contract nooit heeft bestaan. Er zijn uitzonderingen waar bepaalde rechtsgevolgen die al hebben plaatsgevonden, behouden kunnen blijven. Er is ook een onderscheid tussen relatieve en absolute nietigheid. **Relatieve nietigheid** valt onder het **dwingend recht** en is specifiek bedoeld om **bepaalde beschermde personen te ondersteunen**. Bij **relatieve nietigheid** kunnen deze beschermde personen geen afstand doen van hun rechten voordat deze rechten zijn verworven, maar ze kunnen het contract wel bevestigen zodra het recht is verkregen. Dit type nietigheid kan dus enkel worden ingeroepen door diegenen die rechtstreeks beschermd worden door de overtreden wettelijke regels. **Absolute nietigheid** daarentegen betreft het **recht van openbare orde** en kan worden **ingeroepen door iedere belanghebbende**, ongeacht hun specifieke relatie tot de overeenkomst. Kenmerkend voor absolute nietigheid is dat noch afstand van nietigheid, noch bevestiging van het contract mogelijk is. Dit benadrukt de ernst van overtredingen die de fundamentele principes van het recht en de maatschappelijke normen schenden. Onthoud echter dat afwijkingen van het aanvullend recht toegestaan zijn, dus dat hierbij geen nietigheidssanctie kan volgen.

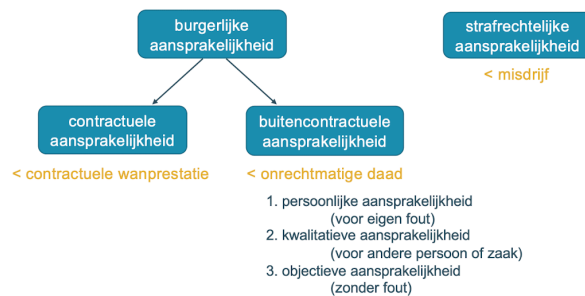
Soms is ook een **opzegging** van een overeenkomst mogelijk. Dit is een manier om een overeenkomst te beëindigen en kan plaatsvinden **op basis van wederzijdse toestemming van beide partijen**. Echter, **in bepaalde gevallen is een eenzijdige opzegging** mogelijk. **Contracten van onbepaalde duur** kunnen vaak eenzijdig worden opgezegd, wat betekent dat één partij het recht heeft om het contract te beëindigen zonder de instemming van de andere partij. Daarnaast kunnen specifieke wetten de mogelijkheid tot eenzijdige opzegging voorzien onder bepaalde voorwaarden (= **wettelijk bepaling**). Contracten bevatten soms ook een **opzegbeding**, hierbij bevatten ze specifieke clausules die een partij toestaan om het contract eenzijdig te beëindigen. Deze clausules moeten duidelijk worden overeengekomen en zijn vaak onderworpen aan bepaalde voorwaarden of procedures.

Als derde vorm van beëindiging is er nog de **ontbinding**. Deze werd al toegelicht op de vorige bladzijde.

4. Onrechtmatige daad

i. Situering

De **onrechtmatige daad** is een gevolg van een situatie met buitencontractuele aansprakelijkheid. **Buitencontractuele aansprakelijkheid** heeft betrekking op situaties waarin iemand schade veroorzaakt zonder dat er een contractuele relatie bestaat tussen de partijen.

ii. Aansprakelijkheid voor eigen foutieve daad

Artikel 6.5 van het nieuw Burgerlijk Wetboek stelt: “*Eenieder is aansprakelijk voor de schade die hij door zijn fout aan een ander veroorzaakt.*” Er zijn dus drie voorwaarden waarbij er sprake is van een eigen foutieve daad. Er moet sprake zijn van een **fout**, wat inhoudt dat de persoon op een manier handelt die niet in lijn is met de zorgvuldigheid die redelijkerwijs verwacht mag worden. Ten tweede moet er **schade** berokkend zijn, er moet een negatief effect zijn op de andere partij, zoals financieel verlies, lichamelijk letsel of immateriële schade. En ten derde moet er tussen deze twee een **oorzakelijk verband zijn**. Dit betekent dat de schade niet zou zijn ontstaan zonder de fout van de betrokken persoon. Als aan deze drie voorwaarden is voldaan, heeft de benadeelde partij het recht om **herstel te eisen**. Een foutieve ‘daad’ kan echter ook gebeuren door het niet-doen of niet-handelen in een specifieke situatie. Dan spreekt men van **nalatigheid**.

Er zijn twee belangrijke aspecten van een foutieve daad. Hier bestaat een onderscheid tussen het **objectief bestanddeel** en het **subjectief bestanddeel**.

Bij het **objectieve bestanddeel** is er sprake van een **onrechtmatigheid** in de handeling van de persoon die de fout heeft begaan. Enerzijds kan de persoon een **specifieke regel geschonden** hebben, hierbij is dus een concrete wettelijke verplichting geschonden. Anderzijds kan er een **schending zijn van de algemene zorgvuldigheidsnorm**, waarbij iemand onzorgvuldig handelt. Het gaat hierbij om het handelen op een manier die niet in lijn is met wat van een redelijk persoon wordt verwacht. Dit tweede is echter een **abstract begrip**. De norm is algemeen en vaag, wat betekent dat het om voorzichtig en redelijk handelen gaat. Het wordt geconcretiseerd wanneer het in een specifieke situatie (de omstandigheden van de daad) wordt toegepast, bijvoorbeeld in de context van een ongeluk in de supermarkt.

Bv. uitglijden over een radijs in de groenteafdeling van de supermarkt kan niet als niet-zorgvuldig gezien worden, want er is een redelijke kans dat daar groenten op de grond

liggen. Wanneer de vloer in de diepvriesafdeling bomvol ijs zou liggen, kan dit misschien wel als onzorgvuldig gezien worden.

Het **subjectieve bestanddeel** betreft de **schuldbekwaamheid en toerekenbaarheid** van de 'dader'. Er moet sprake zijn van schuld om aansprakelijk gesteld te kunnen worden. Er moet dus onderzocht worden of de fout die begaan werd, bewust of onbewust, te wijten is aan de persoon zelf. Eerst en vooral zijn alle minderjarigen, in deze context personen **onder de 12 jaar, niet schuldbekwaam**. Verder wordt er nog met een aantal factoren rekening gehouden om de toerekenbaarheid te bepalen. Dit zijn echter geen gronden voor uitsluiting van aansprakelijkheid, maar factoren waar rekening mee gehouden kan worden:

- **Overmacht** (onvoorzienbaar en onvermijdbaar): Als de fout werd veroorzaakt door omstandigheden buiten de controle van de persoon, zoals een plotselinge ziekte.
- **Onoverwinbare dwaling**: Als iemand handelt op basis van een misverstand dat zij niet hadden kunnen voorkomen.
- **Fysieke of morele dwang**: Bijvoorbeeld als iemand onder druk wordt gezet of gedwongen wordt om iets te doen.
- **Bevel van wet of overheid**: Wanneer iemand handelt op basis van een wettelijk bevel of overheidsbesluit.
- **Noodtoestand**: Als de handeling werd gepleegd om een grotere schade of gevaar te voorkomen, bijvoorbeeld het breken van een raam om een persoon te redden.
- **Wettige zelfverdediging**: Wanneer iemand een daad begeeft uit zelfverdediging, bijvoorbeeld in geval van een aanval.
- **Geldige toestemming van de benadeelde**: Als de benadeelde persoon vooraf toestemming gaf voor de handeling.

Oorzakelijk verband, schade en herstel

Zoals reeds vermeld, gaat het **oorzakelijk verband** over de relatie tussen de daad van de aansprakelijke persoon en de schade die daardoor is ontstaan. Hierbij zijn twee belangrijke concepten. Allereerst de **equivalentieleer**, die inhoudt dat elke oorzaak zonder welke de schade zich niet zou hebben voorgedaan, wordt gezien als een oorzaak van de schade. Het maakt duidelijk dat alle oorzaken die direct hebben geleid tot de schade als relevant worden beschouwd. Verder kan ook een **eigen fout van de schadelijder** invloed hebben op de aansprakelijkheid. Als de schadelijder zelf een fout heeft gemaakt, kan dit leiden tot **gedeelde aansprakelijkheid**, wat betekent dat de persoon deels verantwoordelijk wordt gehouden voor de schade.

Verder moet ook onderzocht worden wat de **schade** zelf inhoudt. Er zijn verschillende soorten schade die in aanmerking komen voor schadevergoeding.

- **Materiële schade** = schade die tastbaar en direct meetbaar is, zoals schade aan eigendommen.
- **Fysieke schade** = schade die het lichaam betreft, bijvoorbeeld verwondingen.
- **Morele schade** = immateriële schade, zoals psychisch lijden of verlies van welbevinden.

Enkel zekere schade, dit betekent dat alleen de schade die waarschijnlijk of zeker is, kan worden geclaimd. Hierbij worden ook toekomstige schade en verlies van kansen in aanmerking genomen, bijvoorbeeld als iemand door een ongeluk niet meer kan werken en daardoor toekomstige inkomsten verliest.

Het **herstel** van de schade heeft betrekking op hoe de schade nu juist vergoed wordt. In beginsel wordt de schade **in natura** vereffend. Dit betekent dat het herstel van de schade zoveel mogelijk in dezelfde vorm moet plaatsvinden, bijvoorbeeld door het herstellen van het beschadigde goed. **Vervangende of aanvullende schadevergoeding** kan ook nodig zijn. Als herstel in natura niet mogelijk is, kan schadevergoeding in de vorm van geld worden gegeven, waarbij de volledige schade wordt gecompenseerd.

iii. Aansprakelijkheid voor de daad van anderen en van zaken

In sommige gevallen kan een persoon aansprakelijk gesteld worden voor schade die hij/zij niet zelf berokkend heeft, maar waar de persoon toch verantwoordelijk voor is. Bij deze gevallen is soms **tegenbewijs** mogelijk en soms niet. We spreken dan van **kwalitatieve aansprakelijkheid**.

1. Titularis van het gezag van minderjarigen

Personen die het gezag hebben over minderjarigen (zoals ouders of voogden) kunnen aansprakelijk worden gesteld voor schade veroorzaakt door hun minderjarige (-18j) kinderen. Als de **minderjarige 16 jaar of ouder is**, kan de titularis van het gezag aantonen dat hij of zij niet verantwoordelijk is voor de schade, bijvoorbeeld door aan te tonen dat zij hun plichten zorgvuldig hebben nageleefd. Hier is dus **wel tegenbewijs mogelijk**.

2. Persoon belast met het toezicht op anderen

Personen die toezicht houden op anderen (zoals leraren of begeleiders) kunnen aansprakelijk worden gesteld voor schade die diegene veroorzaakt onder hun toezicht. De persoon kan ook hier proberen aan te tonen dat ze het toezicht goed hebben uitgevoerd, zoals vereist, om de aansprakelijkheid te ontkennen.

Tegenbewijs is dus mogelijk.

3. Aansteller

Een aansteller, zoals een werkgever of **iemand die iemand in dienst neemt**, kan aansprakelijk zijn voor schade veroorzaakt door de persoon die in opdracht of onder hun leiding handelt. De aansteller kan niet ontkomen aan de aansprakelijkheid, zelfs als hij of zij niet direct verantwoordelijk was voor de fout van de persoon. Hier is dus **geen tegenbewijs mogelijk**.

4. **Rechtspersoon voor (leden van) haar bestuursorgaan**

Organisaties kunnen verantwoordelijk worden gehouden voor de schade die wordt veroorzaakt door de leden van hun bestuursorganen, zoals directeuren of managers. De organisatie kan niet ontsnappen aan de aansprakelijkheid, zelfs als de bestuursleden handelen buiten hun bevoegdheden. **Geen tegenbewijs mogelijk.**

5. **Bewaarder van een zaak**

Iemand die verantwoordelijk is voor het bewaren of het onder toezicht houden van een zaak (bijvoorbeeld een huisbaas of een opslagbedrijf) kan aansprakelijk zijn voor schade die die zaak veroorzaakt. De bewaker kan niet ontsnappen aan de aansprakelijkheid, zelfs als hij of zij geen schuld heeft aan de schade. Hier is dus **geen tegenbewijs mogelijk.**

6. **Bewaarder van een dier**

Personen die voor een dier zorgen (zoals huisdierbezitters) kunnen aansprakelijk zijn voor schade die het dier veroorzaakt. De eigenaar is volledig aansprakelijk voor de schade veroorzaakt door het dier. Eveneens **geen tegenbewijs mogelijk.**

iv. Samenloop van contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid

Soms is er sprake van een situatie met een samenloop van contractuele en buitengerechtelijke aansprakelijkheid. Hier gelden dan specifieke regels. We onderscheiden een samenloop tussen contractspartijen en tussen een benadeelde en een hulppersoon.

Tussen contractspartijen

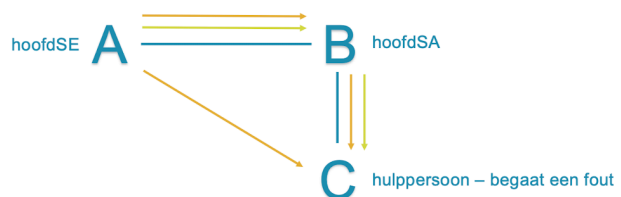
Een contractspartij (A) kan naast contractuele aansprakelijkheid ook buitengerechtelijke aansprakelijkheid (B) invoeren. Dit betekent dat A niet alleen kan eisen dat de andere partij zijn contractuele verplichtingen nakomt, maar ook aansprakelijkheid kan aansteken op basis van andere fouten die B heeft gemaakt. **Tenzij** deze aansprakelijkheid **uitgesloten** is door **een wet of overeenkomst**. De beschuldigde partij (B) kan op zijn beurt bij beschuldigingen **correctie** aanvragen en verweer voeren op basis van wettelijke of contractuele bepalingen, maar kan dit niet doen als de fout fysiek of psychisch schade heeft veroorzaakt met opzet.

Tussen benadeelde en hulppersoon

Wanneer een hulppersoon van een andere contractuele partij (B) een fout begaat waardoor een benadeelde partij

(A) schade lijdt, kan deze partij (A) naast het invoeren van contractuele aansprakelijkheid tegen de hulppersoon (C) ook buitengerechtelijke aansprakelijkheid invoeren. Dit betekent dat A zowel het contract kan aanroepen als claims kan indienen

buiten het contract, als de hulppersoon (C) schade heeft veroorzaakt door een fout. Dit kan altijd **tenzij** het **uitgesloten** is **door het hoofdcontract**. Als het contract tussen A en de hoofdcontractant B uitsluit dat A aanspraak kan maken op buitengerechtelijke aansprakelijkheid tegen C, kan dit niet worden ingeroepen. Ook hier is **correctie** mogelijk, C kan zich verdedigen door aan te tonen dat de fout niet te wijten is aan zijn eigen handelen, tenzij er fysieke of psychische schade met opzet is veroorzaakt.

5. Zekerheden

Het vermogen als verhaalsobject

Het **vermogen** van een rechtssubject (bijvoorbeeld een persoon of een bedrijf) wordt gezien als het verhaalsobject voor schuldeisers. Dit betekent dat het totale vermogen, bestaande uit goederen en rechten (zoals schulden of vorderingen), **kan worden aangesproken** om de schulden van die persoon of dat bedrijf te voldoen.

Een rechtssubject heeft **rechten**, zoals **zakelijke rechten** (betrekking op eigendommen), **persoonlijke rechten** (vloeien voort uit rechten op vereffening van schulden), **intellectuele rechten** (IP) en **extrapatrimoniale rechten** (rechten die buiten het vermogen vallen, zoals persoonlijke rechten die niet in geld kunnen worden uitgedrukt, zoals recht op privacy). **De eerste drie** vormen het **vermogen** en zijn dus in geld waardeerbare goederen die aan een rechtssubject toebehoren waar beslag op gelegd kan worden.

Artikel 3.36 van het nieuw Burgerlijk Wetboek stelt: *“Tenzij de wet of het contract anders bepaalt, kan een schuldeiser zijn vordering op alle goederen van zijn schuldenaar verhalen.*

In geval van samenloop tussen de schuldeisers, wordt de opbrengst ervan onder hen naar evenredigheid van hun vordering verdeeld, tenzij er tussen de schuldeisers wettige redenen van voorrang bestaan. Een schuldeiser kan met zijn schuldenaar overeenkomen dat hij tegenover bepaalde of alle schuldeisers een lagere rang neemt dan de wet hem toekent.”

In principe zijn dus **alle in geld waardeerbare goederen** van de SA, ook al bevinden ze zich bij derden, zijn ze pas in het vermogen gekomen of zijn ze schuldvorderingen die de SA op eigen andere SA's heeft, verhaalbaar. Er bestaat slechts een kleine groep specifieke goederen die bij wet onbeslagbaar zijn gemaakt of waarvoor een onbeslagbaarheidsverklaring werd afgelegd. [moeten niet gekend zijn]

Goederen die zijn **verdwenen uit** het **vermogen** van de **SA** zijn in principe **niet verhaalbaar**, tenzij de overdracht door SA **niet tegenwerpelijk** is aan SE of tenzij de SE erin slaagt via een **Pauliaanse vordering** de overdracht niet tegenwerpelijk te maken. (zie hf. 3.i)

Verduidelijking: Tegenwerpelijkheid betekent dat de overdracht van goederen aan een derde partij juridisch geldig is en de schuldeiser (SE) deze transactie niet kan aanvechten. In dat geval kan de schuldeiser de goederen niet terugvorderen, zelfs als de overdracht bedoeld was om het vermogen van de schuldenaar (SA) te verkleinen. Als de overdracht echter niet tegenwerpelijk is, kan de schuldeiser de transactie aanvechten. Een transactie kan ook niet-tegenwerpelijk gemaakt worden door bijvoorbeeld een Pauliaanse vordering (door SE), hierdoor kan de SE de goederen terughalen van de derde partij. Dit gebeurt omdat de overdracht bedoeld was om de schuldeiser te benadelen.

Bij **veinzing** is sprake van een situatie waarin de schuldenaar (**SA**) **probeert** om goederen te verbergen of te verplaatsen met de bedoeling zijn **vermogen te verkleinen** om zo zijn schuldeisers (zoals SE) te ontwijken. Dit kan bijvoorbeeld door de overdracht van eigendommen te doen in een manier die de schuldeiser benadeelt. Bij veinzende handelingen heeft de derde partij, zoals de schuldeiser (SE), de keuze om zich te beroepen op de werkelijke situatie (de feitelijke overdracht van goederen) of op de geveinsde situatie (waarbij de overdracht als frauduleus wordt beschouwd). Dit betekent dat de schuldeiser kan kiezen om de overdracht te betwisten en de goederen terug te vorderen op de manieren die hierboven beschreven staan.

Gelijkheid van schuldeisers

Bij een samenloop van meerdere SE's geldt in principe een gelijke behandeling. Elke SE krijgt zijn deel van de opbrengsten van uitwinning in verhouding tot zijn vordering. Er zijn echter **uitzonderingen** die de **positie** van een **SE kunnen verbeteren**. Zo gelden er **algemene voorrechten**, waarbij schuldeisers met algemene voorrechten hun vorderingen kunnen verhalen op alle goederen van de schuldenaar, zowel roerende als onroerende goederen. Soms gelden er echter ook **bijzondere voorrechten**. Deze gelden voor specifieke goederen van de schuldenaar. Bijvoorbeeld, een bepaalde schuld kan recht geven op de verkoop van een specifiek goed van de schuldenaar. Daarnaast gelden soms ook **zakelijke zekerheden**, dit zijn rechten die een schuldeiser krijgt op de goederen van de schuldenaar om zijn vordering te waarborgen. Dit betekent dat als de schuldenaar niet betaalt, de schuldeiser het recht heeft om de goederen te verkopen en zijn vordering te voldoen. Voorbeelden zijn het pandrecht (voor roerende goederen) en het hypotheekrecht (voor onroerende goederen). Zakelijke zekerheden zijn dus contractuele afspraken waarbij specifieke goederen van de schuldenaar dienen als waarborg voor de schuld. Bij niet-betaling kan de schuldeiser deze goederen als eerste verkopen om de schuld te voldoen. Bijzondere voorrechten daarentegen ontstaan uit de wet en geven een schuldeiser voorrang op de opbrengst van bepaalde goederen van de schuldenaar, maar zonder dat deze voorrechten altijd aan een vooraf aangewezen goed gekoppeld zijn. Deze verschillen beiden met **persoonlijke zekerheden**, dit betreft een garantie die iemand anders biedt voor de schuld van de schuldenaar, en kan geen uitzondering maken op de gelijke behandeling van schuldeisers. De borg is

aansprakelijk, maar wordt pas aangesproken als de schuldenaar zelf niet kan betalen. Het verhaalbaar vermogen breidt hierbij dus uit met nog een (deel van het) vermogen van iemand anders.

Verder kan er ook nog gebruik gemaakt worden van **vrijwillige achterstelling**. Dit houdt in dat een schuldeiser zich akkoord verklaart met een achtergestelde positie, wat betekent dat hij pas na andere schuldeisers wordt betaald. In de praktijk betekent dit dat zijn vordering minder snel wordt voldaan.

Samengevat: Schuldeisers worden in principe gelijk behandeld worden, maar er zijn uitzonderingen zoals voorrechten en zekerheden die de positie van sommige schuldeisers verbeteren, terwijl achterstelling de positie van anderen kan verzwakken. In het geval van een borgstelling heeft de schuldeiser geen recht op bijzondere behandeling en wordt hij gelijk behandeld met andere schuldeisers.

6. Voorbeeldvragen

Welke van volgende uitspraken is **juist**?

- a. Er zetelt een minister van Cultuur in de Waalse Gewestregering, niet in de Franse Gemeenschapsregering.
- b. Op het federale niveau is de premier de regeringsleider, maar niet het staatshoofd.
- c. Wetten in formele zin uitgevaardigd door de Duitstalige Gemeenschap noemt men "ordonnanties".
- d. De Nederlandstalige leden van de Kamer van Volksvertegenwoordigers vormen samen het Vlaams Parlement.

Toelichting:
• Optie a is incorrect. Er zit wel enkel een minister van Cultuur in de Franse Gemeenschapsregering.
• Optie b is correct. Op het federale niveau in België is de premier de regeringsleider, maar niet het staatshoofd van België is de koning, die een ceremoniële rol heeft en geen uitvoerende macht uitoefent zoals de premier.
• Optie c is incorrect. De wetten die formeel zijn uitgevaardigd door de Duitstalige Gemeenschap worden "Dekreten" genoemd, niet "ordonnanties". De term "ordonnanties" wordt enkel gebruikt voor wetten uitgevaardigd door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.
• Optie d is incorrect. De Nederlandstalige leden van de Kamer van Volksvertegenwoordigers vormen niet samen het Vlaams Parlement. Het Vlaams Parlement is een apart gekozen instantie die wetgevingende bevoegdheden heeft over de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest, onafhankelijk van de federale Kamer van Volksvertegenwoordigers.

Welke van volgende uitspraken is **juist**?

- a. Een ouder is altijd kwalitatief aansprakelijk voor een onrechtmatige daad door zijn minderjarig kind.
- b. Voor schade die niet 100% zeker is, kan geen schadevergoeding worden bekomen.
- c. Een kind van 13 jaar kan aansprakelijk zijn uit onrechtmatige daad.
- d. Een schadevergoeding is niet mogelijk als een onrechtmatige daad louter morele schade veroorzaakt.

Toelichting:
• Optie a is incorrect. Ouders zijn niet altijd kwalitatief aansprakelijk voor de onrechtmatige daden van hun minderjarige kinderen. Ze kunnen slechts aansprakelijk zijn onder specifieke omstandigheden, zoals bij nalatigheid in hun zorgplicht.
• Optie b is incorrect. Ook voor schade die niet 100% zeker is, kan schadevergoeding worden verkrigen, hoewel de bewijslast moeilijker kan zijn. De schade hoeft niet altijd volledig zeker te zijn, maar moet wel aannemelijk zijn.
• Optie c is juist. Een kind van 13 jaar kan inderdaad aansprakelijk worden gesteld voor onrechtmatige daden als het gaat om een onrechtmatige daad die aan zijn schuld kan worden toegeschreven. De wet erkent dat kinderen vanaf 13 jaar al verantwoordelijk kunnen worden gesteld voor hun daden, hoewel de mate van aansprakelijkheid afhankelijk is van hun leeftijd en de omstandigheden.
• Optie d is incorrect. Schadevergoeding is mogelijk, ook bij morele schade (niet enkel materiele schade). Er zijn wel regels en voorwaarden voor het verkrijgen van schadevergoeding bij morele schade, maar dit sluit het niet uit.

IV. Ondernemingsrecht

1. Inleiding

Wat is een onderneming? Wat is een vennootschap? Wat zijn de gevolgen?

i. Evolutie: van handelsrecht naar ondernemingsrecht

De Belgische wetgeving heeft door de jaren heen verschillende aanpassingen en evoluties ondergaan, vooral op het gebied van handels- en ondernemingsrecht. Deze evoluties reflecteren de veranderende economische en sociale omstandigheden en tonen hoe het rechtssysteem zich aanpast om aan de behoeften van de moderne markt te voldoen. Hieronder volgt een uitleg over de ontwikkeling van het handelsrecht in België, verdeeld over drie belangrijke fasen: van het traditionele Handelsrecht in 1807, naar Handels- en economisch recht in 2013, en uiteindelijk naar het Ondernemingsrecht in 2018.

1807 – Handelsrecht: In deze vroege periode was het rechtssysteem vooral gericht op de “handelaar” en het faciliteren van handel. Het “Wetboek van koophandel” dat in 1807 werd geïntroduceerd, vormde de basis van het handelsrecht. Er werd ook specifiek vermeld dat de ‘Rechtbank van koophandel’ bevoegd was om geschillen tussen handelaars te behandelen.

2013 – Handels- en economisch recht: Hier ziet men een uitbreiding van het juridische kader waarbij de focus niet enkel op handelaars ligt, maar ook op de “onderneming” in een functionele zin. In 2013 werd naast het Wetboek van koophandel het “Wetboek Economisch Recht” geïntroduceerd. In 2014 werd verduidelijkt dat de ‘Rechtbank van koophandel’ bevoegd blijft voor geschillen tussen **ondernemingen**.

2018 – Ondernemingsrecht: Deze recentste fase introduceert een formele focus op “ondernemingen” en vervangt het Wetboek van Koophandel volledig door het Wetboek Economisch Recht. De rechterlijke macht die zich met ondernemingen bezighoudt, wordt nu de “Ondernemingsrechtbank” genoemd.

Ondernemingsrechtbank

Sinds 2018 heet de '*Rechtbank van koophandel*' dus de Ondernemingsrechtbank. Deze is volgens artikel 573 van het Gerechtelijk Wetboek (Ger.W.) bevoegd voor:

- **geschillen tussen ondernemingen:** De rechtbank behandelt juridische conflicten tussen partijen die als ondernemingen zijn gedefinieerd volgens artikel I.1, 1° van het Wetboek Economisch Recht (WER)
- **geschillen die niet vallen onder de bijzondere bevoegdheid van andere rechtscolleges:** Indien een specifiek soort geschil niet expliciet is toegewezen aan een ander type rechtscollege, zal de Ondernemingsrechtbank hiervoor bevoegd zijn.
- **geschillen die betrekking hebben op natuurlijke personen, in verband met handelingen die niet vreemd zijn aan de onderneming:** Dit omvat situaties waarbij individuen betrokken zijn bij geschillen gerelateerd aan zakelijke activiteiten, zelfs als deze personen niet als een onderneming worden beschouwd.
- **indien de eiser geen onderneming is:** De rechtbank kan ook zaken horen waarbij de eisende partij geen onderneming is, zolang het geschil betrekking heeft op zakelijke of economische activiteiten.

Hieronder vindt u een overzicht van de relevante hoofdstukken uit het Wetboek van Economisch Recht (WER):

- Boek I. Definities → deel 1
- Boek II. Algemene beginselen → deel 3
- Boek III. Vrijheid van vestiging, dienstverlening, algemene verplichtingen van de ondernemingen → deel 1
- Boek IV. Bescherming van de mededinging → deel 3
- Boek VI. Marktpraktijken en consumentenbescherming → deel 3
- Boek X. Handelsagentuur, commerciële samenwerking, verkoopconcessie → deel 2
- Boek XI. Intellectuele eigendom → deel 3
- Boek XVII. Bijzondere rechtsprocedures → deel 3
- Boek XX. Insolventie van ondernemingen → deel 4

ii. Verschillende definities van 'onderneming'

[Dit is een zeer belangrijk hoofdstuk voor het examen, zorg dat je alles goed begrijpt. Er volgt nog een uitbreiding over de definitie van vennootschappen in LUIK V]

De Belgische wetgeving definieert een onderneming zowel in **formele als in functionele termen**. De formele definitie stelt juridische criteria vast voor de erkenning als onderneming. Functioneel wordt een onderneming bekeken naar haar activiteiten en

interactie met de markt, waarbij de nadruk ligt op waardecreatie en operationele dynamiek.

Onderneming in formele zin

Artikel 1.1, 1°, eerste lid Wetboek Economisch Recht (WER) stelt:

“Behoudens andersluidende bepaling, wordt voor de toepassing van dit Wetboek verstaan onder:

1° onderneming : elk van volgende organisaties :

(a) iedere natuurlijke persoon die zelfstandig een beroepsactiviteit uitoefent;

(“zelfstandig” >< werknemer!)

“beroepsactiviteit”: duurzaamheid nodig, maar ook bijberoep

(b) iedere rechtspersoon; vennootschappen: VOF, CommV, BV, CV, NV

verenigingen: VZW

stichtingen

(c) iedere andere organisatie zonder rechtspersoonlijkheid.”

Deze indeling benadrukt de breedte van de definitie van ‘onderneming’ in het Belgisch recht, waarbij zowel individuen als verschillende juridische en organisatorische vormen onder deze term kunnen vallen. Er zijn hier echter ook uitzonderingen gedefinieerd in het WER.

Artikel 1.1, 1°, tweede lid WER stelt:

“Niettegenstaande het voorgaande zijn geen ondernemingen, behoudens voor zover anders bepaald in de hierna volgende boeken of andere wettelijke bepalingen die in dergelijke toepassing voorzien :

(a) iedere organisatie zonder rechtspersoonlijkheid die geen uitkeringsoogmerk heeft en die ook in feite geen uitkeringen verricht aan haar leden of aan personen die een beslissende invloed uitoefenen op het beleid van de organisatie;

(b) iedere publiekrechtelijke rechtspersoon die geen goederen of diensten aanbiedt op een markt;

(c) de Federale Staat, de gewesten, de gemeenschappen, de provincies, de hulpverleningszones, de prezones, de Brusselse Agglomeratie, de gemeenten, de meergemeentezones, de binnengemeentelijke territoriale organen, de Franse Gemeenschapscommissie, de Vlaamse Gemeenschapscommissie, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de openbare centra voor maatschappelijk welzijn.”

Deze uitzonderingen specificeren welke entiteiten niet als ondernemingen worden beschouwd, zelfs als ze aan bepaalde criteria van de formele definitie voldoen. Ten eerste worden organisaties zonder rechtspersoonlijkheid die geen uitkeringsdoelstelling hebben, zoals feitelijke verenigingen, en geen beslissende invloed uitoefenen op het beleid uitgesloten. Ten tweede vallen publiekrechtelijke rechtspersonen die geen

goederen of diensten op de markt aanbieden niet onder de ondernemingsdefinitie. Tot slot worden specifieke overheidsentiteiten niet als ondernemingen gezien, omdat hun primaire functies buiten de commerciële sfeer liggen, gericht op algemeen maatschappelijk welzijn en openbare dienstverlening.

Deze definitie is van belang omdat ze een aanknopingspunt is voor welke organisaties en ondernemingen aan bepaalde voorwaarden moeten voldoen en welke plichten deze hebben. Deze verplichtingen omvatten onder meer de inschrijvingsplicht bij de **Kruispuntbank van Ondernemingen (KBO)**, wat essentieel is voor de formele erkenning en het toezicht op de onderneming. Bovendien zijn ondernemingen verplicht tot het voeren van een **boekhouding** die transparantie en verantwoordingsplicht waarborgt tegenover stakeholders en de overheid. De bevoegdheid van de **Ondernemingsrechtbank** (reeds gezien) speelt ook een cruciale rol, aangezien deze gespecialiseerde rechtbank toeziet op geschillen en juridische kwesties die specifiek zijn voor ondernemingen. Verder is de status van een onderneming relevant voor het toepassen van het **ondernemingsbewijsrecht**, dat de bewijsvoering in geschillen tussen ondernemingen reguleert. Tot slot is het **insolventierecht** (zie verder) van toepassing, dat procedures zoals faillissement en gerechtelijke reorganisatie omvat, essentieel voor het omgaan met financiële moeilijkheden binnen ondernemingen. Al deze aspecten benadrukken het belang van de formele definitie van een onderneming voor haar operationele en juridische realiteit.

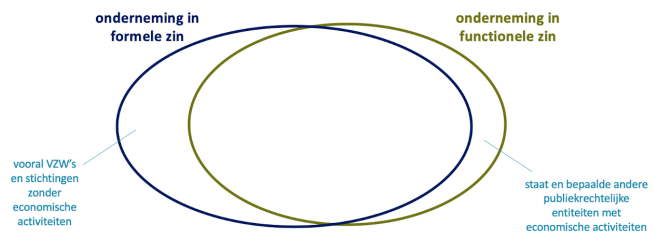
Onderneming in functionele zin

In functionele zin wordt een onderneming gedefinieerd als elke **natuurlijke persoon** of **rechtspersoon** die op **duurzame wijze** een **economisch doel** nastreeft. Dit houdt in dat de activiteiten van de onderneming gericht moeten zijn op het voortbrengen van economische waarde, en dit niet incidenteel, maar als een voortdurende doelstelling.

De **functionele definitie** is van groot **belang** voor de toepassing van specifieke rechtsgebieden zoals het mededingingsrecht en het marktpraktijkenrecht. Het **mededingingsrecht** reguleert bijvoorbeeld hoe ondernemingen met elkaar concurreren, waarbij wordt gewaarborgd dat er eerlijke concurrentie plaatsvindt en dat monopolistische of kartelvorming wordt voorkomen. Het **marktpraktijkenrecht** beheert de interacties van ondernemingen met consumenten, waaronder reclame, verkoopbevordering, en consumentenbescherming. Het functionele begrip van een onderneming stelt vast welke entiteiten aan deze regels zijn onderworpen en hoe deze regels worden toegepast, om zo een eerlijke en competitieve marktomgeving te bevorderen.

De kwalificaties van een entiteit als onderneming in formele zin en als onderneming in functionele zin zijn **niet wederzijds uitsluitend**. Sommige entiteiten zoals VZW's en stichtingen die geen economische activiteiten uitoefenen vallen alleen onder de formele definitie, terwijl staatsorganen en bepaalde publiekrechtelijke entiteiten die

economische activiteiten verrichten alleen onder de functionele definitie vallen. Er zijn echter ook veel entiteiten die zowel formele als functionele kenmerken van een onderneming vertonen, wat aangeeft dat beide definities in veel gevallen complementair zijn.

Voorbeeldvragen

Een VZW van zwartzusters heeft een belangrijke activiteit die bestaat in het verkopen van witte pralines. Zij levert een ton pralines aan een feest dat de NMBS organiseert omdat er een ochtendspits zonder vertragingen was.

Welke uitspraak over de bevoegde rechtbank is juist?

- De ondernemingsrechtbank is bevoegd als de VZW de NMBS dagvaardt. De ondernemingsrechtbank is bevoegd als de NMBS de VZW dagvaardt.
- De ondernemingsrechtbank is bevoegd als de VZW de NMBS dagvaardt. De ondernemingsrechtbank is onbevoegd als de NMBS de VZW dagvaardt.
- De ondernemingsrechtbank is onbevoegd als de VZW de NMBS dagvaardt. De ondernemingsrechtbank is bevoegd als de NMBS de VZW dagvaardt.
- De ondernemingsrechtbank is onbevoegd als de VZW de NMBS dagvaardt. De ondernemingsrechtbank is onbevoegd als de NMBS de VZW dagvaardt.

Een VZW van zwartzusters heeft een belangrijke activiteit die bestaat in het verkopen van witte pralines. De opbrengst van deze activiteit wordt volledig gebruikt voor de financiering van de oprichting van een kopie van *Cristo Redentor* uit Rio de Janeiro op de Keizersberg te Leuven.

Welke uitspraak over deze VZW is juist?

- Tegen deze VZW kan wel bewezen worden door middel van het ondernemingsbewijsrecht. Deze VZW valt wel onder de regels inzake oneerlijke marktpraktijken.
- Tegen deze VZW kan wel bewezen worden door middel van het ondernemingsbewijsrecht. Deze VZW valt niet onder de regels inzake oneerlijke marktpraktijken.
- Tegen deze VZW kan niet bewezen worden door middel van het ondernemingsbewijsrecht. Deze VZW valt wel onder de regels inzake oneerlijke marktpraktijken.
- Tegen deze VZW kan niet bewezen worden door middel van het ondernemingsbewijsrecht. Deze VZW valt niet onder de regels inzake oneerlijke marktpraktijken.

Een VZW van witte paters heeft een belangrijke activiteit die bestaat in het verkopen van bruin bier. Zij leveren een hectoliter bier aan de gemeente Bierbeek, die het verkoopt in het cafetaria van het gemeentelijke cultureel centrum.

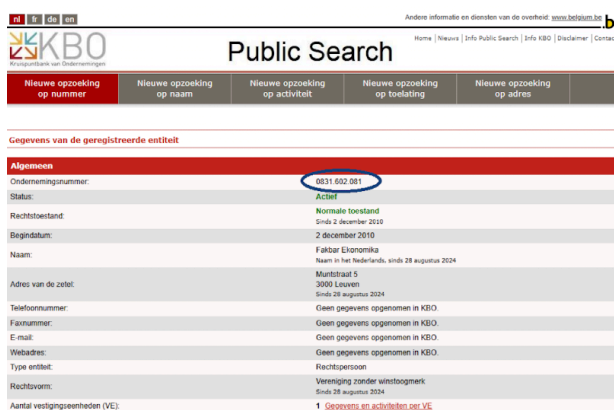
Welke uitspraak over de bevoegde rechtbank is juist?

- De ondernemingsrechtbank is bevoegd als de VZW de gemeente dagvaardt. De ondernemingsrechtbank is bevoegd als de gemeente de VZW dagvaardt.
- De ondernemingsrechtbank is bevoegd als de VZW de gemeente dagvaardt. De ondernemingsrechtbank is onbevoegd als de gemeente de VZW dagvaardt.
- De ondernemingsrechtbank is onbevoegd als de VZW de gemeente dagvaardt. De ondernemingsrechtbank is bevoegd als de gemeente de VZW dagvaardt.
- De ondernemingsrechtbank is onbevoegd als de VZW de gemeente dagvaardt. De ondernemingsrechtbank is onbevoegd als de gemeente de VZW dagvaardt.

iii. Verplichtingen en bijzondere regels voor ondernemingen

Inschrijving in Kruispuntbank voor Ondernemingen

De **Kruispuntbank voor Ondernemingen (KBO)** is de centrale **gegevensbank** in België die toegankelijk is voor het publiek en waarin **alle ondernemingen** (in formele zin) en hun **basisgegevens** geregistreerd staan. Entiteiten die als ondernemingen in formele zin worden beschouwd, moeten zich inschrijven in deze databank. Deze inschrijving dient te gebeuren **vóór de aanvang van hun activiteiten**. De registratie kan plaatsvinden **via** een **ondernemingsloket** of door **andere** gespecificeerde **diensten**. Het **ondernemingsnummer**, dat door de KBO wordt toegekend, moet duidelijk worden vermeld op alle officiële documenten van de onderneming en verschilt van het vestigingsnummer dat specifiek is voor elke bedrijfslocatie. Deze nummers zijn essentieel voor de identificatie en verificatie van de onderneming binnen het Belgische economische en juridische systeem.

The screenshot shows the 'Public Search' interface of the KBO (Kruispuntbank voor Ondernemingen) website. It features a navigation bar with search options: 'Nieuwe opzoeking op nummer', 'Nieuwe opzoeking op naam', 'Nieuwe opzoeking op activiteit', 'Nieuwe opzoeking op toelating', and 'Nieuwe opzoeking op adres'. Below this, a table titled 'Gegevens van de geregistreerde entiteit' displays the following information:

Algemeen	
Ondernemingsnummer:	0831 692 081
Status:	Actief
Rechtsstaand:	Normale fondand Sinds 2 december 2010
Beginndatum:	2 december 2010
Naam:	Fakbar Ekonomika Naam in het Nederlands, sinds 28 augustus 2024
Adres van de zetel:	Martinslaaf 5 3000 Leuven Sinds 28 augustus 2024
Telefoonnummer:	Geen gegevens opgenomen in KBO
Faxnummer:	Geen gegevens opgenomen in KBO
E-mail:	Geen gegevens opgenomen in KBO
Webadres:	Geen gegevens opgenomen in KBO
Type entiteit:	Rechtspersoon
Rechtsvorm:	Vereeniging zonder winstoogmerk Sinds 28 augustus 2024
Aantal vestigingsentiteiten (VE):	1 Gegevens en activiteiten per VE

Houder zijn van een financiële rekening

Elke onderneming dient houder te zijn van een **bankrekening** waarop alle bedrijfstransacties plaatsvinden. Het **ondernemingsnummer** en de **domiciliëring** (= bankrekeningnummer) moeten op alle **betalingsvorderingen** worden vermeld om aan de wettelijke vereisten te voldoen. Als deze nummers niet op betalingsdocumenten staat, kan de onderneming geen aanspraak maken op moratoire interest bij late betalingen. Dit is een rente die wordt berekend over het bedrag van een achterstallige betaling. Deze interest compenseert de schuldeiser voor het nadeel dat hij ondervindt doordat de schuld niet tijdig is voldaan door de schuldenaar. Daarnaast is er een verplichting voor ondernemingen om **betalingen van 247,89 euro of meer** via de rekening te **aanvaarden**, wat de transparantie en traceerbaarheid van transacties verhoogt en bijdraagt aan een gestructureerde financiële omgeving binnen het zakelijke landschap.

Afgifte van een factuur aan de klant

De afgifte van een factuur aan een klant is een **schriftelijke bevestiging** van een **schuldvordering** die **voortvloeit** uit een overeenkomst voor de **levering** van goederen of diensten. Het uitreiken van facturen is **verplicht voor BTW-plichtige** ondernemingen en moet specifieke vermeldingen bevatten zoals het factuurnummer, factuurdatum, BTW-details, en totaalbedragen. Een handtekening is niet vereist op de factuur; een gehandtekeningde factuur creëert echter een weerlegbaar vermoeden van betaling. Dit betekent dat als de factuur door de ontvanger ondertekend is, men ervan uitgaat dat de betaling is verricht, tenzij bewezen wordt dat dit niet het geval is. Een ondertekening versterkt dus de aanname dat de verschuldigde bedragen zijn voldaan, maar deze aanname kan worden tegengesproken met passend bewijs van het tegendeel. Facturen mogen ook elektronisch uitgereikt worden, mits de klant dit accepteert, wat het proces van facturering en betalingsverwerking faciliteert.

Boekhoud- en jaarrekeningenrecht

Boekhoud- en jaarrekeningenrecht bepaalt dat **boekhoudplichtige** ondernemingen, doorgaans gedefinieerd als ondernemingen in formele zin, in beginsel verplicht zijn een **dubbele boekhouding** te voeren. Dit houdt in dat elke financiële transactie zowel een debet- als een creditpost vereist, waardoor een nauwkeurig en evenwichtig financieel overzicht ontstaat.

Er bestaat echter een **uitzondering** voor kleinere entiteiten zoals **natuurlijke personen, organisaties zonder rechtspersoonlijkheid**, VOF's en CommV's (commanditaire vennootschappen) waarvan de **omzet minder dan 500.000 euro** per jaar bedraagt. Deze entiteiten mogen een vereenvoudigde, enkelvoudige boekhouding voeren, waarbij enkel de inkomsten en uitgaven geregistreerd worden.

Toch wordt van deze kleinere entiteiten verwacht dat zij hun boekhouding voeren alsof zij juridisch aparte entiteiten zijn, zelfs als dit wettelijk niet het geval is. Dit vereist een heldere scheiding van persoonlijke financiën en de financiën van de onderneming, om transparantie en accurate financiële rapportage te waarborgen.

Passieve hoofdelijkheid onder ondernemingen

Bij de passieve hoofdelijkheid onder ondernemingen gelden **specifieke regels** voor de **verdeling van schulden**. Normaal gesproken, bij meerdere schuldenaars, stelt het burgerlijk recht dat elke schuldenaar verantwoordelijk is voor een evenredig deel van de totale schuld, bekend als **deelbaarheid**. Echter, voor ondernemingen geldt er een **uitzondering** waarbij **passieve hoofdelijkheid** van toepassing is. In dit geval is elke schuldenaar aansprakelijk voor de gehele schuld. Na betaling van de schuld hebben zij onderling het recht om terugvordering te eisen van de andere medeschuldenaars voor hun deel van de betaling. Dus na het voldoen van de schuld door één van de schuldenaars (dit kunnen partners in een zakelijke overeenkomst zijn, mede-eigenaren van een bedrijf, of elke groep van partijen die samen een juridische verbintenis zijn

aangegaan waarbij zij gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor het nakomen van de financiële verplichtingen), heeft een schuldenaar het recht om van de andere medeschuldenaars hun respectievelijke deel van de schuld terug te vorderen.

Deze regel van passieve **hoofdelijkheid** is specifiek van **toepassing op ondernemingen in formele zin** en geldt **tenzij** de **schuld expliciet** onbekend of **ongerelateerd** is aan de onderneming. Dit principe, dat oorspronkelijk uit het gewoonterechtelijk handelsrecht komt, is nu gecodificeerd in Boek 5 van het nieuwe Burgerlijk Wetboek.

Vermoeden van kennis van verborgen gebreken

Een verborgen gebrek is een probleem dat **al bestond op het moment van aankoop** maar niet zichtbaar was door een eenvoudige inspectie en zo **ernstig** is dat de koper het product **niet had gekocht of slechts voor een lagere prijs** had gekocht als hij of zij ervan op de hoogte was geweest. Volgens de wet moet de verkoper in principe **vrijwaren** voor verborgen gebreken, zelfs als hij niet van deze gebreken op de hoogte was. Dit houdt in dat de verkoper verplicht is de koper te compenseren voor verborgen gebreken in het product.

Er zijn echter uitzonderingen mogelijk, vooral voor niet-professionele verkopers of wanneer de verkoper niet gespecialiseerd is in de verkochte goederen. In het geval van een professionele en gespecialiseerde verkoper, zoals een fabrikant, kan deze een **exoneratie** van aansprakelijkheid voor verborgen gebreken invoeren, maar alleen als hij kan aantonen dat het onmogelijk was het gebrek op te sporen. Dit vereist dat alle mogelijke maatregelen zijn genomen om potentiële gebreken te identificeren. Deze regels zijn vastgelegd in **vaste cassatierechtspraak** en helpen de balans tussen koper en verkoper te bewaren door een grondige controle te eisen van de verkopers over hun producten om zo de verkoper te verplichten zijn best te doen alle mogelijke gebreken op te sporen.

Bewijs in ondernemingszaken

In **burgerlijke zaken** is voor transacties **vanaf 3.500 euro schriftelijk bewijs vereist**, terwijl voor **bedragen onder de 3.500 euro vrij bewijs** toegestaan is. Dit betekent dat de bewijsvoering bij lagere bedragen flexibeler is en kan bestaan uit elke vorm van bewijs, waaronder getuigenissen en feitelijke vermoedens. Er is een duidelijke hiërarchie in de bewijsmiddelen. **Authentieke akten (1)**, opgesteld door openbare ambtenaren zoals notarissen, bieden een hoog niveau van rechtszekerheid en worden als het meest betrouwbare bewijs beschouwd. **Andere geschriften (2)**, die elk schriftelijk document omvatten dat niet de formele status van een authentieke akte heeft, worden ook als geldig bewijs erkend. Een **eed (3)**, afgelegd door iemand die beweert de waarheid te spreken, biedt aanvullend bewijs, afhankelijk van de geloofwaardigheid van de eedaflegger. **Getuigenissen van derden (4a)** die kennis hebben van de relevante feiten kunnen eveneens dienen als bewijs, terwijl **feitelijke vermoedens (4b)** gebaseerd zijn

op indirecte conclusies getrokken uit observaties of gedragingen gerelateerd aan de zaak.

In **ondernemingszaken**, waar de interacties tussen ondernemingen centraal staan, geldt het principe van vrij bewijs. Dit betekent dat voor **claims van 3.500 euro of meer geen strikt schriftelijk bewijs vereist** is, en alle soorten bewijsmiddelen, zoals getuigenissen en vermoedens, geaccepteerd kunnen worden. Er is **geen vastgestelde hiërarchie** van bewijsmiddelen, wat flexibiliteit biedt in de bewijsvoering. Specifieke bewijsmiddelen zoals facturen kunnen dienen als bewijs tussen ondernemingen onderling, maar ook tegen de uitgevende of ontvangende onderneming, afhankelijk van de acceptatie van de **factuur**. Deze acceptatie kan **expliciet** zijn, bijvoorbeeld door een schriftelijke bevestiging, of **impliciet**, waarbij de onderneming door haar handelingen toont dat ze de inhoud van de factuur aanvaardt, zoals door het verrichten van betalingen of het niet betwisten van de factuur binnen een redelijke termijn. Facturen kunnen ook als bewijs dienen in situaties waar een particulier betrokken is, op voorwaarde dat er een uitdrukkelijke aanvaarding van de factuur door de particulier is. Bovendien kan **boekhouding** gebruikt worden als bewijs, niet alleen tegen de onderneming die deze heeft opgesteld maar soms ook ten voordele ervan, afhankelijk van de context van het geschil.

Bestrijding betalingsachterstand bij handelstransacties

De **regelgeving** rond de bestrijding van betalingsachterstanden bij handelstransacties is gericht op **transacties tussen ondernemingen en tussen ondernemingen en overheidsinstanties**. Het doel is om te zorgen voor een tijdige betaling voor geleverde goederen of diensten, met een **standaard betalingstermijn van 30 kalenderdagen**. Deze termijn mag worden **verlengd tot maximaal 60 dagen**, afhankelijk van de afspraak tussen de partijen, en gaat in **vanaf de ontvangst van de factuur of de goederen/diensten**.

Daarnaast heeft de schuldeiser bij **betalingsachterstand recht op automatische betalingsachterstandsrente** zonder dat daarvoor een ingebrekestelling vereist is. De rentevoet wordt **elk half jaar medegedeeld** en bedraagt momenteel 12,5%⁴.

Schuldeisers hebben **ook recht** op een **forfaitaire vergoeding** van 40 euro voor invorderingskosten, plus een **redelijke schadeloosstelling** voor eventuele andere invorderingskosten die boven dit bedrag uitstijgen. Hier kan in specifieke gevallen echter van afgeweken worden.

Bij **onbillijke betalingsvoorwaarden** kan een schuldeiser **rechterlijke tussenkomst** zoeken om deze voorwaarden te herzien. Dit omvat het **aanvechten** van **onredelijk lange betalingstermijnen of excessieve kosten**. De rechtbank kan dan beoordelen of de voorwaarden inderdaad onbillijk zijn en, als dit het geval is, deze aanpassen naar

⁴ <https://europa.eu/youreurope/business/finance-funding/making-receiving-payments/late-payment/>

meer redelijke termijnen of voorwaarden. Indien nodig kan de rechter ook een **stakingsbevel** uitvaardigen. Dit houdt in dat de rechtbank de schuldenaar kan bevelen om bepaalde handelingen die bijdragen aan de onbillijkheid, zoals het voortzetten van ongerechtvaardigd uitgestelde betalingen, te staken

iv. Onderneming, vennootschap en rechtspersoon

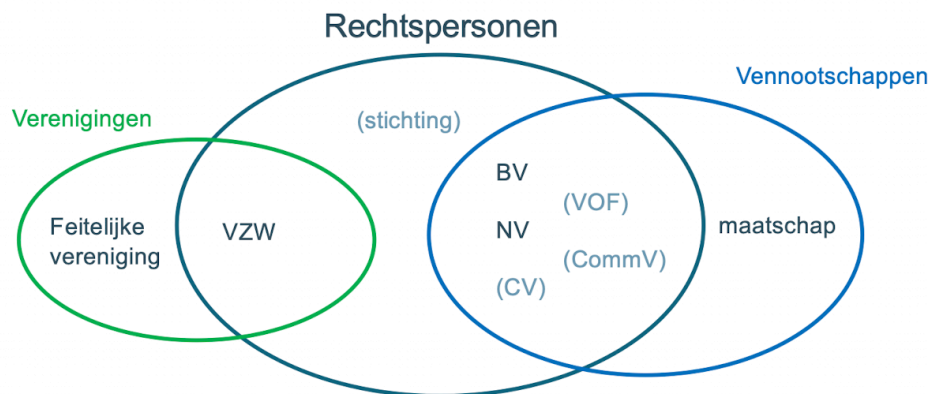
Het begrip '**onderneming**' heeft verschillende betekenissen, afhankelijk van de context. In **juridische zin** verwijst het naar de onderneming als **entiteit**, oftewel de 'wie' van het bedrijfsleven. In **economische zin** gaat het om de **onderneming als handelszaak**, de 'wat', die zich richt op de activiteiten en het zakelijke proces. Het begrip onderneming is **niet hetzelfde als een vennootschap**, aangezien een vennootschap een rechtsvorm is, die kan variëren van:

- een **rechtspersoonlijkheid die geen vennootschap is (zoals een VZW of een stichting)**;
- tot **vennootschappen die geen rechtspersonen zijn (de maatschap)**;
- tot **vennootschappen met een 'onvolkomen' rechtspersoonlijkheid (zoals een VOF en een CommV)**;
- en **vennootschappen met volledige rechtspersoonlijkheid (zoals een BV, CV, of NV)**.

Er valt dus een belangrijk onderscheid te maken tussen de volgende begrippen:

- **Vennootschap:** Een vennootschap is een juridische samenwerking tussen twee of meer personen die gezamenlijk een economische activiteit uitoefenen. Vennootschappen kunnen verschillende rechtsvormen aannemen, afhankelijk van de mate van juridische bescherming en aansprakelijkheid die wordt geboden.
- **Rechtspersoon:** Een rechtspersoon is een juridische entiteit die rechten en verplichtingen kan hebben, los van de natuurlijke personen die het oprichten. Een vennootschap kan bijvoorbeeld een rechtspersoon zijn, maar niet elke rechtspersoon is noodzakelijkerwijs een vennootschap. Naast vennootschappen zijn er ook andere rechtspersonen, zoals stichtingen en verenigingen (bijvoorbeeld een VZW).
- **Onvolkomen rechtspersoonlijkheid:** Dit verwijst naar vennootschappen die wel een afgescheiden vermogen hebben en als rechtspersoon kunnen handelen, maar de aansprakelijkheid van de vennoten is vaak onbeperkt, zoals bij een Vennootschap Onder Firma (VOF) en Commanditaire Vennootschap (CommV). Dit betekent dat de vennoten persoonlijk aansprakelijk kunnen worden gesteld voor de schulden van de vennootschap.
- **Volledige rechtspersoonlijkheid:** Vennootschappen met volledige rechtspersoonlijkheid, zoals de Besloten Vennootschap (BV), Naamloze Vennootschap (NV) en Coöperatieve Vennootschap (CV), hebben een juridische status die hen in staat stelt zelfstandig eigendommen te bezitten en contracten aan te gaan. De aansprakelijkheid van de vennoten of aandeelhouders is beperkt

tot hun inbreng in de vennootschap, wat betekent dat ze in principe niet persoonlijk aansprakelijk zijn voor de schulden van de vennootschap.

Handelszaak

De term '**handelszaak**' verwijst naar een **zuiver economisch concept** en geen rechtsobject. Dit betekent dat een handelszaak **zelf geen rechtspersoonlijkheid heeft en geen afgescheiden vermogen** kan bezitten. De eigenaar van een handelszaak is volledig verantwoordelijk voor de activiteiten en verplichtingen die voortvloeien uit de zaak, met onbeperkte aansprakelijkheid. Het onderscheid tussen de handelszaak en een onderneming is dat de onderneming wel kan worden beschouwd als een entiteit met afgescheiden vermogen, wat in de context van bijvoorbeeld een vennootschap tot beperkte aansprakelijkheid kan leiden.

De **verschillende bestanddelen** van een **handelszaak** – zowel roerende als onroerende goederen – bestaan naast elkaar, wat betekent dat de **rechten op deze bestanddelen apart kunnen worden overgedragen**. De overdracht van bijvoorbeeld een winkelpand of de inhoud van de winkel gebeurt vaak los van de verkoop van de handelszaak zelf, afhankelijk van het recht van het betrokken bestanddeel.

Een **bijkomend risico** voor de **eigenaar** van een zelfstandige **handelszaak** is dat de gezinswoning van de eigenaar vaak mee het risico van de onderneming draagt. Dit komt doordat de **ondernemer persoonlijk aansprakelijk** is voor de schulden van de handelszaak. In sommige gevallen kan de ondernemer echter verklaren dat zijn gezinswoning **niet vatbaar is voor beslag**, wat beschermende maatregelen biedt tegen zakelijke schulden. Dit benadrukt de persoonlijke risico's die verbonden zijn aan het bezit en het beheer van een zelfstandige handelszaak zonder juridische entiteit die de aansprakelijkheid beperkt.

Rechtspersoon

Een **rechtspersoon** is een **juridische entiteit** met eigen rechten en verplichtingen, gescheiden van de oprichters. Dit biedt meestal beperkte aansprakelijkheid voor de eigenaar(s). In tegenstelling tot een handelszaak, die geen rechtspersoonlijkheid heeft

en waarbij de eigenaar persoonlijk aansprakelijk is voor de schulden, zonder afgescheiden vermogen. Het verschil zit dus in de juridische zelfstandigheid en aansprakelijkheid.

In de context van ondernemingen kan een rechtspersoon, zoals een BV (Besloten Vennootschap), eigenaar zijn van activa en transacties uitvoeren onder zijn eigen naam. Dit betekent dat de rechtspersoon zelf verantwoordelijk is voor de verplichtingen, en de eigenaar of aandeelhouder heeft beperkte aansprakelijkheid, dat wil zeggen dat zijn persoonlijke vermogen is beschermd tegen de schulden van de rechtspersoon.

Een ander belangrijk onderscheid is dat de eigenaar van een rechtspersoon enkel eigenaar is van de **aandelen** van de rechtspersoon, niet van het vermogen of de activa zelf. De overdracht van eigendom van een rechtspersoon gebeurt door de overdracht van de aandelen, terwijl bij een handelszaak het vermogen en de goederen zelf kunnen worden overgedragen. Dit verschilt ook voor vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid: de vennoot bezit enkel aandelen en de overdracht van de aandelen bepaalt de eigendom, terwijl bij een handelszaak de overdracht meer direct is en de activa zelf kan betreffen.

Bijvoorbeeld, als Jan een winkel exploiteert, is dit een handelszaak, en kan hij aansprakelijk zijn met zijn privévermogen voor de verplichtingen. Als Jan zijn winkel inbrengt in een BV, dan wordt de BV een rechtspersoon met eigen vermogen. Jan blijft aandeelhouder van de BV, en zijn aansprakelijkheid is beperkt tot het bedrag dat hij in de BV heeft ingebracht. De BV bezit nu de winkel, maar Jan is niet langer de eigenaar van de activa, enkel van de aandelen in de BV.

HANDELSZAAK	VOLKOMEN RECHTSPERSOON
Aansprakelijkheid	
Eigenaar onbeperkt aansprakelijk	Vennoot niet aansprakelijk ('beperkte aansprakelijkheid')
Vermogensafschieding	
Ondernemingsvermogen vormt <u>geen afgescheiden vermogen</u> : ondernemingschuldeisers hebben geen bevoorrechte positie t.a.v. activa van de onderneming	Vermogen van de rechtspersoon vormt een <u>afgescheiden vermogen</u> : schuldeisers van de rechtspersoon hebben als enigen verhaal op activa van rechtspersoon
Verhouding tussen gerechtigde en de entiteit	
1. Recht op ondernemingsgoederen roerend of onroerend, naargelang betrokken bestanddeel 2. Overdracht van aanspraak op onderneming gebeurt door overdracht 'ut singuli' van afzonderlijke vermogensbestanddelen	1. Aandeel in rechtspersoon roerend, ook als de rechtspersoon onroerende goederen heeft 2. Overdracht van recht op rechtspersoon gebeurt 'ut universi' door overdracht van aandelen

Handelszaak als rechtsobject

Een handelszaak wordt niet als één goed beschouwd, maar heeft wel een economische waarde die hoger is dan de som van de delen. Dit komt door de 'going concern'-waarde, waarbij de waarde van een onderneming in werking vaak groter is dan de waarde van de afzonderlijke activa. Wanneer iemand een handelszaak verwerft, verkrijgt deze niet alleen de fysieke elementen, maar ook rechten zoals het klantenbestand en de continuïteit van de bedrijfsactiviteiten.

Een probleem voor schuldeisers is dat het moeilijk is om de gehele handelszaak als zekerheid te gebruiken of om deze te gelde te maken. Schuldeisers kunnen de waarde van de handelszaak vaak niet direct realiseren. Mogelijke oplossingen zijn de faillissementsprocedure, waarbij de handelszaak als geheel kan worden geveild, of het

pandrecht op de handelszaak, waarmee de handelszaak als zekerheid kan dienen voor leningen of schulden.

v. Voorbeeldvraag

Shawn is eigenaar van alle aandelen uitgegeven door Mendes BV. In het vermogen van Mendes BV bevindt zich een villa en een pakket van 40% van de aandelen in Orlando NV. Shawn is ook bestuurder van Orlando NV.

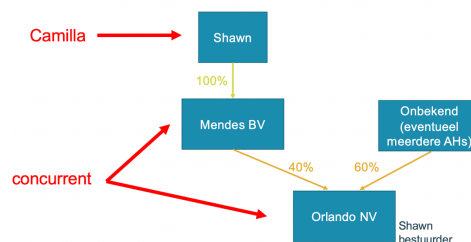
Shawn kocht zich met de dividenden die hij kreeg uit Mendes BV een Harley-Davidson, waarmee hij enkel in het weekend langs de Vlaamse wegen scheert. Op een van zijn tripjes rijdt hij Camilla ondersteboven, die van de rechter een zware schadevergoeding krijgt toegekend.

Tot overmaat van ramp worden Orlando NV en Mendes BV hoofdelijk veroordeeld tot het betalen van een schadevergoeding aan een concurrent die ze met bedrieglijke reclame hebben benadeeld.

Welke uitspraak is juist?

- a) Camilla kan beslag leggen op de aandelen uitgegeven door Mendes BV en op de aandelen in Orlando NV. De concurrent kan beslag leggen op de aandelen in Mendes BV en op de aandelen in Orlando NV.
- b) Camilla kan beslag leggen op de aandelen in Mendes BV, maar niet op de aandelen in de NV Orlando. De concurrent kan geen beslag leggen op de aandelen in Mendes BV, maar wel op de aandelen in Orlando NV.
- c) Camilla kan beslag leggen op de aandelen in Mendes BV en op de aandelen in Orlando NV. De concurrent kan geen beslag leggen op de aandelen in Mendes BV, maar wel op de aandelen in Orlando NV.
- d) Camilla kan beslag leggen op de aandelen in Mendes BV, maar niet op de aandelen in Orlando NV. De concurrent kan beslag leggen op de aandelen in Mendes BV en op de aandelen in Orlando NV.

(Ahs = aandeelhouders)

a) Camilla heeft enkel recht om beslag te leggen op het vermogen van Shawn, niet op de activa van Mendes BV, omdat Mendes BV een aparte rechtspersoon is. Een concurrent kan echter beslag leggen op de activa van Mendes BV als die aansprakelijk is gesteld. Dit maakt deze stelling incorrect.

b) Camilla kan beslag leggen op Shawn's persoonlijke aandelen in Mendes BV, aangezien dat zijn privévermogen is. Ze kan geen beslag leggen op de aandelen in Orlando NV, omdat die bij Mendes BV horen, tenzij sprake is van frauduleus handelen. De concurrent kan beslag leggen op het vermogen van Mendes BV, maar niet op Shawn's persoonlijke aandelen. Deze optie lijkt correct.

c) Dit is niet correct omdat Camilla geen beslag kan leggen op aandelen van Mendes BV in Orlando NV, tenzij er sprake is van een directe aansprakelijkheid.

d) De concurrent kan beslag leggen op de activa van Mendes BV en mogelijk de aandelen in Orlando NV, maar niet op Shawn's persoonlijke aandelen in Mendes BV. Dit maakt deze optie incorrect.

2. Vertegenwoordiging, tussenpersonen en distributie

Via wie kan een onderneming handelen?

i. Vertegenwoordiging in het algemeen

Vertegenwoordiging binnen een bedrijf houdt in dat een persoon, de **vertegenwoordiger**, optreedt **in naam van een opdrachtgever**, zoals een onderneming, om rechtshandelingen te stellen. Deze handelingen binden rechtstreeks de opdrachtgever, zonder dat de vertegenwoordiger zelf contractueel aansprakelijk is, tegenover derden. Dit principe is essentieel voor de werking van bedrijven, die vaak via gemachtigde personen handelen.

Om **geldig** te zijn, moet vertegenwoordiging aan bepaalde **voorwaarden** voldoen. Ten eerste moet de vertegenwoordiger expliciet of impliciet **handelen in naam van de opdrachtgever**. Daarnaast moet hij binnen de **grenzen van zijn vertegenwoordigingsbevoegdheid** blijven, zoals vastgelegd in een overeenkomst of wettelijke regeling. Indien deze bevoegdheid wordt overschreden, is de opdrachtgever in principe niet gebonden aan de handeling.

De gevolgen van vertegenwoordiging zijn duidelijk: er ontstaat een rechtstreekse juridische band tussen de opdrachtgever en de derde partij, terwijl de vertegenwoordiger zelf buiten deze contractuele relatie blijft. Dit voorkomt dat de vertegenwoordiger persoonlijk aansprakelijk wordt voor de gevolgen van zijn handelingen, zolang hij binnen zijn bevoegdheden handelt.

Vertegenwoordiging kan **voortvloeien** uit **diverse juridische relaties**, zoals een lastgevingsovereenkomst, een arbeidsovereenkomst, of een wettelijke verplichting, bijvoorbeeld ouders die handelen voor hun kinderen. Dit flexibele systeem maakt het mogelijk voor bedrijven en individuen om efficiënt en op een juridisch veilige manier via anderen te handelen.

Indien een **vertegenwoordiger niet “in naam” van de opdrachtgever** handelt, spreekt men van **middellijke vertegenwoordiging** of **naamlening**. Hierbij treedt de vertegenwoordiger op alsof hij zelf de partij is in de transactie met de derde, met toestemming van de opdrachtgever. De vertegenwoordiger wordt hierbij **persoonlijk gebonden** aan de overeenkomst met de derde, terwijl de opdrachtgever juridisch buiten beeld blijft. De vertegenwoordiger is **verplicht** het **verkregen resultaat** (bijvoorbeeld goederen of rechten) **over te dragen** aan de opdrachtgever. De opdrachtgever moet op zijn beurt de vertegenwoordiger beschermen tegen eventuele negatieve gevolgen van de overeenkomst, zoals schade of verplichtingen jegens de derde.

Wanneer een vertegenwoordiger **handelt zonder of buiten zijn bevoegdheid**, worden de **opdrachtgever, noch de vertegenwoordiger** in principe **niet gebonden** aan de rechtshandeling. Er ontstaat geen contractuele band tussen de opdrachtgever en de

derde, waardoor het **risico bij de derde** ligt, die wordt geacht de bevoegdheid van de vertegenwoordiger te controleren.

Er zijn echter twee uitzonderingen. Ten eerste kan de opdrachtgever **achteraf** de handeling **bekrachten**, waardoor deze met terugwerkende kracht geldig wordt. Ten tweede kan **schijnvertegenwoordiging** optreden wanneer de derde gerechtvaardigd mocht vertrouwen op de bevoegdheid van de vertegenwoordiger, bijvoorbeeld door gedragingen van de opdrachtgever. In dit geval wordt de opdrachtgever alsnog gebonden, maar hij kan **regres nemen** op de onbevoegde vertegenwoordiger. Regres nemen betekent dat een partij die verplicht is een bepaalde schade te vergoeden, deze schade kan verhalen op een andere partij die hiervoor uiteindelijk verantwoordelijk is. Dit principe beschermt de derde partij die gerechtvaardigd heeft vertrouwd op de schijn van bevoegdheid, ondanks het ontbreken van echte **vertegenwoordigingsmacht**

ii. Handelstussenpersonen

Situering

Handelstussenpersonen zijn partijen die een **bemiddelende rol spelen** tussen producenten of leveranciers enerzijds en afnemers of consumenten anderzijds. Ze vergemakkelijken de handel door bijvoorbeeld producten te distribueren, diensten aan te bieden of klanten te vertegenwoordigen. Voorbeelden zijn handelsagenten, makelaars, distributeurs en franchisenemers. Hun positie in de handelsketen varieert afhankelijk van hun economische macht en de aard van hun relatie met andere partijen.

De wetgeving met betrekking tot handelstussenpersonen kent twee belangrijke uitgangspunten: bescherming van de tussenpersoon en bescherming tegen de tussenpersoon, afhankelijk van de specifieke machtsverhoudingen in de handelsrelatie. Enerzijds is er wetgeving bedoeld om de **tussenpersoon te beschermen**. In veel gevallen is de tussenpersoon de zwakkere partij binnen een handelsrelatie, bijvoorbeeld door economische afhankelijkheid van de opdrachtgever. Anderzijds biedt de wetgeving niet alleen bescherming van tussenpersonen, maar **ook tegen hen** wanneer zij zelf een sterke economische positie hebben. Een voorbeeld hiervan is een supermarktketen die door haar marktmacht een ongelijke positie afdwingt bij leveranciers. De B2B-wet van 2019 bevat onder andere een verbod op het misbruik van economische afhankelijkheid, wat helpt om ook in dergelijke situaties de balans te bewaren.

[B2B → Business to business]

Handelspersonen in juridische zin tegenover distributeurs

Handelstussenpersonen kunnen in twee categorieën worden ingedeeld: zij die een rol spelen in juridische zin en zij die primair economisch functioneren als distributeurs. Het onderscheid ligt vooral in hun relatie tot de opdrachtgever en hun mate van vertegenwoordiging.

In **juridische zin** zijn handelstussenpersonen partijen zoals **makelaars, handelsagenten, handelsvertegenwoordigers en commissionairs**. Zij handelen **namens een opdrachtgever**, wat betekent dat zij transacties sluiten in naam en/of voor rekening van die opdrachtgever. Dit kan op twee manieren gebeuren: in eigen naam of in naam van de opdrachtgever. Wat hen typeert, is dat zij optreden als vertegenwoordiger van de opdrachtgever. Deze vertegenwoordiging kan “eigenlijk” zijn (de **tussenpersoon treedt op rechtstreeks namens de opdrachtgever**) of “oneigenlijk” (de **tussenpersoon handelt in eigen naam, maar voor rekening van de opdrachtgever**). Deze juridische band zorgt ervoor dat zij een directe brug vormen tussen de opdrachtgever en de derde partij waarmee de transactie plaatsvindt. Dit is **vertegenwoordiging**.

In **economische zin** worden handelstussenpersonen vaak aangeduid als **distributeurs**, waaronder franchisenemers en concessiehouders. In tegenstelling tot juridische tussenpersonen handelen zij **volledig in eigen naam én voor eigen rekening**. Distributeurs kopen bijvoorbeeld goederen van een leverancier en verkopen deze door aan derden, zonder dat er sprake is van een juridische vertegenwoordiging van de opdrachtgever. Hun band met de leverancier is economisch van aard, waarbij zij **zelfstandig opereren** en verantwoordelijk zijn voor hun eigen winst en verlies. Er is geen sprake van directe juridische betrokkenheid van de opdrachtgever in hun transacties met derden. Dit is **geen vertegenwoordiging**.

Het onderscheid tussen soorten handelstussenpersonen in juridische zin is essentieel omdat het bepaalt welke bescherming zij genieten en welke vergoeding zij ontvangen. Dit onderscheid wordt door de feitenrechter gemaakt op basis van de feitelijke situatie.

1. De **interne verhouding**: Dit verwijst naar de relatie tussen de opdrachtgever en de tussenpersoon, zoals de afspraken over vertegenwoordiging en verantwoordelijkheid.
2. De **externe verhouding**: Dit gaat over hoe de tussenpersoon naar derden toe optreedt, bijvoorbeeld als vertegenwoordiger van de opdrachtgever of als zelfstandige partij.

De interne verhouding verbindt de opdrachtgever met de tussenpersoon, terwijl de externe verhouding de interacties tussen de tussenpersoon en derden aanduidt. Beide criteria spelen een essentiële rol in de juridische beoordeling en beïnvloeden hoe handelstussenpersonen in een specifieke situatie worden gekwalificeerd.

Bij handelstussenpersonen speelt de **interne verhouding** tussen de opdrachtgever en de tussenpersoon een belangrijke rol. Deze verhouding kan op twee manieren worden onderscheiden: op basis van de **duurzaamheid** van de relatie en op basis van de mate van **ondergeschiktheid**. Duurzaamheid van de verhouding, oftewel de aard van de samenwerking tussen opdrachtgever en tussenpersoon kan variëren in tijdsduur:

Bij een **makelaar** is de relatie doorgaans van occasionele aard. De makelaar wordt meestal ingeschakeld voor een specifieke opdracht of transactie en heeft geen voortdurende relatie met de opdrachtgever.

Daarentegen hebben een **handelsagent** en een **handelsvertegenwoordiger** vaak een permanente relatie met de opdrachtgever. Hun samenwerking is bedoeld voor een langere termijn, waarbij zij continu namens de opdrachtgever handelen.

De **band van ondergeschiktheid** is een ander onderscheid dat wordt gemaakt op basis van de juridische status van de tussenpersoon in relatie tot de opdrachtgever:

Een **handelsagent** wordt beschouwd als een zelfstandige. Dit betekent dat de handelsagent niet in een arbeidsrelatie staat tot de opdrachtgever en op eigen verantwoordelijkheid handelt.

Een **handelsvertegenwoordiger** wordt daarentegen vaak als werknemer gezien. Dit wordt ondersteund door een weerlegbaar vermoeden volgens artikel 4, tweede lid van de WAO (Wet op de Arbeidsovereenkomsten). Dit vermoeden impliceert dat een handelsvertegenwoordiger ondergeschikt is aan de opdrachtgever, tenzij het tegendeel kan worden aangetoond.

Een belangrijk aspect van de **externe verhouding** bij handelstussenpersonen is in wiens naam zij optreden tegenover derden. Dit onderscheid is bepalend voor hoe de tussenpersoon wordt gezien en welke juridische gevolgen dit heeft. Handelstussenpersonen in juridische zin handelen steeds voor rekening van de opdrachtgever, maar niet altijd in diens naam.

Handelsagenten, handelsvertegenwoordigers en makelaars treden op **namens de opdrachtgever**. Dit betekent dat zij rechtstreeks de opdrachtgever vertegenwoordigen in hun interacties met derden. De rechten en verplichtingen die voortvloeien uit deze transacties worden rechtstreeks aan de opdrachtgever toegerekend.

Commissionairs daarentegen treden op **in eigen naam**, maar **wel voor rekening van de opdrachtgever**. Hoewel zij naar buiten toe zelfstandig lijken te handelen, dragen de opdrachtgever en niet de commissionair de economische gevolgen van de transacties. Dit onderscheid in naam en rekening benadrukt de juridische scheiding tussen de externe positie van de tussenpersoon en zijn interne relatie met de opdrachtgever.

Hoewel het onderscheid in naam belangrijk is, blijven handelstussenpersonen in juridische zin altijd handelen voor rekening van de opdrachtgever. Dit maakt hen

juridisch gezien een verbindende schakel tussen de opdrachtgever en derden, met nuances afhankelijk van de gekozen constructie.

Makelaar

Een makelaar is een handelstussenpersoon die bemiddelt bij het tot stand brengen van overeenkomsten tussen een opdrachtgever en derden. Deze bemiddeling is een middelenverbintenis, wat betekent dat de makelaar zich inspant om een overeenkomst te realiseren, maar geen resultaat garandeert. De makelaar handelt doorgaans in naam en voor rekening van de opdrachtgever.

1. **Opdracht en middelenverbintenis:** De makelaar heeft als taak om partijen bij elkaar te brengen en eventuele overeenkomsten te sluiten. Hij doet dit in naam van en voor rekening van de opdrachtgever, zonder zelf als partij in de overeenkomst op te treden.
2. **Occasioneel karakter:** De relatie tussen de makelaar en de opdrachtgever is meestal van tijdelijke of eenmalige aard. De makelaar wordt ingeschakeld voor een specifieke opdracht, bijvoorbeeld de verkoop van een huis of de afsluiting van een verzekering.
3. **Zelfstandigheid:** Een makelaar opereert als een zelfstandige ondernemer, wat betekent dat hij niet in een ondergeschikte positie staat ten opzichte van de opdrachtgever. Hij behoudt controle over hoe hij zijn opdracht uitvoert, binnen de grenzen van de afspraken.
4. **Vergoeding:** De makelaar ontvangt een bedongen loon of commissie voor zijn diensten. Als er geen specifieke afspraken zijn gemaakt, kan een rechter bepalen wat een redelijke vergoeding is.

Totstandkoming en uitvoering van de opdracht

- **Totstandkoming:** De overeenkomst tussen opdrachtgever en makelaar komt tot stand op basis van “solo consensus” (wederzijdse instemming). In specifieke gevallen, zoals vastgoedbemiddeling, kunnen er uitzonderingen gelden.
- **Uitvoering:** De makelaar brengt partijen bij elkaar en doet een redelijk onderzoek naar de solvabiliteit van de derde partij. Hij is niet aansprakelijk voor insolventie van de derde, tenzij er sprake is van een delcrederebeding (zie verder), waarin hij specifiek aansprakelijkheid aanvaardt.

Verplichtingen van de opdrachtgever

De opdrachtgever is verplicht om de makelaar een **loon** te betalen en hem de **nodige informatie te verschaffen** om zijn opdracht correct uit te voeren. Bij gebreke van een vooraf afgesproken vergoeding kan de makelaar aanspraak maken op een redelijke vergoeding, eventueel bepaald door de rechter.

Kortom, de makelaar vervult een essentiële rol als bemiddelaar, met duidelijke rechten en verantwoordelijkheden ten opzichte van zowel de opdrachtgever als de derde partij.

Handelsagent

Een **handelsagent** is een **zelfstandige tussenpersoon** die bemiddelt bij het sluiten van overeenkomsten tussen een opdrachtgever en derden. Hij onderscheidt zich door een meer permanente band met de opdrachtgever, zonder in een gezagsverhouding te staan.

1. **Opdracht en middelenverbintenis:** Net zoals een makelaar heeft een handelsagent de taak om overeenkomsten tot stand te brengen, wat betekent dat hij zich inspant zonder een resultaat te garanderen. Dit gebeurt in naam en voor rekening van de opdrachtgever.
2. **Permanente verhouding met de opdrachtgever:** In tegenstelling tot de occasionele relatie van een makelaar, heeft een handelsagent doorgaans een langdurige en structurele samenwerking met de opdrachtgever. Dit kan zelfs als bijberoep worden uitgevoerd.
3. **Zelfstandigheid zonder gezagsverhouding:** De handelsagent is een zelfstandige en staat niet in een ondergeschikte relatie tot de opdrachtgever. Hierdoor verschilt hij van een handelsvertegenwoordiger, die doorgaans in loondienst is.
4. **Vergoeding:** De handelsagent werkt onder bezwarende titel, wat inhoudt dat hij wordt betaald voor zijn diensten. Dit kan in de vorm van een vast loon, commissie of beide.

Sluiting en uitvoering van de overeenkomst

1. **Totstandkoming:** Regel: 'solo consensu'. De overeenkomst komt tot stand door wederzijdse instemming. Uitzonderingen: In sommige gevallen, zoals een overeenkomst voor bepaalde duur of bij een concurrentiebeding, zijn specifieke voorwaarden van toepassing. Het **concurrentiebeding** is een clause die de handelsagent beperkt in zijn vrijheid om na beëindiging van de overeenkomst concurrerende activiteiten uit te oefenen. Dit beding beschermt de opdrachtgever tegen de mogelijkheid dat de handelsagent de tijdens de samenwerking opgedane kennis en klantenbestand gebruikt om rechtstreeks of indirect te concurreren. Een **delcrederebeding** is een clause in de overeenkomst waarin de handelsagent aansprakelijkheid aanvaardt voor de solvabiliteit van de derde partijen waarmee hij contracten sluit namens de opdrachtgever. Normaal gesproken is de agent niet aansprakelijk voor wanbetaling door derden, maar met een delcrederebeding verandert dit.
2. **Uitvoering:** De handelsagent benadert actief klanten binnen zijn toegewezen gebied of doelgroep. Hij voert een redelijk onderzoek uit naar de solvabiliteit van derden, maar is niet aansprakelijk indien deze insolvent blijken, tenzij een delcrederebeding dit bepaalt. De opdrachtgever moet de handelsagent een vast loon en/of commissie

betalen. Commissie kan verschuldigd zijn zowel tijdens de overeenkomst als na afloop, afhankelijk van het succes van door de agent aangebrachte klanten.

Beëindiging van de overeenkomst

1. **Opzeggingstermijn en -vergoeding:** De overeenkomst kan enkel worden beëindigd met een voorafgaande opzeggingstermijn of door het betalen van een opzegvergoeding.
2. **Uitwinningsvergoeding:** Bij beëindiging heeft de handelsagent recht op een uitwinningsvergoeding indien hij aanzienlijke voordelen heeft opgeleverd voor de opdrachtgever, zoals de aanbreng van nieuwe klanten of uitbreiding van zaken. Dit recht is dwingend en kan worden aangevuld met een schadevergoeding.
3. **Concurrentiebeding:** Een concurrentiebeding is enkel geldig indien het schriftelijk is vastgelegd, beperkt is tot een bepaalde regio en soort zaken, en redelijk is. Dit kan een weerlegbaar vermoeden creëren dat de handelsagent recht heeft op een uitwinningsvergoeding. (Een weerlegbaar vermoeden is een juridische term die verwijst naar een situatie waarin de wet een bepaald feit als waar aanneemt, tenzij het tegendeel wordt bewezen. Dit betekent dat de betrokken partij de kans krijgt om dit vermoeden te weerleggen door bewijs te leveren dat de situatie anders is.)

Commissionair

Een commissionair is een handelstussenpersoon die commerciële rechtshandelingen verricht **in eigen naam maar altijd voor rekening van een opdrachtgever**, de committent. Dit maakt hem juridisch gezien een unieke schakel in het handelsverkeer.

1. **Opdracht:** De commissionair voert commerciële transacties uit, zoals verkoop of aankoop, tegen een vergoeding. Hij handelt in eigen naam en onderscheidt zich zo van makelaars en handelsagenten die optreden in naam van hun opdrachtgever. De commissionair blijft echter handelen voor rekening van de opdrachtgever, wat betekent dat de economische gevolgen van de transactie uiteindelijk door de opdrachtgever worden gedragen.
2. **Geen gezagsverhouding:** Aangezien de commissionair in eigen naam handelt, opereert hij onafhankelijk en staat hij niet in een ondergeschikte positie tot de opdrachtgever.
3. **Intuitu personae:** De opdracht wordt meestal verstrekt op basis van vertrouwen in de specifieke persoon of expertise van de commissionair. Dit maakt de overeenkomst vaak persoonlijk en niet zomaar overdraagbaar.
4. **Vergoeding:** De commissionair ontvangt een vergoeding voor zijn diensten, meestal onder de vorm van een commissie, aangevuld met een vergoeding voor gemaakte kosten.

Sluiting en uitvoering van de overeenkomst

1. **Totstandkoming:** De overeenkomst tussen de commissionair en de opdrachtgever komt tot stand via solo consensus, oftewel loutere instemming. Schriftelijke vastlegging is niet vereist maar wel gebruikelijk.
2. **Uitvoering door de commissionair:**
 - **Geheimhoudingsplicht:** De commissionair moet vertrouwelijk omgaan met informatie, zoals bij kunstveilingen. Deze verplichting is niet absoluut en kan worden aangepast in de overeenkomst.
 - **Goede uitvoering van de rechtshandeling:** De commissionair moet ervoor zorgen dat de opdracht naar behoren wordt uitgevoerd, zonder zelf fysiek betrokken te zijn bij de uitvoering.
 - **Instructies en informatieplicht:** Hij is verplicht de instructies van de opdrachtgever na te leven en regelmatig verslag te doen van zijn handelingen.
3. **Verplichtingen van de committent:** De opdrachtgever moet de commissionair een redelijke vergoeding betalen en gemaakte kosten vergoeden.

Waarborgen

De relatie tussen commissionair en committent wordt gekenmerkt door diverse waarborgen, gericht op het beschermen van beide partijen:

- **Voor de committent: Hoofdelijke aansprakelijkheid:** De commissionair kan hoofdelijk aansprakelijk worden gesteld voor bepaalde verplichtingen.
Terugvorderingsrecht (revindicatierecht): De committent kan goederen of middelen die nog bij de commissionair aanwezig zijn, terugvorderen.
- **Voor de commissionair: Voorrecht en retentierecht:** De commissionair heeft een stilzwijgend pandrecht op goederen van de committent die hij onder zich heeft, als zekerheid voor openstaande vorderingen. **Hoofdelijke aansprakelijkheid van de committent:** De committent is aansprakelijk voor verplichtingen die voortvloeien uit de uitvoering van het commissiecontract.

Gevolgen van de rechtshandelingen

De juridische gevolgen van de handelingen van een commissionair verschillen afhankelijk van de context:

1. **Contractueel:** Er is geen rechtstreekse band tussen de committent en de derde partij. De derde partij kan de opdrachtgever niet rechtstreeks aanspreken. De vorderingen verlopen via de commissionair, die optreedt als schakel.
2. **Zakelijk:** Er is wél een rechtstreekse overdracht van rechten en plichten tussen de committent en de derde partij, dankzij het revindicatierecht. Vermogen van de

committent kan rechtstreeks worden overgedragen aan de derde partij, zonder inmenging van persoonlijke schuldeisers van de commissionair.

De commissionair vervult een hybride rol: hij handelt autonoom in eigen naam maar ten behoeve van de opdrachtgever. Zijn positie combineert juridische onafhankelijkheid met economische afhankelijkheid, wat hem een cruciale schakel maakt in complexe handelsstructuren.

iii. Distributieovereenkomsten

Binnen het handelsrecht worden distributieovereenkomsten gesitueerd als een aparte categorie van handelstussenpersonen. Het onderscheid wordt gemaakt tussen handelstussenpersonen in juridische zin en handelstussenpersonen in economische zin.

Een handelstussenpersoon in juridische zin treedt op namens een opdrachtgever en handelt daarbij steeds voor rekening van die opdrachtgever.

Distributieovereenkomsten, ofwel **handelstussenpersonen in economische zin** worden gekenmerkt door een fundamenteel andere opzet. In dit geval handelt de tussenpersoon, zoals een **franchisenemer of concessiehouder**, voor eigen rekening. Dit betekent dat zij zelf de economische risico's dragen en niet optreden als vertegenwoordiger van een opdrachtgever. In tegenstelling tot juridische tussenpersonen, is er bij handelstussenpersonen in economische zin **geen sprake van vertegenwoordiging**. Zij kopen goederen of diensten van de leverancier (de opdrachtgever) en verkopen deze door aan derden op eigen naam en voor eigen rekening. De band met de leverancier is dus economisch en niet juridisch van aard.

De **precontractuele fase** is een essentieel onderdeel bij commerciële samenwerkingscontracten, zoals franchising en concessieovereenkomsten. Het doel van deze fase is om een eerlijke en transparante onderhandelings situatie te creëren, zodat beide partijen weloverwogen beslissingen kunnen nemen voordat zij zich contractueel binden. Deze regels gelden voor overeenkomsten gericht op de **verkoop van goederen of levering van diensten**. Ze zijn niet van toepassing op productie-activiteiten, maar richten zich specifiek op samenwerkingsvormen zoals franchising en concessies, waarbij een onafhankelijke partij handelt **in eigen naam en voor eigen rekening**.

Voorwaarden in de precontractuele fase

De wet stelt drie specifieke voorwaarden aan deze fase om de rechten van de betrokken partijen te waarborgen:

1. **Afkoelperiode van één maand:** De wet voorziet een verplichte afkoelperiode van één maand vóór de definitieve ondertekening van de overeenkomst. Gedurende deze

periode mag geen bindende verbintenis worden aangegaan, zodat partijen voldoende tijd hebben om de voorwaarden te overwegen.

2. **Ontwerpovereenkomst:** De potentiële franchisenemer of concessiehouder moet tijdig een ontwerpovereenkomst ontvangen. Dit document bevat de voorlopige afspraken en geeft inzicht in de inhoud van de uiteindelijke samenwerking.

3. **Informatiedocument:** De franchisegever of concessiegever moet een document verstrekken met alle gegevens die nodig zijn voor een correcte beoordeling van de overeenkomst. Denk hierbij aan financiële informatie, kostenstructuren, potentiële risico's, en de rechten en plichten van beide partijen.

De regels voor de precontractuele fase zijn van dwingend recht. Dit betekent dat partijen hiervan niet kunnen afwijken, zelfs niet met wederzijdse instemming. Een afstand van rechten, bijvoorbeeld door de afkoelperiode over te slaan, is pas toegestaan nadat de maand is verstreken.

Indien de regels in deze fase niet worden nageleefd, kunnen zware sancties volgen: De **overeenkomst kan geheel of gedeeltelijk nietig worden verklaard**. Dit betekent dat de overeenkomst wordt geacht nooit te hebben bestaan. De benadeelde partij kan bovendien ook een **schadevergoeding** eisen op basis van een onrechtmatige daad. Dit biedt een financiële compensatie voor geleden schade als gevolg van de schending van de wettelijke verplichtingen.

Franchise

Een franchise is een vorm van samenwerking waarbij de **franchisenemer** ('**franchisee**') een commerciële formule van de **franchisegever** ('**franchisor**') exploiteert. Deze formule omvat onder andere merkbekendheid, knowhow en **operationele ondersteuning**, die door de franchisegever aan de franchisenemer worden overgedragen.

Belangrijkste kenmerken van een franchise

1. **Overdracht van 'knowhow':** De franchisegever stelt essentiële kennis en ervaring beschikbaar aan de franchisenemer, zoals operationele richtlijnen, marketingstrategieën en productkennis.

2. **Onafhankelijkheid en eigen rekening:** De franchisenemer is juridisch en economisch onafhankelijk. Hij handelt in eigen naam en draagt de risico's van zijn onderneming.

3. **Samenwerkingsplicht** ('*intuitu personae*'): De relatie tussen franchisegever en franchisenemer is gebaseerd op wederzijds vertrouwen. Dit betekent dat de samenwerking doorgaans persoonlijk is en niet zomaar overdraagbaar.

Franchiseovereenkomsten vallen niet onder een specifiek wettelijk kader maar worden geregeld door:

- Het algemeen verbintenissenrecht.
- Mededingingsrecht: Voorkomen van exclusieve contracten die marktwerking schaden.
- Precontractuele informatieverplichtingen: Transparantie en eerlijkheid tijdens de onderhandelingsfase.
- Analoge toepassing van regels rond concessies en eenzijdige beëindiging van overeenkomsten.

Soorten franchise

Er zijn drie hoofdtypen van franchises, elk met eigen kenmerken en toepassingsgebieden:

1. **Distributiefanchise:** Gericht op de verkoop van producten binnen een specifiek merk of keten. Voorbeelden: Standaard Boekhandel, The Body Shop, Spar.
2. **Dienstenfranchise:** Gericht op het aanbieden van diensten onder een bekende commerciële formule. Voorbeelden: McDonald's, Hyatt Hotels & Resorts.
3. **Productiefanchise:** De franchisenemer produceert producten volgens de instructies en onder de merknaam van de franchisegever. Voorbeelden: Coca-Cola, Yoplait.

Concessie

Een concessie is een contractuele samenwerking tussen twee partijen in een verticale relatie, waarbij de ene partij (de concessiegever) **producten levert** aan de andere partij (de concessiehouder) om deze te **verkopen of te distribueren**. Het is vaak een kaderovereenkomst (of raamcontract) die toekomstige individuele koopcontracten omvat.

Er zijn drie hoofdtypen concessies:

1. **Verkoopconcessie:** De concessiehouder koopt producten van de concessiegever en verkoopt deze door aan klanten.
2. **Aankoopconcessie:** De concessiehouder koopt exclusief goederen of diensten van een specifieke leverancier.
3. **Gecombineerde concessie:** Een combinatie van de bovenstaande vormen, afhankelijk van de context.

Belangrijkste kenmerken

1. **Verticale overeenkomst:** De samenwerking vindt plaats tussen partijen die zich in verschillende stadia van het productie- of distributieproces bevinden.
2. **Minder samenwerking dan in een franchise:** De concessiehouder heeft meer vrijheid dan een franchisenemer en is minder afhankelijk van de concessiegever.
3. **Minder controle:** In tegenstelling tot juridische handelstussenpersonen is er minder directe controle van de concessiegever over de concessiehouder.
4. **Zware inspanningen en investeringen voor de concessiehouder:** De concessiehouder neemt aanzienlijke commerciële risico's en doet vaak zware investeringen om aan de verplichtingen te voldoen.

De **beëindiging van concessies**, in het bijzonder concessies van alleenverkoop, wordt streng gereguleerd. Het doel is om misbruik van economische macht door de concessiegever te voorkomen.

De wet bepaalt in het **dwingend recht** dat eenzijdige beëindiging alleen mogelijk is onder bepaalde voorwaarden. Afwijkingen van deze regels zijn niet toegestaan. Deze bescherming bij beëindiging is enkel van toepassing als aan de volgende voorwaarden is voldaan:

- De concessie heeft betrekking op verkoop van producten.
- Er is sprake van alleenverkoop of quasi-alleenverkoop (waarbij de concessiehouder zware lasten draagt).
- De overeenkomst heeft een onbepaalde duur.

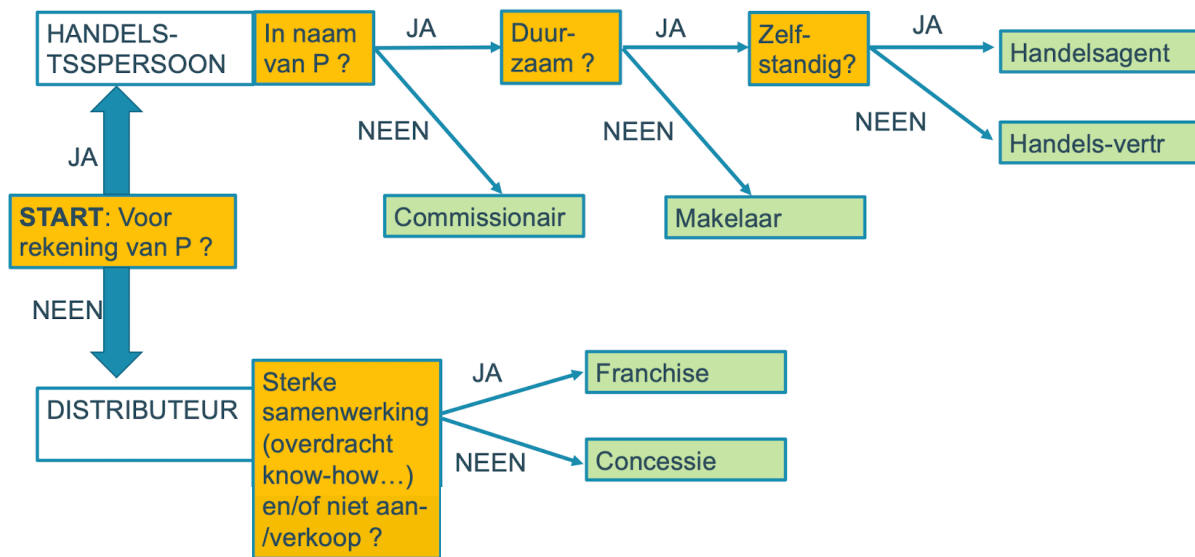
Beëindiging bij grove tekortkoming: Als de concessiehouder een grove tekortkoming begaat, kan de concessiegever de overeenkomst beëindigen zonder opzegtermijn of vergoeding.

Beëindiging zonder grove tekortkoming: Indien de concessiegever de overeenkomst beëindigt zonder grove tekortkoming van de concessiehouder, gelden de volgende regels:

- Er moet een **redelijke opzegtermijn** worden gerespecteerd. Als dat niet mogelijk is, moet een **vervangende opzegvergoeding** worden betaald.
- De concessiehouder heeft recht op een **billijke bijkomende vergoeding**, bijvoorbeeld voor investeringen die nog niet zijn terugverdiend.

Een concessie biedt een flexibele structuur voor samenwerking, maar vraagt duidelijke afspraken en investeringen van beide partijen. De wettelijke bescherming van de concessiehouder bij beëindiging is bedoeld om evenwicht te brengen in de machtsverhoudingen

iv. Overzicht: Vertegenwoordiging, tussenpersonen en distributie

v. Voorbeeldvraag

Welk van volgende uitspraken is juist?

- A. Een commissieovereenkomst is geen eigenlijke vertegenwoordiging.
- B. ABC Travel is geen reismakelaar, want ABC Travel heeft een permanente vestiging en werkt dus niet occasioneel.
- C. Eén van de voordelen van franchising voor de verdeler bestaat in de ondersteuning van de franchisenemer door de franchisegever. In het bijzonder beschermt dit de franchisenemer tegen de gevolgen van een eventueel faillissement.
- D. Geen van voorgaande uitspraken is juist.

Uitleg:

- A: Juist: Een commissieair handelt in eigen naam maar voor rekening van een opdrachtgever. Dit maakt het een vorm van on eigenlijke vertegenwoordiging, niet eigenlijke vertegenwoordiging (waarbij de tussenpersoon in naam van de opdrachtgever handelt).
- B: Onjuist: Een reisagent kan worden beschouwd als een makelaar, ongeacht of de samenwerking occasioneel is of een permanente vestiging heeft. De occasionele aard is niet per se bepalend voor de kwalificatie.
- C: Onjuist: Ondersteuning door een franchisegever biedt voordelen aan de franchisenemer, maar beschermt hem niet tegen faillissement. De franchisenemer draagt zelf de economische risico's van zijn onderneming.
- D: Onjuist: Omdat A correct is, kan deze uitspraak niet kloppen.

3. Vrijheid van onderneming en mededinging

Wat doet een onderneming?

i. Vrijheid van ondernemen

De vrijheid van ondernemen is een fundamenteel principe in een open markteconomie, gebaseerd op vrije mededinging en eigendomsrechten. Het systeem streeft naar een perfect werkende markt, waar prijzen worden bepaald door het natuurlijke spel van vraag en aanbod. In een ideale markt zorgen volledige informatie en onbeperkte concurrentie voor een efficiënte prijszetting. Iedereen heeft toegang tot dezelfde informatie en markten functioneren transparant. In de praktijk bestaan er echter marktimperfecties door informatie-asymmetrieën: De ene partij heeft meer of betere informatie dan de andere, wat leidt tot oneerlijke concurrentie of inefficiënties.

Hoewel de vrijheid van ondernemen essentieel is, wordt deze beperkt door wetgeving om marktwerking te reguleren en te corrigeren waar nodig. Belangrijke correctiemechanismen zijn:

- **Mededingingsrecht:** Dit recht voorkomt misbruik van machtsposities en bevordert eerlijke concurrentie. Het bestrijdt kartelvorming en monopolies die de vrije markt kunnen verstoren.
- **Marktpraktijken en consumentenbescherming:** Wetgeving beschermt consumenten tegen oneerlijke handelspraktijken en zorgt voor transparantie in contracten, prijzen en reclame.
- **Intellectuele eigendomsrechten:** Deze bieden bescherming aan innovatie en creativiteit, terwijl ze een balans bewaren tussen exclusieve rechten en vrije concurrentie.

Over elk van deze mechanismen volgt een hoofdstuk waarin deze uitgebreid besproken worden.

ii. Mededingingsrecht

Het mededingingsrecht speelt een cruciale rol in het **waarborgen van eerlijke concurrentie en het bevorderen van een efficiënte markteconomie**. Het is een set regels en mechanismen die bedoeld zijn om marktwerking te beschermen en monopolistische praktijken te voorkomen.

Waarom mededingingsrecht?

- **Efficiënte productie en lagere prijzen:** Het mededingingsrecht zorgt ervoor dat ondernemingen met elkaar concurreren, wat leidt tot innovatie, verbeterde efficiëntie en voordeligere prijzen voor de consument.

- **Bevordering van de interne markt binnen de EU:** Door een gelijk speelveld te creëren, ondersteunt het mededingingsrecht de vrije handel tussen lidstaten en versterkt het de interne markt van de Europese Unie.

Welk mededingingsrecht geldt?

Het mededingingsrecht bestaat zowel op Europees als op nationaal niveau:

Op Europees niveau gelden: Artikelen 101 en 102 van het Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie (VWEU). Deze zijn de kern van het Europese mededingingsrecht.

- Artikel 101: Regels tegen concurrentiebeperkende afspraken.
- Artikel 102: Regels tegen misbruik van machtsposities.

Op Belgisch niveau is het mededingingsrecht vastgelegd in Boek IV van het Wetboek van Economisch Recht (WER). Dit boek weerspiegelt de Europese regels, maar bevat specifieke bepalingen voor de Belgische markt.

De vier pijlers van het mededingingsrecht

1. Verbod op mededingingsbeperkende afspraken (art. 101 VWEU)
2. Verbod op misbruik van machtsposities (art. 102 VWEU)
3. Concentratiecontrole
4. Verbod op staatssteun

Het mededingingsrecht balanceert de vrijheid van ondernemen met de noodzaak om eerlijke en efficiënte markten te garanderen. Deze regels zijn essentieel om consumenten en kleinere bedrijven te beschermen tegen de nadelige gevolgen van concurrentieverstorende praktijken.

Verbod op mededingingsbeperkende afspraken

Het mededingingsrecht bevat een fundamenteel verbod op afspraken tussen ondernemingen die de concurrentie beperken. Dit verbod is vastgelegd in artikel 101 VWEU en heeft als doel eerlijke concurrentie te bevorderen en marktdominantie tegen te gaan.

Wat valt onder het verbod?

- **Overeenkomsten** (expliciete afspraken tussen ondernemingen, bijvoorbeeld over prijsafspraken of het verdelen van markten), **besluiten** (bijvoorbeeld richtlijnen of aanbevelingen van brancheorganisaties die concurrentiebeperkende effecten hebben) en **onderling afgestemde gedragingen (OafG's)** tussen ondernemingen (dit verwijst naar impliciete afspraken, zoals stilzwijgende coördinatie tussen concurrenten).

- **Enkel parallel gedrag** (zoals het toevallig volgen van markttrends) valt hier **niet** onder. Dit verwijst naar situaties waarin ondernemingen gelijkaardige handelingen stellen zonder dat er sprake is van een onderlinge afspraak. Dit kan bijvoorbeeld gaan om gelijkaardige prijsaanpassingen, productiebeperkingen of andere marktstrategieën.
- Het verbod geldt ook wanneer de afspraken slechts potentieel de handel tussen lidstaten ongunstig kunnen beïnvloeden.
- De afspraken moeten een merkbare beperking van de mededinging veroorzaken, zoals prijsafspraken, marktverdelingen of productiebeperkingen.
- Afspraken tussen ondernemingen: Het verbod geldt voor afspraken tussen ondernemingen in functionele zin, wat inhoudt dat ook zelfstandige entiteiten binnen dezelfde groep kunnen worden beschouwd als ondernemingen.

Sancties

- **Nietigheid van rechtswege:** Overeenkomsten die onder het verbod vallen, zijn nietig. Dit betekent dat ze juridisch niet bestaan.
- **Geldboetes:** Overtredende ondernemingen kunnen boetes opgelegd krijgen, tot 10% van hun jaarlijkse omzet, vaak gecombineerd met **dwangsommen**.
- **Schadevergoeding:** Benadeelde partijen kunnen schadevergoeding eisen wegens onrechtmatige concurrentiebeperking.

Uitzonderingen op het verbod

Sommige afspraken vallen niet onder het verbod, mits ze voldoen aan specifieke voorwaarden:

1. **De minimis-regel: Horizontale afspraken** (tussen concurrenten): **maximaal 10% marktaandeel, verticale afspraken** (tussen verschillende niveaus): **maximaal 15% marktaandeel**. Deze regel stelt dat afspraken met een beperkte impact op de markt niet onder het verbod vallen. De impact wordt beoordeeld aan de hand van het marktaandeel van de betrokken ondernemingen
2. **Groepsvrijstellingen:** Voor bepaalde sectoren of activiteiten zoals verticale overeenkomsten, R&D, en technologieoverdracht. Deze groepsvrijstellingen bepalen voorwaarden waaronder dergelijke afspraken zijn toegestaan, bijvoorbeeld als ze bijdragen aan efficiëntieverbetering.
3. **Individuele vrijstellingen ('*efficiency justification*')**: Een overeenkomst kan worden toegestaan als deze voldoet aan vier voorwaarden:
 - **Verbetering van productie, distributie of technologische innovatie.**
 - **Consumenten ontvangen een billijk deel van de voordelen** (bijvoorbeeld door lagere prijzen of betere kwaliteit).
 - **Beperkingen zijn noodzakelijk en proportioneel**, de afspraken mogen niet verder gaan dan strikt noodzakelijk om de voordelen te behalen.
 - **De mededinging blijft in wezenlijk mate behouden.**

Kort voorbeeld: Bpost en PPP

In België werd een mogelijke overtreding onderzocht waarbij Bpost en PPP afspraken maakten om een kleinere concurrent uit te sluiten van een krantencontract. Deze afspraken beperkten de concurrentie, wat leidde tot hogere prijzen en minder keuze voor consumenten. Dergelijke praktijken worden beschouwd als ernstige schendingen van artikel 101 VWEU.

Verbod op misbruik van machtspositie

Het mededingingsrecht verbiedt het misbruik van een machtspositie door ondernemingen, zoals vastgelegd in artikel 102 VWEU. Het is belangrijk om te benadrukken dat een **machtspositie op zichzelf niet verboden** is, maar het misbruik ervan wél. Dit verbod speelt een sleutelrol in het beschermen van eerlijke concurrentie en het voorkomen van monopolistische praktijken.

Een machtspositie verwijst naar een situatie waarin een onderneming in staat is om de daadwerkelijke concurrentie op een relevante markt te verhinderen of te beperken. Deze positie kan voortkomen uit een zeer hoog marktaandeel, technologische voorsprong, sterke merknaam of toegang tot essentiële middelen.

Sancties

Idem als bij 1., maar **nietigheid is hier niet aan de orde**. Gelboetes, dwangsommen en schadevergoedingen wel.

Kort voorbeeld: Google

In 2024 werd Google veroordeeld voor het misbruiken van haar machtspositie in de zoekmachinemarkt. Met een marktaandeel van bijna 90% werd Google beschuldigd van:

- Exclusiviteitsdeals: Google betaalde grote sommen geld aan bedrijven zoals Apple om de standaardzoekmachine te blijven op hun toestellen. Dit beperkte de toegang van concurrenten tot de markt.
- Onderdrukken van concurrentie: Deze praktijken belemmerden nieuwe toetreders en innoverende concurrenten, wat de markt vervormde.

Concentratiecontrole

Concentratiecontrole is een belangrijk instrument binnen het mededingingsrecht dat wordt gebruikt om **fusies en overnames tussen ondernemingen te beoordelen**. Het doel hiervan is te voorkomen dat dergelijke transacties leiden tot een beperking van de concurrentie op een relevante markt. Dit onderdeel van het mededingingsrecht speelt een cruciale rol in het behouden van een eerlijke en competitieve marktstructuur.

Een concentratie ontstaat wanneer:

1. Twee of meer ondernemingen fuseren.

2. Een onderneming een andere onderneming of een substantieel deel daarvan overneemt.
3. Gezamenlijke controle wordt verkregen over een nieuwe of bestaande onderneming

Om bedrijven met een te groot marktaandeel te beperken zijn er bepaalde regels bij om vlot aan concentratiecontroles te kunnen doen.

1. **Meldingsplicht:** Ondernemingen die willen fuseren of een overname plannen, moeten deze vooraf melden aan de bevoegde mededingingsautoriteiten (zoals de Europese Commissie) als zij bepaalde omzetsdrempels overschrijden.
2. **Goedkeuring vooraf:** De mededingingsautoriteit beoordeelt de impact van de concentratie op de concurrentie. Zonder goedkeuring mag de transactie niet worden afgerond.
3. **Diepgaand onderzoek:** Bij complexe gevallen kan een diepgaand onderzoek (fase II) worden uitgevoerd om de gevolgen voor de markt verder te analyseren.

[Deze moeten niet uit het hoofd gekend zijn, maar worden ter illustratie benoemd. Je moet wel weten dat er een meldingsplicht geldt.]

Sancties bij niet-naleving

- **Boetes:** Fusies of overnames die zonder goedkeuring worden uitgevoerd, kunnen leiden tot boetes tot 10% van de jaaromzet van de betrokken ondernemingen.
- **Ongeoorloofde concentraties ongedaan maken:** De mededingingsautoriteit kan eisen dat de transactie wordt teruggedraaid of dat correctieve maatregelen worden genomen.

Kort voorbeeld: Illumina/Grail

De Europese Commissie legde in 2023 een boete van 432 miljoen euro op aan het Amerikaanse biotechbedrijf Illumina voor het afronden van een overname van Grail zonder voorafgaande goedkeuring.

Waarom is dit een probleem? De Commissie onderzocht de overname vanwege zorgen dat deze innovatie zou beperken en concurrentie zou verstikken in de markt voor bloedtests. Illumina voltooide de transactie echter vóórdat het onderzoek was afgerond. Gevolgen: De Commissie concludeerde dat de overname een ernstige inbreuk vormde en gaf Illumina de maximale boete van 10% van de jaaromzet. Dit diende als signaal dat fusies zonder goedkeuring ernstige gevolgen hebben.

Verbod op staatssteun

Het verbod op staatssteun is een essentieel principe in het Europese mededingingsrecht, zoals vastgelegd in artikel 107 van het Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie (VWEU). Het heeft als doel om te voorkomen dat

overheden ondernemingen bevoordelen op een manier die de concurrentie vervalst en de interne markt schaadt.

Staatssteun verwijst naar voordelen die **door een overheid of met staatsmiddelen** worden toegekend aan specifieke ondernemingen of sectoren, waardoor de **concurrentie kan worden verstoord**. Dit kan verschillende vormen aannemen, zoals: directe subsidies, belastingvoordelen, leningen tegen gunstige voorwaarden of garanties zonder passende vergoeding.

Niet alle vormen van steun worden verboden. Staatssteun is verboden indien deze cumulatief aan de volgende criteria voldoet:

1. **Overheidsmiddelen worden gebruikt:** Dit kan direct (zoals subsidies) of indirect (bijvoorbeeld belastingkortingen).
2. **Selectiviteit:** De steun richt zich op specifieke ondernemingen of sectoren, en niet op de economie als geheel.
3. **Concurrentieverstoring:** De steun versterkt de positie van de onderneming op een manier die de concurrentie verstoort.
4. **Effect op handelsverkeer binnen de EU:** De steun moet het handelsverkeer tussen lidstaten beïnvloeden.

Toelaatbaarheid en uitzonderingen

Hoewel staatssteun in principe verboden is, zijn er situaties waarin steun wel is toegestaan, mits goedgekeurd door de Europese Commissie. Enkele uitzonderingen:

- **Algemeen belang:** Steun die bijdraagt aan milieubescherming, regionale ontwikkeling of onderzoek en innovatie.
- **Crisismaatregelen:** Tijdelijke steun aan ondernemingen in moeilijkheden, zoals tijdens de COVID-19-pandemie.

Sancties

Bij overtredingen van het mededingingsrecht, zoals verboden afspraken, machtsmisbruik of ongeoorloofde staatssteun, kunnen de sancties aanzienlijk zijn. Voorbeelden zijn:

- **Geldboetes:** Ondernemingen kunnen boetes krijgen tot 10% van hun jaarlijkse wereldwijde omzet.
- **Schadevergoeding:** Gedupeerde partijen kunnen schadeclaims indienen tegen overtreders.
- **Nietigheid van overeenkomsten:** Contracten die in strijd zijn met mededingingsregels worden van rechtswege ongeldig verklaard.

Het handhaven van mededingingsregels is een cruciaal aspect om eerlijke concurrentie binnen de interne markt te waarborgen. De handhaving wordt zowel op Europees als

nationaal niveau uitgevoerd, waarbij sancties, onderzoeken en bijzondere bevoegdheden worden ingezet.

De handhaving van mededingingsregels is **gedecentraliseerd**. Dit betekent dat nationale mededingingsautoriteiten (zoals de Belgische Mededingingsautoriteit) een belangrijke rol spelen naast de Europese Commissie. Deze samenwerking omvat:

- **Gebruik van collectieve vrijstellingen:** Bepaalde categorieën van overeenkomsten kunnen onder voorwaarden worden vrijgesteld van het verbod op mededingingsbeperkende afspraken.
- **Nationale toepassing van EU-regels:** Lidstaten passen EU-wetgeving toe bij grensoverschrijdende zaken of binnen hun eigen markten.

De handhavingsinstanties beschikken over uitgebreide bevoegdheden om overtredingen op te sporen en te bestrijden. Dit omvat:

- Verzoeken om informatie: Autoriteiten kunnen bedrijven verplichten om documenten en data aan te leveren.
- Doorzoeken en inbeslagname: Ook bekend als 'dawn raids', waarbij autoriteiten onaangekondigd bedrijfsruimten betreden om bewijsmateriaal te verzamelen. Deze acties worden vaak uitgevoerd bij verdenking van kartelvorming of andere zware overtredingen.

Voorbeelden

Windmolenparken: De Europese Commissie gaf goedkeuring voor een veiling van windmolenparken in 2024, nadat was vastgesteld dat de regeling geen verborgen staatssteun betrof. Dit illustreert dat staatssteun voor duurzame energieprojecten toelaatbaar kan zijn, mits deze binnen de regels valt en niet selectief of concurrentieverstorend werkt.;

2. Brussels Airlines: Tijdens de coronacrisis in 2020 verleende de Belgische regering een lening van bijna 290 miljoen euro aan Brussels Airlines. De Europese Commissie keurde deze staatssteun goed vanwege de uitzonderlijke omstandigheden. Ryanair betwistte de goedkeuring in de rechtbank, maar het EU-Gerecht oordeelde in 2023 dat de steun terecht was, omdat deze onderdeel uitmaakte van een bredere crisisregeling die economische schade moest beperken.;

3. Dawn Raid: Een dawn raid is een verrassingsactie van een mededingingsautoriteit, vaak vroeg in de ochtend, om bewijs van overtredingen te vinden. Tijdens zo'n actie kunnen computers, e-mails en andere zakelijke documenten worden doorzocht. Het doel is om informatie

4. MAN, een vrachtwagenfabrikant, werd vrijgesteld van een boete ondanks betrokkenheid bij een kartel. Dit kwam doordat MAN het kartel zelf meldde bij de autoriteiten en meewerkte aan het onderzoek. Deze aanpak, gebaseerd op

clementieregels [Weer dat deze bestaan!!], is bedoeld om bedrijven te motiveren kartels te doorbreken en mededingingsinbreuken aan te pakken.

iii. Marktpraktijken en consumentencontracten

Het hoofdstuk over marktpraktijken en consumentenbescherming richt zich op de bescherming van twee kernactoren in de markt: consumenten en concurrenten. Het wettelijke kader is gebaseerd op boek VI van het Wetboek van Economisch Recht (WER). Dit heeft als doel oneerlijke handelspraktijken te voorkomen en een evenwichtige marktdynamiek te waarborgen.

Het toepassingsgebied wordt gedefinieerd door twee begrippen:

1. **Onderneming:** Dit is ruim opgevat en verwijst naar de onderneming in functionele zin. Het omvat elke entiteit die economisch actief is, ongeacht rechtsvorm of grootte.
2. **Consument:** Dit betreft natuurlijke personen die handelen voor persoonlijke doeleinden en niet in verband met handels-, bedrijfs-, ambachts- of beroepsactiviteiten.

Oneerlijke handelspraktijken tegenover consumenten

Oneerlijke handelspraktijken jegens consumenten worden onderverdeeld in twee categorieën: algemene en specifieke normen.

De **algemene norm**, ook wel de '**grote**' **norm** genoemd, verbiedt praktijken die in strijd zijn met professionele toewijding én die het economische gedrag van de gemiddelde consument wezenlijk kunnen verstoren. Dit vormt een overkoepelende bescherming tegen onrechtmatige beïnvloeding. **In strijd zijn met professionele toewijding** betekent dat de handelaar niet handelt zoals een zorgvuldig en eerlijk ondernemer dat zou doen in gelijkaardige omstandigheden. **Praktijken die het economische gedrag van de gemiddelde consument wezenlijk kunnen verstoren** houdt in dat de consument door de praktijk wordt beïnvloed in zijn besluitvorming, zoals het kopen van een product dat hij anders niet zou hebben gekozen.

De **specifieke**, of '**kleine**' **norm**, richt zich op twee soorten praktijken:

(1) Misleidende praktijken, waaronder valse of misleidende informatie valt die consumenten misleidt en hun economische besluitvorming beïnvloedt. Dit kan ook het achterhouden van essentiële informatie omvatten. Bepaalde praktijken staan op een **zwarte lijst** en zijn zonder verdere beoordeling verboden. Het begrip **omissies** in de context van misleidende handelspraktijken verwijst naar situaties waarin **een handelaar belangrijke informatie achterhoudt** die de consument nodig heeft om een geïnformeerde beslissing te nemen. Dit betekent dat niet alleen actieve misleiding door het verstrekken van onjuiste of halve informatie verboden is, maar ook passieve misleiding door essentiële informatie weg te laten. Deze worden onderzocht door een **materialiteitstoets** (zie verder).

(2) Agressieve handelspraktijken beogen de consument onder druk te zetten door:

Intimidatie: Het gebruik van dreigende of angstaanjagende methoden en/of **ongepaste beïnvloeding:** Situaties waarin de handelaar misbruik maakt van de kwetsbaarheid van de consument.

Ook hier wordt een **materialiteitstoets** toegepast: heeft de praktijk de keuzevrijheid of handelingsvrijheid van de consument beperkt? Net als bij misleidende praktijken is er een **zwarte lijst** van gedragingen die per definitie verboden zijn, zoals het herhaaldelijk lastigvallen van de consument. Bij praktijken die op de zwarte lijst staan is eveneens geen onderzoek of specifieke beoordeling nodig.

Het onderscheid tussen de algemene en specifieke normen zorgt voor een flexibele en toch gedetailleerde bescherming van consumenten. De algemene norm dekt nieuwe of onvoorziene oneerlijke praktijken, terwijl de specifieke normen zich richten op bekende en vaak voorkomende misleidende of agressieve gedragingen. Samen vormen ze een systeem om consumenten te beschermen tegen oneerlijke beïnvloeding en economische schade.

Oneerlijke marktpraktijken tussen ondernemingen

De **algemene norm** voor oneerlijke marktpraktijken tussen ondernemingen stelt dat een handeling in strijd met eerlijke marktpraktijken verboden is indien het de beroepsbelangen van een of meer andere ondernemingen schaadt of kan schaden. Deze bepaling vindt zijn juridische grond in het ondernemingsrecht, met als referentie artikel 6.5 van het nieuwe Burgerlijk Wetboek.

Er zijn drie categorieën van oneerlijke marktpraktijken die onder de ‘grote’ norm vallen:

1. **Verwarring en Aanhaking:**

Onrechtmatige Nabootsing: Dit betreft de bewuste kopie van elementen die verwarring bij het publiek kunnen veroorzaken.

Aanhaking of Parasitaire Mededinging: Hierbij wordt de reputatie of het succes van een andere onderneming geëxploiteerd zonder toestemming.

2. **Desorganisatie van Andermans Ondernemingsstructuur:** Dit kan zich uiten in acties zoals slechtmaking, boycot, hinder, medeplichtigheid aan contractbreuk of het weglukken van personeel of klanten.

3. **Marktbederf en Autodestructieve Praktijken:** Handelingen die de marktwerking verstoren door bijvoorbeeld het bewust ondermijnen van concurrenten, zelfs ten koste van eigen duurzaamheid.

Naast het vaststellen van oneerlijke marktpraktijken is ook van belang dat er **sprake is van schade of een dreiging van schade** om juridische actie te rechtvaardigen.

Naast de grote algemene norm, zijn er ook de **kleine normen** die sinds 2019 in de Belgische wetgeving (de B2B-wet) zijn opgenomen. Deze normen richten zich op meer specifieke gedragingen die worden gekwalificeerd als misleidende of agressieve praktijken.

Misleidende Praktijken

Misleidende praktijken worden gedefinieerd als handelingen waarbij **onjuiste of misleidende informatie** wordt verstrekt die kan leiden tot een verkeerd beeld bij een andere onderneming. Dit kan gaan om informatie over prijs, kwaliteit, of kenmerken van een product of dienst. **Omissies**, oftewel het bewust achterhouden van essentiële informatie wordt eveneens als misleidend beschouwd, zeker wanneer deze informatie van invloed is op zakelijke beslissingen, zijn eveneens een verboden praktijk. Er moet een materialiteitstoets worden toegepast om te beoordelen of de misleiding daadwerkelijk invloed heeft gehad op de economische keuzes van de andere partij.

Er bestaat hier eveneens een zwarte lijst van misleidende praktijken met handelingen die zonder beoordeling automatisch als onrechtmatig worden beschouwd. Bijvoorbeeld:

- De indruk wekken dat een product al besteld is terwijl dit niet waar is.
 - Het opnemen van ondernemingen in zogenoemde internetgidsen zonder hun toestemming.
 - B2B piramideverkoop: Een verdienmodel waarbij inkomsten vooral afhangen van het aantrekken van nieuwe leden, en niet van daadwerkelijke productverkopen.
- Agressieve marktpraktijken

Deze worden onder de algemene norm al gedefinieerd als **handelingen waarbij de keuzevrijheid of handelingsvrijheid** van een andere onderneming wordt beperkt. Dit kan door middel van intimidatie, dwang of ongewenste beïnvloeding. Ook hier geldt een **materialiteitstoets**: de agressie moet een merkbare invloed hebben gehad op de beslissingen van de getroffen partij.

Voorbeelden:

1. Duvel tegen Filou: Duvel beschuldigde Filou van nabootsing vanwege gelijkenissen in hun bierflessen. De rechter oordeelde echter dat er geen sprake was van verwarring, waardoor de claim van Duvel werd afgewezen.
2. Coca-Cola tegen Lidl: Lidl's huismerk "Freeway Cola" vertoonde sterke gelijkenissen met Coca-Cola. Hoewel er aanzienlijke gelijkenissen waren, is een juridische actie afhankelijk van de mate van verwarring en aanhaking.

3. Herbalife en Piramideverkoop: Herbalife werd veroordeeld wegens piramideverkoop omdat hun verdienmodel voornamelijk afhankelijk was van het werven van nieuwe verkopers in plaats van de verkoop van producten. Dit is een voorbeeld van misleiding binnen B2B-marktpraktijken.

Vergelijkende reclame

Vergelijkende reclame is een specifiek type reclame waarbij een **concurrent**, diens **producten of diensten expliciet of impliciet** worden **genoemd** en met elkaar worden vergeleken. Het doel is om consumenten te overtuigen van het voordeel van een eigen product of dienst in vergelijking met die van een concurrent. Deze vorm van reclame valt binnen de definitie van **“reclame”**: **elke mededeling die rechtstreeks of onrechtstreeks tot doel heeft de verkoop van producten te bevorderen, ongeacht de plaats of gebruikte communicatiemiddelen.**

Vergelijkende reclame is dus een vorm van reclame waarin expliciet of impliciet goederen of diensten van een concurrent worden genoemd. Dit kan bijvoorbeeld door de prijs, kwaliteit of andere kenmerken van een eigen product naast die van een ander te zetten. Dit type reclame heeft echter **strikte wettelijke vereisten** om te voorkomen dat het misleidend of oneerlijk is. Vergelijkende reclame is **slechts toegestaan als aan acht cumulatieve voorwaarden** wordt voldaan (er moet dus aan ze allemaal voldaan zijn):

1. **Niet misleidend:** De reclame mag de consument niet op het verkeerde been zetten. Dit geldt zowel voor expliciete beweringen als voor de algemene indruk die wordt gewekt.
2. **Vergelijkbare en substitueerbare producten:** De producten of diensten moeten inspelen op dezelfde behoeften van consumenten.
3. **Objectieve vergelijking:** Vergelijkingen moeten gebaseerd zijn op objectieve, wezenlijke, relevante en controleerbare kenmerken.
4. **Geen schending van goede naam:** De reclame mag niet gericht zijn op het kleineren of in diskrediet brengen van een concurrent of diens producten/diensten.
5. **Geen verwarring stichten:** Het mag niet lijken alsof de goederen of diensten afkomstig zijn van de concurrent (van de reclamemaker), wat consumenten zou kunnen misleiden.
6. **Geen aanhaking:** Het is verboden om oneerlijk voordeel te halen door gebruik te maken van de bekendheid of reputatie van een concurrent.
- [7. **Geen misbruik van benamingen:** Het gebruik van aanduidingen van oorsprong, zoals een merknaam, moet op dezelfde manier worden gebruikt als bij de concurrent.
8. **Geen imitatie:** Het product mag niet worden voorgesteld als een namaak of imitatie van een beschermd handelsmerk of -naam.]

Consumentencontracten

Consumentencontracten vormen een essentieel onderdeel van de bescherming van consumentenrechten in het Belgische recht. Het uitgangspunt is dat consumenten vaak een zwakkere positie hebben ten opzichte van ondernemingen. Om deze reden voorziet het recht specifieke bepalingen die consumenten beschermen tegen oneerlijke praktijken en hen duidelijke rechten toekennen, zoals inzake onrechtmatige bedingen, stilzwijgende verlenging van overeenkomsten en overeenkomsten op afstand.

1. **Onrechtmatige bedingen:** Dient om consumenten te beschermen tegen clausules die hun rechten onevenredig beperken. (Sinds B2B-wet 2019 bestaat er ook wetgeving over onrechtmatige bedingen tussen ondernemingen)
2. **Verlenging van dienstenovereenkomsten:** Specifieke regels om consumenten te informeren en hen de mogelijkheid te bieden dergelijke verlengingen stop te zetten.
3. **Overeenkomsten op afstand:** Regels om consumenten die niet fysiek aanwezig zijn tijdens de totstandkoming van een contract, toch voldoende bescherming en rechten te garanderen.

[4. Overeenkomsten buiten de verkoopruimten]

De regels tegen **onrechtmatige bedingen** gelden zowel voor overeenkomsten tussen ondernemingen en consumenten (*'personeel toepassingsgebied'*, B2C) als sinds 2019 ook voor overeenkomsten tussen ondernemingen onderling (B2B). Deze bepaling is materieel breed toepasbaar en omvat **zowel standaardclausules als onderhandelde clausules**. Echter, kernbedingen zoals de prijs of het hoofdvoorwerp van de overeenkomst vallen buiten deze regeling.

[B2C → Business to customer]

Een belangrijk principe is de **verplichting tot transparantie**, waarbij bedingen **bij onduidelijkheid in het nadeel van de opsteller** worden geïnterpreteerd (**contra proferentem**). Dit beschermt consumenten tegen ondoorzichtige en dubbelzinnige voorwaarden.

Een beding wordt als **onrechtmatig beschouwd** indien het een **kennelijk onevenwicht** creëert tussen de rechten en plichten van de partijen, **ten nadele van de consument** (→ algemene norm). Daarnaast zijn er specifieke bedingen die expliciet verboden zijn en op een zwarte lijst staan, zoals: clausules die een eenzijdige wijziging van de overeenkomst mogelijk maken of clausules die de aansprakelijkheid bij grove schuld uitsluiten (= exoneration voor opzet of grove schuld).

Verlenging van dienstenovereenkomsten

Dienstenovereenkomsten kunnen **stilzwijgend** worden verlengd, maar de wet voorziet beschermingsmechanismen voor consumenten. Voorafgaande informatieverplichtingen

verplichten ondernemingen om consumenten **tijdig op de hoogte te stellen** van een naderende verlenging.

Overeenkomsten op afstand zijn specifiek gericht op transacties waarbij een **consument en onderneming geen fysieke interactie** hebben. Dit geldt bijvoorbeeld bij online aankopen of telefonische diensten. Het contract moet tot stand komen in een georganiseerd systeem dat **exclusief gebruik maakt van communicatiemiddelen op afstand**. Voor financiële diensten gelden afwijkende regels.

De wet **verplicht** ondernemingen om consumenten **duidelijke, begrijpelijke en voorafgaande informatie** te verstrekken. Daarnaast moeten zij **extra informatie** bieden bij een bestelling met betalingsverplichting, en een **bevestiging** verstrekken op een duurzame gegevensdrager.

Consumenten hebben een **herroepingsrecht van 14 dagen**, dat hen de mogelijkheid biedt om zonder opgave van reden van de overeenkomst af te zien. Bij een tekortkoming in de informatieverstrekking wordt dit recht verlengd tot maximaal één jaar.

Uitzonderingen op het herroepingsrecht zijn onder andere:

- diensten die volledig zijn uitgevoerd met toestemming van de consument;
- goederen of diensten waarvan de prijs schommelt, weddenschappen en loterijen;
- gepersonaliseerde producten of bederfelijke goederen;
- producten waarvan de verzegeling is verbroken, zoals audiovisueel materiaal.

De uitoefening van dit recht moet eenvoudig en toegankelijk zijn, via een standaardformulier of andere ondubbelzinnige verklaring.

iv. Intellectuele eigendomsrechten

Intellectuele eigendomsrechten (IE- of Intellectual Property IP-rechten) vormen een belangrijk juridisch kader dat ondernemingen beschermt tegen ongeoorloofd gebruik van creatieve prestaties. In een vrije markteconomie geldt in principe de vrijheid van ondernemingen, wat ook inhoudt dat het in beginsel toegestaan is producten of diensten te kopiëren. Echter, intellectuele eigendomsrechten vormen een uitzondering op deze vrijheid en bieden een juridisch beschermd monopolie voor bepaalde creatieve prestaties.

IE-rechten worden gedefinieerd als “privatieve subjectieve rechten” die wettelijk zijn vastgelegd om creatieve prestaties tijdelijk te beschermen. De definitie omvat vier kernaspecten:

1. **Creatieve prestatie:** Intellectuele eigendomsrechten hebben betrekking op onlichamelijke zaken, zoals een idee, ontwerp of creatie. Dit verschilt van fysieke eigendomsrechten, die betrekking hebben op tastbare zaken.
2. **Privatieve subjectieve rechten:** Deze rechten geven exclusiviteit aan de houder, bekend als “verbodsrechten”. Dit betekent dat alleen de rechthebbende

bepaalde handelingen met betrekking tot de creatie mag verrichten zoals reproductie of verspreiding (een wettelijk monopolie dus). Daarbij is het verplicht om publiciteitsmaatregelen te nemen, zodat derden op de hoogte zijn van deze rechten.

3. **Tijdelijke bescherming:** IE-rechten bieden een **tijdelijk** monopolie, wat betekent dat de rechten niet eeuwigdurend zijn. In bepaalde gevallen, zoals bij merken, kunnen deze rechten echter worden vernieuwd.
4. **Wettelijke grondslag:** Intellectuele eigendomsrechten worden uitsluitend toegekend op basis van nationale of internationale wetgeving, wat een belangrijke juridische basis biedt.

De IE-rechten kunnen worden onderverdeeld in twee hoofdcategorieën:

1. **Auteursrechten:** Deze rechten beschermen **originele werken**, zoals muziek, literatuur, schilderijen, films en software. Auteursrechten **ontstaan automatisch** op het moment dat het werk wordt gecreëerd en vastgelegd in een tastbare vorm. Dit biedt een natuurlijke bescherming voor creatieve individuen.
2. **Industriële eigendomsrechten:** Deze rechten beschermen creaties die een **economische functie** vervullen, zoals octrooien (uitvindingen), merken en modellen. Het onderscheidende kenmerk van industriële eigendomsrechten is dat ze **pas van kracht** worden **na een formele registratieprocedure**. Hierdoor wordt duidelijk wie de rechthebbende is en wat de omvang van de bescherming is.

Octrooirecht

Het octrooirecht speelt een cruciale rol in het **beschermen van innovatieve ideeën en uitvindingen**, waarbij het een **exclusief recht** verleent aan de houder om derden de **exploitatie** van de uitvinding te verbieden. Dit recht is tijdelijk en specifiek gericht op uitvindingen die aan bepaalde voorwaarden voldoen.

Uitgesloten van octrooibescherming zijn echter:

- Ontdekkingen, wetenschappelijke theorieën en wiskundige methodes.
- Esthetische vormgeving.
- Methodes voor geestelijke arbeid, spelregels of bedrijfsvoering, inclusief computerprogramma's.
- Planten- en dierenrassen (met uitzondering van kwekersrechten).
- Uitvindingen die in strijd zijn met de openbare orde of goede zeden.

Om voor een octrooi in aanmerking te komen, moet een uitvinding aan drie cumulatieve criteria voldoen:

1. **Nieuwheid:** De uitvinding mag geen deel uitmaken van de 'stand der techniek', wat alles omvat dat vóór de octrooiaanvraag openbaar gemaakt mag zijn. De uitvinding moet dus geheel nieuw en onbestaand zijn.

2. **Uitvinderswerkzaamheid:** De uitvinding mag voor een deskundige niet op een voor de hand liggende wijze voortvloeien uit de ‘stand der techniek’.
3. **Industriële toepasbaarheid:** De uitvinding moet kunnen worden toegepast in de industrie, landbouw of andere economische sectoren.

Er zijn drie manieren om een octrooi aan te vragen:

- **Nationaal octrooi:** Via de Dienst voor de Intellectuele Eigendom (DIE).
- **Europees octrooi:** Aan te vragen bij het Europees Octrooibureau (EOB), waarbij bescherming in meerdere landen mogelijk is.
- **Internationaal octrooi (PCT-procedure):** Gecoördineerd door de World Intellectual Property Organization (WIPO) en gericht op bescherming in meerdere aangesloten landen.

Het octrooirecht kan worden **aangevraagd door de uitvinder zelf of diens rechtsverkrijgende**. Er geldt een weerlegbaar vermoeden dat de aanvrager gerechtigd is het octrooi aan te vragen. Voor **uitvindingen door werknemers** gelden specifieke regels:

- In het kader van een arbeidsovereenkomst behoren uitvindingen (**dienstuitvindingen**) toe aan de werkgever.
- Buiten deze kaders, maar met middelen van de werkgever (**afhankelijke uitvinding**), behoort de uitvinding vaak aan de werknemer, eventueel mits er een vergoeding is afgesproken voor de werkgever.
- Uitvindingen zonder enige band met de arbeidsovereenkomst (**vrije uitvindingen**) behoren tot de werknemer.

De **octrooihouder** heeft het recht op **exclusieve exploitatie** van de uitvinding, wat de **mogelijkheid** omvat om het **octrooi over te dragen of in licentie te geven**. De houder **mag optreden tegen inbreuken** die **wettelijk** limitatief zijn **opgesomd**. Er bestaat echter een nuance door het **principe van uitputting**, waarbij de controle op een product eindigt na de eerste rechtmatige verkoop.

De plichten van de octrooihouder omvatten: de verplichting tot exploitatie van de uitvinding. Bij nalaten kan een dwanglicentie worden opgelegd; de betaling van jaarlijkse taken om het octrooi in stand te houden.

Dit juridische kader biedt zowel bescherming voor uitvinders als regulering om innovatie te stimuleren en concurrentie eerlijk te houden. Het octrooirecht vormt de basis voor de bescherming van intellectuele eigendomsrechten in een economisch relevante context.

Merkenrecht

Een merk is een exclusief recht op een teken dat dient om de herkomst van producten of diensten te onderscheiden:

- **Individueel merk:** Dient om producten en diensten van een onderneming te onderscheiden van die van andere ondernemingen.
- **Collectief merk:** Wordt gebruikt om één of meer gemeenschappelijke kenmerken van producten of diensten aan te duiden, afkomstig van verschillende ondernemingen.

De soorten merken zijn divers: woordmerken, beeldmerken, combinaties, en in sommige gevallen zelfs geluiden en geuren. Het territoriale bereik van een merk hangt af van de registratie:

- **Beneluxmerk:** Geldig in België, Nederland en Luxemburg.
- **Gemeenschapsmerk:** Geldig binnen de gehele Europese Unie.
- **Internationaal merk:** Geldig in landen die vallen onder internationale verdragen.

Om als merk geregistreerd te worden, moet een teken voldoen aan de volgende eisen:

- **Vatbaar voor grafische weergave:** Het merk moet duidelijk visueel te identificeren zijn.
- **Onderscheidend vermogen:** Het mag niet louter beschrijvend zijn, zoals algemene termen of beschrijvingen van het product.

Het mag niet uitsluitend bestaan uit een vorm die voortvloeit uit de aard van de waar.

Bijvoorbeeld:

Wél: een specifiek patroon zoals een wikkelformaat in chips.

Niet: design-luidsprekers in de vorm van een potlood.

De registratieprocedure voor een merk verloopt als volgt:

- **Depot bij het Benelux-Bureau voor de Intellectuele Eigendom.** Hier geeft de aanvrager de kenmerken van het merk op, zoals het type (woordmerk, beeldmerk, etc.) en de gewenste geografische reikwijdte.
- **Onderzoek door het bureau op basis van criteria zoals:**
 - Vatbaarheid voor grafische weergave en onderscheidend vermogen.
 - Geen strijdigheid met openbare orde of goede zeden.
 - Geen gebruik van beschermde symbolen, zoals wapens of vlaggen.
 - Geen misleidende verbanden met de waar (geen onjuiste associaties).
 - Geen gebruik van verboden geografische aanduidingen.
- **Inschrijving en publicatie van het merk:** Na goedkeuring wordt het merk ingeschreven in het register en openbaar gemaakt, zodat derden ervan op de hoogte zijn.
- **Oppositieprocedure:** Andere merkhouders kunnen bezwaar maken tegen de inschrijving.

Een geregistreerd merk is geldig voor 10 jaar en kan daarna onbeperkt worden verlengd, telkens voor periodes van 10 jaar.

Het merkenrecht verleent de houder een aantal exclusieve rechten, maar legt ook verplichtingen op om misbruik of verwaarlozing te voorkomen.

Rechten van de merkhouder:

De merkhouder mag als enige het merk gebruiken voor de geregistreerde producten en diensten. Hij heeft dus het **recht op exclusief gebruik**. De rechten zijn echter beperkt door het **principe van uitputting**: na de eerste verkoop binnen de EER (Europese Economische Ruimte) mag het product verder worden verkocht, zonder dat de merkhouder dit kan verhinderen (bv. Stel dat een producent schoenen onder zijn geregistreerde merk verkoopt aan een groothandel in Duitsland. Nadat deze schoenen legaal op de markt zijn gebracht, kan de merkhouder niet voorkomen dat de groothandel diezelfde schoenen doorverkoopt aan andere handelaren of consumenten binnen de EER. De rechten van de merkhouder zijn in dat geval “uitgeput”).

Het merk **kan worden verkocht** aan een andere partij, of de houder kan derden een **licentie verlenen** om het merk te gebruiken tegen een vergoeding.

De merkhouder heeft het **recht om juridische stappen te ondernemen** tegen anderen die zijn merk **gebruiken zonder toestemming**.

Inbreuken zijn limitatief opgesomd in de wet, zoals het gebruik van een identiek of verwarrend soortgelijk teken.

Plichten van de merkhouder:

Het merk moet binnen vijf jaar na registratie daadwerkelijk commercieel worden gebruikt. Gebeurt dit niet, dan kan het merk vervallen verklaard worden. Doel is om te voorkomen dat merken louter “geparkeerd” worden zonder actief gebruik.

De merkhouder moet actief toezien op het behoud van de onderscheidende kracht van het merk. Wanneer een merk generiek wordt (zoals “Aspirine” of “Frisbee”), verliest het zijn juridische bescherming. Indien de merkhouder niet optreedt, kan dit leiden tot verval van het merk.

Om de registratie in stand te houden, moet de merkhouder jaarlijks een vergoeding betalen aan het BBIE. Het niet betalen van deze taksen kan leiden tot het vervallen van het merk.

Voorbeelden:

Voorbeeld 1: Botvormige toiletzeep (HvJ 23 september 2004, Procter & Gamble, C-107/03) Dit voorbeeld illustreert een merk dat aanvaard is door de rechter, omdat het een onderscheidend vermogen bezit. De botvormige toiletzeep had een unieke vorm die niet louter functioneel was en zich voldoende onderscheidde van andere producten op de markt. De visuele presentatie speelde hierbij een cruciale rol, aangezien de vorm het product herkenbaar maakte voor consumenten.

Voorbeeld 2: Het woordmerk “Ice tea” (Cass. 29 juni 2000, Ing. Cons. 2001, 13) In dit geval werd het woordmerk “Ice tea” geweigerd omdat het generiek is. Dit wil zeggen dat de term beschrijvend is voor de aard van het product en geen onderscheidend vermogen heeft. Het woord “Ice tea” wordt algemeen gebruikt om een categorie van producten aan te duiden en kan daarom niet als exclusief merk worden geregistreerd.

Voorbeeld 3: Het woordmerk “Fucking hell” (Kamer van Beroep 21 januari 2010, R-0385/2008-4) Hoewel de naam provocerend klinkt, werd het merk aanvaard omdat het onderscheidend was en niet in strijd met de openbare orde of goede zeden. Het woordmerk verwees naar een biersoort en was ook gekoppeld aan een geografische locatie (een plaats genaamd “Hell”). Hierdoor slaagde het in de registratiecriteria en werd het als merk erkend.

Voorbeeld 4: Beeldmerk van het wapen van de Sovjet-Unie (Kamer van Beroep 5 maart 2010, R-1509-2008-2) Dit beeldmerk werd geweigerd omdat het in strijd was met de openbare orde. Het gebruik van staatswapens, zoals het wapen van de voormalige Sovjet-Unie, kan politieke gevoeligheden oproepen en mag niet als merk worden geregistreerd. Dit voorbeeld toont aan dat de openbare orde en goede zeden een belangrijke rol spelen bij de beoordeling van merkaanvragen.

Auteursrecht

Het auteursrecht beschermt **de rechten van de auteur** van een “**werk van letterkunde of kunst**”, zoals vastgelegd in de wet (art. XI.165 WER). Om aanspraak te maken op auteursrechtelijke bescherming, moet een creatie aan bepaalde voorwaarden voldoen:

1. **Een “werk”:** De creatie moet een werk zijn, wat impliceert dat het een waarneembare vorm heeft en niet slechts een idee of concept is.
2. **Door de mens gecreëerd:** Enkel werken die door menselijke inspanning tot stand zijn gekomen, komen in aanmerking. Dit sluit puur natuurlijke fenomenen of volledig door machines gegenereerde creaties zonder menselijke inbreng uit.
3. **Origineel:** Het werk moet een resultaat zijn van intellectuele inspanning en creatieve keuzes van de auteur. Het hoeft geen artistieke waarde te hebben, maar moet wel een zekere mate van eigenheid bevatten.

De duur van het auteursrecht is beperkt tot 70 jaar na het overlijden van de auteur, waarna het werk tot het publieke domein behoort en vrij gebruikt kan worden.

De bescherming die het auteursrecht biedt, strekt zich uit over verschillende rechten, die grofweg in twee categorieën kunnen worden ingedeeld: **vermogensrechten** en **morele rechten**.

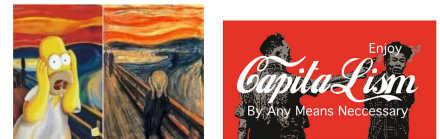
Vermogensrechten

Deze rechten zijn voornamelijk economisch van aard en stellen de auteur in staat om financiële voordelen te halen uit het werk. Vermogensrechten omvatten:

- Het recht om het werk te **reproducen, verhuren, uit te lenen, bewerken of vertalen**.
- Het recht om het werk **publiekelijk te delen** of te **distribueren**.
- Het recht om **licenties te verlenen** of het werk **over te dragen**.
- Bij beeldende kunst bestaat er ook een specifiek “**volgrecht**”, waarbij de auteur een percentage van de verkoopprijs ontvangt bij wederverkoop van het werk.

Uitzonderingen:

- **Citeren:** Het gebruik van fragmenten uit het werk voor bijvoorbeeld educatieve of journalistieke doeleinden.
- **Privégebruik:** Het kopiëren van het werk voor persoonlijke doeleinden.
- **Karikatuur, parodie of pastiche:** Gebruik van het werk in een humoristische of satirische context.

Morele rechten

Deze rechten zijn persoonlijk van aard en beschermen de band tussen de auteur en zijn of haar werk:

- **Recht om het werk bekend te maken:** De auteur beslist wanneer en hoe het werk openbaar wordt gemaakt.
- **Recht op vaderschap:** Het recht om erkend te worden als de maker van het werk.
- **Recht op eerbied:** Het recht om aanpassingen of verminkingen van het werk te verbieden die schadelijk zouden kunnen zijn voor de reputatie van de auteur.

De **oorspronkelijke auteur is in principe de titularis** van het auteursrecht. Dit kan worden aangetoond door de **naam van de auteur** op het werk te vermelden, een auteursrechtensymbool (©) te gebruiken, of via andere vormen van bewijs. Als het werk wordt gecreëerd in het kader van een arbeidsovereenkomst, kunnen de vermogensrechten contractueel worden overgedragen aan de werkgever. Hoewel de **vermogensrechten overdraagbaar** zijn, blijven **morele rechten in de meeste gevallen onvervreemdbaar** bij de auteur.

v. Voorbeeldvraag

- Een ngo die zich inzet voor kinderrechten in Afrika koopt online tien dozen mandarijnen van een bio-fruithandelaar als eindejaarsgeschenk. De dozen worden geleverd, maar ondertussen is er intern protest omdat de leverancier geen ‘fair trade-garantie’ geeft. Kan de ngo de mandarijnen nog terugsturen? Leg uit.

De ngo kan de mandarijnen niet terugsturen. Als ngo valt zij waarschijnlijk niet onder de definitie van een consument, waardoor het herroepingsrecht niet van toepassing is. Bovendien is vers fruit, zoals mandarijnen, uitgesloten van het herroepingsrecht. Alleen als expliciet een “fair trade-garantie” in de overeenkomst was opgenomen, zou de ngo zich op contractbreuk kunnen beropen, maar zonder zo’n beding is dit niet mogelijk.

4. Insolventie

Wat als een onderneming haar schulden niet meer kan betalen?

i. Overzicht van insolventieprocedures

Het insolventierecht omvat een belangrijk juridisch kader dat erop gericht is ondernemingen in financiële moeilijkheden te begeleiden en, waar mogelijk, te redden. Dit kader is gebaseerd op twee traditionele doelstellingen en twee moderne doelstellingen.

Traditionele doelstellingen

Collectief verhaal door de schuldeisers: Het insolventierecht zorgt ervoor dat alle schuldeisers op een gestructureerde en eerlijke wijze hun vorderingen kunnen verhalen op het vermogen van de onderneming.

Verwijderen van insolvente schuldenaars: Ondernemingen die hun schulden niet meer kunnen betalen, worden uit het economisch verkeer gehaald om de schade voor de schuldeisers en de economie te beperken.

Twee moderne doelstellingen

Behoud van 'going concern'-waarde: Dit houdt in dat de waarde van de onderneming als actieve entiteit wordt beschermd, bijvoorbeeld door reorganisaties mogelijk te maken in plaats van directe vereffening.

Het voorkomen van ontmoediging: Het insolventierecht heeft als bijkomende doelstelling om ondernemers te motiveren door mogelijkheden te bieden om te herstellen na tegenslagen.

Het insolventierecht kent **vijf verschillende modules**, elk met een eigen doel en aanpak:

1. **Gegevensverzameling en waarschuwing:** Gericht op vroegtijdige signalering van problemen door bijvoorbeeld de kamers voor ondernemingen in moeilijkheden (KOIM). Deze modules zijn preventief van aard en beogen problemen vroegtijdig aan te pakken.
2. **Buitengerechtelijke opties:** Dit omvat onder andere bemiddeling en minnelijke akkoorden buiten de rechtbank om. Hier wordt gestreefd naar oplossingen zonder juridische procedures.
3. **Gerechtelijke reorganisatie:** Gericht op het herstructureren van schulden en het beschermen van de continuïteit van de onderneming. Dit kan zowel een individueel als collectief akkoord omvatten.
4. **Overdracht onder gerechtelijk gezag:** Dit mechanisme maakt het mogelijk om onderdelen van een onderneming over te dragen onder toezicht van de rechter.

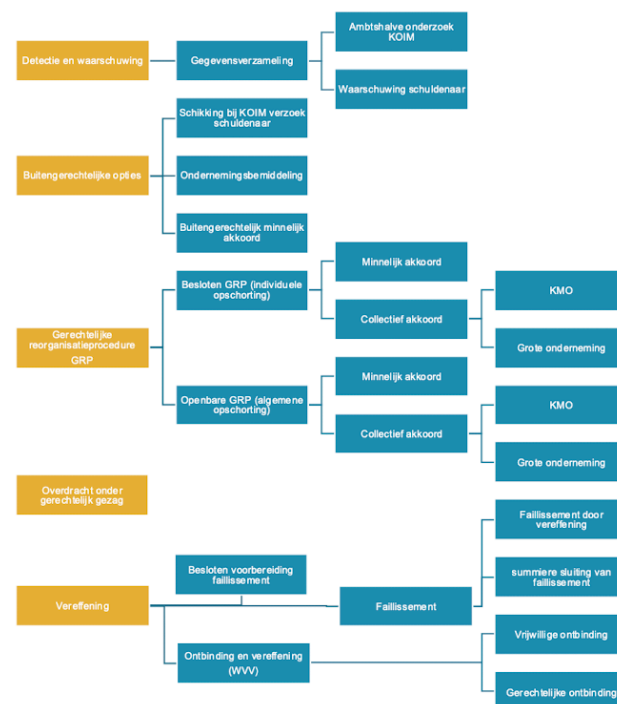
5. **Faillissement:** De meest vergaande optie, gericht op de liquidatie van de onderneming, waarbij de curator wordt aangesteld om het vermogen te beheren en te verdelen onder de schuldeisers.

Faillissement VS gerechtelijke reorganisatie

Faillissement en gerechtelijke reorganisatie zijn beide juridische procedures voor ondernemingen in financiële moeilijkheden, maar verschillen sterk in doelstelling en uitvoering. **Faillissement richt zich op de afwikkeling van de onderneming** door haar activa te verdelen onder de schuldeisers. Het is een strikte collectieve procedure waarin de schuldenaar de controle verliest en een curator wordt aangesteld om het proces te beheren. De rechten van de schuldeisers zijn hierbij gefixeerd, en er is weinig ruimte voor flexibiliteit of onderhandelingen.

Gerechtelijke reorganisatie daarentegen is **gericht op het voorkomen van faillissement** en het waarborgen van de continuïteit van de onderneming. Dit gebeurt door **herstructureringen** en het sluiten van akkoorden met schuldeisers. De schuldenaar behoudt in deze procedure het beheer over de onderneming (*debtor in possession*), wat ruimte biedt voor maatwerk en onderhandelingen. Deze procedure vereist dat de continuïteit van de onderneming bedreigd wordt, terwijl bij faillissement sprake moet zijn van een duurzame onmogelijkheid om schulden te betalen.

Een belangrijk verschil ligt in het initiatief: faillissement kan worden aangevraagd door schuldenaar of schuldeisers, terwijl een gerechtelijke reorganisatie doorgaans alleen op verzoek van de schuldenaar plaatsvindt. Samengevat biedt faillissement een oplossing voor onomkeerbare financiële problemen, terwijl de gerechtelijke reorganisatie zich richt op herstel en het vermijden van liquidatie.

ii. Faillissement

Een faillissement volgt een specifieke tijdlijn, hieronder weergegeven. Op elk element van deze tijdlijn volgt een uitgebreide uitleg.

Aangifte of dagvaarding

De eerste stap in een faillissementsprocedure is de aangifte of dagvaarding, die afhankelijk is van bepaalde **formele voorwaarden**. Ten eerste moet de **schuldenaar een “onderneming” zijn in formele zin**, hoewel deze **geen publiekrechtelijke rechtspersoon** mag zijn. [Dit geldt ook voor ondernemingen na ontbinding, tot zes maanden na vereffening, en voor natuurlijke personen tot zes maanden na het stoppen van beroepsactiviteiten of overlijden.] Daarnaast vereist de procedure een duurzame staking van betaling en geschokt krediet. Dit houdt in dat de schuldenaar **structureel ophoudt** met het **betalen van schulden**, wat **geen tijdelijke liquiditeitsproblemen** betreft. Het gaat ook **niet per se om meer passiva dan activa** of de noodzaak om alle schulden onbetaald te laten. **Geschokt krediet** verwijst naar het algemene weigeren van schuldeisers om nog krediet te verlenen. De “innige band” tussen geschokt krediet en staking van betaling ligt dus in het feit dat het geschokt krediet vaak een direct gevolg is van de staking van betaling, en dat de weigering van schuldeisers om krediet te verlenen de insolventie van de schuldenaar verder versterkt en bevestigt. Ze zijn beide essentieel in het bepalen of een schuldenaar voldoet aan de voorwaarden voor faillissement.

De **aangifte** van faillissement **kan op initiatief van verschillende partijen** gebeuren. Voor de **gefailleerde** is dit een **verplichting** en dient deze **binnen één maand na de staking van betaling elektronisch of, bij uitzondering, schriftelijk** bij de territoriaal bevoegde ondernemingsrechtbank te worden neergelegd (akte ter griffie). Deze rechtbank is gebaseerd op de locatie van het COMI (Centre of Main Interests). De **aangifte wordt niet gezien als een bekentenis**. Anderzijds kunnen ook andere partijen een **dagvaarding** indienen. Dit kan facultatief gebeuren door het Openbaar Ministerie of door één of meerdere schuldeisers die vorderen dat de schuldenaar failliet wordt verklaard.

Faillissementsvonnis

Het faillissementsvonnis vormt een cruciale stap in de procedure. Het kan resulteren in twee mogelijke uitkomsten: **afwijzing of faillietverklaring**. Bij afwijzing beperkt het gezag van de uitspraak zich tot de betrokken partijen (*inter partes*). In geval van

faillietverklaring heeft de uitspraak gezag tegenover iedereen (*erga omnes*). Zonder een constitutief vonnis kan er geen sprake zijn van een faillissement.

Een belangrijk gevolg van het faillissementsvonnis is het **collectief beslag** en de **samenloop**. Dit betekent dat alle schuldeisers gezamenlijk aanspraak maken op de activa van de gefailleerde, waarbij het principe van “**first come, first served**” (*lura vigilantibus-beginsel*) **niet van toepassing** is. In plaats daarvan geldt het **fixatiebeginsel**, wat inhoudt dat de **rangorde** van schuldeisers wordt **vastgesteld** op het moment van het faillissement, zonder ruimte voor nieuwe zekerheden. Binnen dezelfde rangorde is er gelijkheid tussen de schuldeisers. De failliete boedel komt onder leiding van een **curator**, die zorgt voor een ordentelijke verdeling.

Het vonnis leidt ook tot de **buitenbezitstelling** van de gefailleerde. Vanaf dit moment **verliest** de gefailleerde het **recht** om over zijn **eigendommen** te beschikken of **juridische stappen** te **ondernemen**. De curator neemt deze bevoegdheden over, inclusief het ontvangen van **correspondentie**. De gefailleerde **moet gehoor geven** aan alle oproepingen van de curator. Een belangrijk gevolg van het faillissementsvonnis is ook de mogelijkheid van **faillissementsmisdrijven**. Deze treden op wanneer de gefailleerde, voorafgaand of tijdens het faillissement, handelingen heeft verricht die het vertrouwen van schuldeisers schaden of de schuldenlast vergroten. Dit kan bijvoorbeeld het opzettelijk verbergen van activa, het benadelen van specifieke schuldeisers, of het aangaan van schulden terwijl men wist dat deze niet konden worden voldaan, omvatten. Er gelden echter **nuances**: de **buitenbezitstelling** is niet eeuwig, maar beperkt tot de duur van het faillissement, en **niet volledig**, omdat **sommige goederen buiten het beslag vallen**. Dit omvat bijvoorbeeld **persoonlijke bezittingen voor levensonderhoud** en **niet voor beslag vatbare sommen**. **Nieuwe activiteiten** kunnen worden ondernomen, waarbij **nieuwe schuldeisers voorrang** krijgen boven bestaande. Bovendien zijn ook **rechten die uitsluitend aan de persoon zijn verbonden** niet voor beslag vatbaar.

De **aanstelling van een curator** vormt het derde gevolg van het faillissementsvonnis. Deze curator vervult een dubbelrol, ook wel aangeduid als een “Janus-kop” (die heeft twee gezichten en de curator vervult taken vanuit twee standpunten). Enerzijds **vertegenwoordigt de curator de gefailleerde onderneming**, en anderzijds fungeert hij als **vertegenwoordiger van de gezamenlijke schuldeisers**. In die laatste hoedanigheid worden **persoonlijke vorderingen van schuldeisers omgezet in zakelijke vorderingen**, waarbij een **uitvoering in natura** is **uitgesloten**. De curator beschikt bovendien over **herstelbevoegdheden** om de **boedel opnieuw samen te stellen** (hiermee bedoelt men het herstel of de reconstructie van het vermogen van de gefailleerde onderneming. Dit proces heeft als doel om de activa van de failliete boedel te vergroten, zodat er zoveel mogelijk middelen beschikbaar komen om de schuldeisers te kunnen vergoeden) en behandelt aansprakelijkheidsvorderingen die voortvloeien uit het faillissement, zoals

oprichtersaansprakelijkheid bij ontoereikend kapitaal. Het werk van de curator staat onder toezicht van de rechter-commissaris van de insolventierechtbank, die deel uitmaakt van de territoriaal bevoegde ondernemingsrechtbank.

Het faillissementsvonnis heeft ook gevolgen voor bestaande overeenkomsten en openstaande schulden. Alle **schulden** worden **onmiddellijk opeisbaar**, waardoor de gefailleerde het voordeel van eventuele tijdsbepalingen verliest. Renten stoppen vanaf de datum van het vonnis, behalve voor de boedel, waar ze blijven doorlopen.

Overeenkomsten eindigen echter **niet automatisch** door het faillissement. Een overeenkomst **kan wel** worden beëindigd als dit contractueel is overeengekomen of wanneer de **overeenkomst van persoonlijk karakter** is (*intuitu personae*). Daarnaast heeft de **curator** de **bevoegdheid** om **overeenkomsten te beëindigen indien dit in het belang van de schuldeisers of de boedel is**. **Gedwongen uitvoering** van overeenkomsten **in natura is niet langer mogelijk** na het uitspreken van het faillissement.

Een ander belangrijk aspect van het faillissementsvonnis is de **vaststelling van de datum waarop de betalingen zijn gestopt** (=datum staking betalingen). **Standaard** wordt deze datum **gelijkgesteld aan de datum** van het **faillissementsvonnis**. In **uitzonderlijke** gevallen kan de datum van staking van betaling echter worden **vervroegd**, indien ernstige en objectieve omstandigheden aantonen dat de betalingen eerder zijn gestopt. Dit is mogelijk tot **maximaal zes maanden vóór de datum van het faillissementsvonnis**. Deze vervroeging kan leiden tot een zogenaamde “verdachte periode” tussen de daadwerkelijke staking van betalingen en de datum van het vonnis. In deze periode kunnen bepaalde handelingen en transacties extra kritisch worden bekeken.

Verder omvat het faillissementsproces de **uitnodiging aan schuldeisers om hun schuldvorderingen in te dienen**. Het vonnis wordt officieel bekendgemaakt door **publicatie in het Belgisch Staatsblad** en, indien nodig, in lokale media. De **curator** zorgt daarnaast voor de registratie van het vonnis en **informeert betrokken partijen** via rondschrijven.

Aangifte en verificatie van de schuldvorderingen, samenstelling actief en passief

Na het uitspreken van een faillissement worden **schuldeisers verplicht om hun schuldvorderingen in te dienen** bij de curator. Deze aangifte dient **binnen een bepaalde termijn** te gebeuren, zoals vastgelegd in het faillissementsvonnis. De curator registreert vervolgens alle ingediende schuldvorderingen in een overzichtelijke tabel.

De curator is tevens verantwoordelijk voor de **verificatie van de ingediende schuldvorderingen**. Tijdens deze verificatie beoordeelt de curator of een vordering wordt aanvaard of betwist. Daarnaast beslist hij of een schuldvordering al dan niet (geheel of gedeeltelijk) voorrang geniet, bijvoorbeeld vanwege een zakelijk

zekerheidsrecht of bijzonder voorrecht. Na afronding van dit proces legt de curator een **proces-verbaal van verificatie** neer in het register. Dit document vormt de basis voor de verdere afwikkeling van het faillissement.

De **samenstelling van het actief** omvat alle beschikbare goederen en rechten die tot de failliete boedel behoren. Dit betreft in de eerste plaats de eigendommen van de gefailleerde, waaronder huidige goederen en goederen die via juridische procedures terugkeren naar de boedel. **Uitzonderingen** hierop zijn goederen die niet vatbaar zijn voor beslag, zoals wettelijk bepaalde persoonlijke bezittingen.

Daarnaast omvat het actief **aansprakelijkheidsvorderingen van de gefailleerde zelf**, bijvoorbeeld tegen derden (behalve aansprakelijkheidsvorderingen wegensrechtmatige daad voor schade verbonden aan de persoon van de gefailleerde), en vorderingen die specifiek voortkomen uit de boedel. Dit laatste betreft zogenaamde “boedelvorderingen”, zoals vorderingen die worden ingesteld op basis van de **faillissementspauliana**. Deze juridische actie maakt het mogelijk om bepaalde handelingen die de rechten van schuldeisers schaden, terug te draaien (zie eerder).

Bij de wedersamenstelling van het actief speelt de **tegenwerpelijkheid van handelingen** een belangrijke rol. Handelingen die **na de faillietverklaring** door of aan de gefailleerde zijn verricht, worden als **niet-tegenwerpeijk beschouwd**. Voor handelingen die vóór de faillietverklaring zijn verricht, geldt in principe dat ze tegenwerpeijk zijn. Een uitzondering hierop vormt de faillissementspauliana. Indien aangetoond kan worden dat een handeling frauduleus was of schuldeisers benadeelde, kan deze niet-tegenwerpeijk worden verklaard. Dit geldt vooral voor handelingen die plaatsvinden tijdens de “verdachte periode”, wat het bewijs voor de curator vergemakkelijkt.

Het **passief wordt vastgesteld door de rangorde van schuldeisers te bepalen**. Deze rangorde is essentieel voor de verdeling van de beschikbare middelen. In de **eerste plaats** zijn er schuldeisers met een **zakelijk zekerheidsrecht of bijzonder voorrecht met betrekking tot een onderpand**. Deze “**separatisten**” omvatten:

- hypothecaire schuldeisers (voor onroerende goederen),
- pandhoudende schuldeisers (voor roerende goederen)
- anderen met bijzondere rechten
- schuldeisers die recht hebben op schuldvergelijking
- schuldeisers die recht hebben op eigendomsvoorbehoud (deze behouden het eigendom van geleverde goederen totdat de volledige betaling is voldaan)

Ten tweede zijn er schuldeisers van schulden die specifiek uit de boedel voortvloeien, de zogenaamde boedelschulden. Deze hebben betrekking op alle goederen en verplichtingen van de boedel. Ze omvatten kosten en verplichtingen die nodig zijn om de

boedel te beheren, zoals curatorskosten, of om deze te behouden en te liquideren. Deze schulden hebben voorrang op vorderingen die hierna volgen.

Tot slot zijn er de gewone schuldeisers binnen de boedel. Deze kunnen worden onderverdeeld in schuldeisers met een **algemeen voorrecht** en schuldeisers zonder voorrecht, ook wel **chirografaire schuldeisers** genoemd. Deze laatste groep wordt op **pondspondse wijze** (evenredig in verhouding tot hun vordering) **vergoed** in verhouding tot de omvang van hun vorderingen, zoals bepaald in artikel 8 van de Hypotheekwet.

Voorbeeldoefening:

Een gefailleerde heeft een vermogen van 1000 euro. Dit omvat 700 euro cash op de bankrekening en een schilderij ter waarde van 300 euro. Er zijn vier schuldeisers:

- a) Stan heeft een schuldvordering van 600 euro;
- b) Jan heeft een schuldvordering van 400 euro;
- c) An heeft een schuldvordering van 400 euro;
- d) Caroline heeft een schuldvordering van 300 euro, die gewaarborgd is door een pand op het schilderij.

Wat krijgt elke schuldeiser bij de verdeling van het actief?

Om deze oefening op te lossen, verdelen we het vermogen van de gefailleerde volgens de wettelijke rangorde van schuldeisers: Caroline heeft een pandrecht op het schilderij; Zij wordt eerst betaald uit de waarde van het schilderij (€300). Dit dekt haar volledige schuld van €300, waardoor het schilderij volledig benut is.
Stan, Jan en An verdelen de resterende €700: Na betaling aan Caroline blijft er €700 over uit de cash op de bankrekening. Deze drie schuldeisers hebben geen voorrecht en worden dus pondsponds verdeeld op basis van hun totale schuldvorderingen van €600 (Stan), €400 (Jan) en €400 (An), samen €1400.
Verdeling: Elk krijgt een deel evenredig aan zijn schuldvordering:
Stan: $(700 \times 600) / 1400 = 300$; Jan: $(700 \times 400) / 1400 = 200$ euro; An: $(700 \times 400) / 1400 = 200$ euro
Zo wordt het totale vermogen van €1000 correct verdeeld.

Vereffening en verdeling

De vereffening omvat de **verkoop van alle activa** van de failliete boedel. Dit proces zorgt ervoor dat de **beschikbare middelen liquide worden gemaakt** om de schuldeisers te kunnen vergoeden. Vervolgens organiseert de curator een **vergadering van rekeninggeving**, waarin hij een vereenvoudigde financiële rekening presenteert. Deze rekening biedt een overzicht van de inkomsten en uitgaven van de boedel tijdens het faillissement. Indien de **schuldeisers of rechtbank deze rekening goedkeuren**, wordt dit beschouwd als een **kwijting aan de curator**, waarmee hij formeel wordt ontslagen van zijn verantwoordelijkheden.

Na de vereffening wordt het **saldo van de opbrengsten verdeeld** onder de schuldeisers. Dit gebeurt volgens de eerder vastgestelde rangorde van schuldeisers. De uitkeringen worden vaak aangeduid als “dividend”. [Als het actief echter ontoereikend is om alle vereffening- en beheerkosten te dekken, kan de curator via een summier rechtspleging

de **sluiting van het faillissement** aanvragen. In dit geval ontvangen de schuldeisers **mogelijk geen verdere betaling.**]

Sluiting van het faillissement

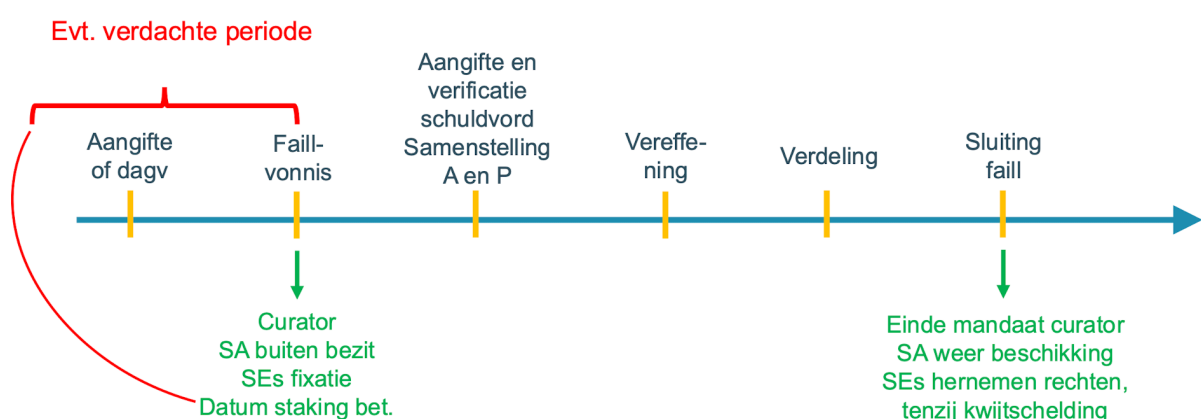
De sluiting van het faillissement markeert het **einde van de procedure en het bewind van de curator**. Voor natuurlijke personen betekent dit dat zij opnieuw het beheer krijgen over hun vermogen. Bij **rechtspersonen** leidt dit tot **ontbinding van de entiteit**.

Voor **natuurlijke personen** is er sprake van **automatische kwijtschelding van resterende schulden**, tenzij er specifieke redenen zijn om dit te weigeren. De **curator, het openbaar ministerie of belanghebbenden kunnen via een verzoekschrift kwijtschelding laten blokkeren** als de gefailleerde grove fouten heeft begaan die tot het faillissement hebben geleid, of als deze bewust onjuiste informatie heeft verstrekt tijdens de procedure. Kwijtschelding geldt echter niet voor bepaalde schulden, zoals onderhoudsverplichtingen, herstel van schade bij overlijden of aantasting van lichamelijke integriteit, en boedelschulden.

De rechter kan een **facultatief beroepsverbod** opleggen aan de gefailleerde of feitelijke bestuurders, indien grove fouten door hen hebben bijgedragen aan het faillissement. Dit verbod beperkt hen in het uitoefenen van specifieke beroepen en kan maximaal tien jaar duren, waarbij een maximum van drie jaar geldt voor bestuursfuncties.

Rehabilitatie is mogelijk indien alle resterende schulden volledig zijn voldaan. Dit herstelt de juridische status van de gefailleerde (deze wordt dan niet langer gezien als iemand die failliet is verklaard) en beëindigt de gevolgen van het faillissement.

Herziening tijdlijn

iii. Gerechtelijke organisatie en overdracht onder gerechtelijk gezag

Gerechtelijke reorganisatie en overdracht onder gerechtelijk gezag (OGG) zijn procedures gericht op het redden van ondernemingen in financiële moeilijkheden. Het doel is om de continuïteit van de onderneming te waarborgen, bijvoorbeeld via een akkoord met schuldeisers of een verkoop onder toezicht van de rechtbank.

In tegenstelling tot een faillissement, dat gericht is op de afwikkeling en stopzetting van een onderneming, zijn deze procedures bedoeld om de onderneming te behouden en voort te zetten. Hierbij behoudt de schuldenaar meer controle over het proces, terwijl een faillissement wordt beheerd door een curator.

Verzoekschrift

Om een gerechtelijke reorganisatie of een OGG aan te vragen, moet aan twee voorwaarden worden voldaan:

1. De onderneming moet **formeel bestaan**: Het moet een juridische entiteit zijn die als onderneming wordt erkend.
2. De **continuïteit van de onderneming moet bedreigd zijn**: Dit kan een onmiddellijke dreiging zijn of een bedreiging op termijn. Het doel van de procedure is om de onderneming in leven te houden ondanks financiële moeilijkheden.

In tegenstelling tot een faillissement, kan een gerechtelijke reorganisatie in principe **alleen door de schuldenaar zelf** worden aangevraagd. Dit maakt het een **facultatieve procedure**, waarbij de schuldenaar de regie behoudt. Deze procedure biedt echter ook mogelijkheden voor een ruimer gebruik, zoals bij een besloten akkoord tussen schuldeisers of een overdracht onder gerechtelijk gezag.

Het indienen van een verzoekschrift leidt tot een tijdelijke bescherming voor de onderneming, ook wel “mini-opschorting” genoemd. Dit houdt in:

- Er kan **geen faillietverklaring** worden uitgesproken zolang de procedure loopt.
- De **gerechtelijke ontbinding** van de onderneming is **niet mogelijk**.
- **Beslagen op de activa** van de onderneming worden **opgeschort**, wat betekent dat schuldeisers niet onmiddellijk tot uitwinning kunnen overgaan. (= **geen tegeldemaking mogelijk**)

Vonnis tot opening procedure

Bij een vonnis tot opening van de procedure wordt een algemene opschorting verleend. Dit betekent dat de **schuldenaar wordt beschermd tegen uitvoeringsmaatregelen door schuldeisers**. Er mag geen beslag worden gelegd of andere gedwongen incassomaatregelen worden genomen gedurende deze periode. De opschorting geldt in

principe voor **maximaal vier maanden** en kan door de rechtbank worden **verlengd tot maximaal twaalf maanden**.

De procedure van gerechtelijke reorganisatie verschilt van een faillissement, omdat er **geen samenloop van schuldeisers** plaatsvindt. Er is **geen sprake van een afzonderlijke boedel of fixatie**, en de schuldenaar **blijft in bezit van zijn onderneming** (*debtor in possession*). De onderneming blijft actief en wordt beheerd door de schuldenaar zelf, maar dit gebeurt **onder toezicht van de insolventierechtbank**. In **sommige gevallen** kan de rechtbank een **voorlopig bewindvoerder**, een **herstructureringsdeskundige** of een **gerechtsmandataris** aanstellen om het proces te ondersteunen of toezicht te houden.

Openbaar minnelijk of collectief akkoord

Een **minnelijk akkoord** is een **overeenkomst** tussen de **schuldenaar** en **minstens twee schuldeisers**. Alleen de schuldeisers die deelnemen aan het akkoord zijn eraan gebonden. Dit akkoord staat **onder toezicht van de rechter**, die het moet **vaststellen**. Het doel is om betalingsverplichtingen te herstructureren, zoals verlenging van betalingstermijnen of kwijtschelding van een deel van de schuld.

Een **collectief akkoord** vereist goedkeuring van de schuldeisers via een dubbele meerderheid:

- Meerderheid van stemgerechtigde schuldeisers (per persoon).
- Meerderheid in het bedrag van de schuldvorderingen.

Na goedkeuring door de schuldeisers moet de rechter het akkoord **homologeren** (officieel bekrachtigen). Deze goedkeuring is **bindend voor alle schuldeisers**, inclusief degenen die niet hebben ingestemd. Dit type akkoord is vooral nuttig voor grote ondernemingen, waarvoor een afzonderlijke regeling bestaat.

Bij een besloten akkoord (minnelijk of collectief) wordt de **procedure en de uitkomst niet openbaar gemaakt**. Het proces biedt meer discretie en is aantrekkelijk voor ondernemingen die hun financiële problemen niet publiek willen maken.

Bij een besloten akkoord is het **initiatiefrecht ruimer**: niet alleen de **schuldenaar**, maar ook **schuldeisers** of **aandeelhouders** kunnen een dergelijk **akkoord voorstellen**. Soms wordt een **herstructureringsdeskundige aangesteld** om te bemiddelen en het proces te begeleiden. Een belangrijk verschil met het openbaar akkoord is dat een besloten akkoord **niet leidt tot een algemene opschorting van schuldeisersmaatregelen**, wat betekent dat schuldeisers tijdens de onderhandelingen nog steeds acties kunnen ondernemen, zoals beslaglegging.

Overdracht onder gerechtelijk gezag

De overdracht onder gerechtelijk gezag (OGG) is een procedure binnen de gerechtelijke reorganisatie die wordt toegepast wanneer het **voortzetten van de onderneming** in haar huidige vorm **niet haalbaar** is. Het doel is om de **levensvatbare delen van de onderneming te behouden** door een verkoop aan een overnemer. Dit gebeurt onder strikte **controle van de rechtbank en een gerechtsmandataris**. De **schuldenaar moet akkoord gaan** met de procedure. Zonder zijn instemming kan deze vorm van overdracht niet plaatsvinden.

De hele procedure verloopt onder toezicht van de rechtbank. De gerechtsmandataris neemt specifieke stappen, telkens met goedkeuring van de rechter:

1. **Inwinnen van offertes:** De gerechtsmandataris nodigt geïnteresseerde partijen uit om een bod uit te brengen op de over te nemen activa. Dit proces zorgt voor transparantie en het verkrijgen van een optimale prijs.
2. **Machtiging voor verkoop:** Nadat de gerechtsmandataris de beste offerte heeft geselecteerd, vraagt hij de rechter om toestemming om de verkoop uit te voeren.
3. **Sluiting van de reorganisatie:** Na de verkoop vraagt de gerechtsmandataris de rechter om de procedure van de gerechtelijke reorganisatie af te sluiten.

Een belangrijk gevolg van de OGG is dat de verkrijger (de overnemer) wordt bevrijd van alle verplichtingen die niet expliciet zijn vermeld in de akte van overdracht. Dit betekent dat de nieuwe eigenaar geen verantwoordelijkheid draagt voor oude schulden van de onderneming, behalve de verplichtingen die specifiek zijn overgenomen.

iv. Voorbeeldvraag

Mevrouw Vermeulen heeft een kledingwinkel. Op 8 juni 2022 wordt mevrouw Vermeulen failliet verklaard. De datum van staking van betaling wordt vastgelegd op 20 april 2022. De curator ontdekt dat mevrouw Vermeulen op 5 maart 2022 nagenoeg haar volledige stock aan kledij heeft verkocht aan de heer Janssens, een vriend die ook een kledingzaak uitbaat, voor de onredelijk lage prijs van 250 euro. De curator vordert bij de insolventierechtbank de niet-tegenwerpelijke van deze verkoop.

- A. Deze verkoop is niet-tegenwerpelijk aan de boedel; het enige dat de curator moet bewijzen, is dat deze verkoop voor die prijs heeft plaatsgevonden.
- B. Deze verkoop kan alleen niet-tegenwerpelijk aan de boedel worden verklaard op voorwaarde dat de curator bewijst dat de heer Janssens kennis had van het feit dat mevrouw Vermeulen had opgehouden haar schulden te betalen.
- C. Deze verkoop kan niet-tegenwerpelijk aan de boedel worden verklaard op voorwaarde dat de curator bewijst dat de verkoop gebeurde met bedrieglijke benadeling van de rechten van de schuldeisers van mevrouw Vermeulen en medeplichtigheid van de heer Janssens.
- D. Deze verkoop is hoe dan ook tegenwerpelijk aan de boedel en moet door de curator worden gerespecteerd omdat hij plaatsvond vóórdat een curator werd aangesteld.

Antwoorden:
A: Onjuist. Lage prijs alleen is onvoldoende; er moet ook benadeling van schuldeisers worden bewezen.
B: Onjuist. Kennis van Janssens over de financiële toestand is niet doorslaggevend.
C: Correct. De curator moet bewijzen dat de verkoop de schuldeisers bedrieglijk heeft benadeeld, met medeplichtigheid van Janssens.
D: Onjuist. Handelingen vóór faillissement kunnen niet-tegenwerpelijk worden verklaard bij benadeling.

V. Vennootschapsrecht

1. Begrip en kenmerken van de vennootschap

i. Eerste kennismaking met het vennootschapsrecht

Wat is een vennootschap?

Het begrip vennootschap werd al eerder besproken in deze cursus (zie *Luik IV: Ondernemingsrecht, Deel 1: Inleiding, iv. Onderneming, vennootschap en rechtspersoon*).

Een vennootschap is niet hetzelfde als een “bedrijf” of “onderneming”. Alle vennootschappen zijn ondernemingen in formele zin, maar niet alle ondernemingen zijn vennootschappen (bijvoorbeeld eenmanszaken).

Artikel 1:1 van het Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen (WVV) stelt: “*Een vennootschap wordt opgericht bij een rechtshandeling door één of meer personen, vennoten genaamd, die een **inbreng** doen. Zij heeft een vermogen en stelt zich de uitoefening van één of meer welbepaalde activiteiten tot **voorwerp**. Eén van haar **doelen** is aan haar vennoten een rechtstreeks of onrechtstreeks vermogensvoordeel uit te keren of te bezorgen.*”

Hierbij bespreken we vier elementen van een vennootschap:

- **Wie?:** Welke personen richten de vennootschap op?
- **Waar mee?:** Wat brengen zij in?
- **Wat?:** Welke activiteiten voert de vennootschap uit?
- **Waarom?:** Wat is het doel van de vennootschap?

Eerste element: 1 of meer personen

Traditioneel werd een vennootschap altijd opgericht door minimaal twee personen. In dat geval wordt de vennootschap opgericht door middel van een overeenkomst tussen de oprichters. **Tegenwoordig** kunnen **bepaalde vennootschapsvormen**, zoals een NV (naamloze vennootschap) of BV (besloten vennootschap), ook **door één persoon worden opgericht**. Dit heet een eenpersoonsvennootschap. Bij deze oprichting is er geen overeenkomst nodig, maar volstaat een **eenzijdige wilsverklaring** van de oprichter. Voor **andere vennootschapsvormen**, zoals maatschappen, geldt **nog steeds de eis van minimaal twee of zelfs drie oprichters**.

Deze terminologie is belangrijk in verband met vennootschappen:

- **Oprichters:** de personen die bij de oprichting van de vennootschap betrokken zijn.

- **Aandeelhouders:** Na de oprichting worden oprichters doorgaans aandeelhouders, maar ook nieuwe aandeelhouders kunnen toetreden.

Een aandeelhouder kan bovendien zelf een rechtspersoon zijn, hierbij is dan sprake van een vennootschap die deel uitmaakt van een vennootschapsgroep.

Tweede element: inbreng

Het tweede element van een vennootschap is de inbreng. Dit betekent dat de oprichters iets ter beschikking stellen van de vennootschap en dit onderbrengen in het gemeenschappelijk vermogen. Hier zijn de belangrijkste punten:

Inbreng betekent dat de oprichters iets bijdragen aan de vennootschap, zoals geld, goederen of arbeid. Deze inbreng wordt onderworpen aan het **economisch risico** van de vennootschap. De vennoten hebben wel **vaak beperkte aansprakelijkheid** (afhankelijk van de vennootschapsvorm).

Het is verboden om afspraken te maken waarbij één vennoot de volledige winst krijgt of volledig wordt uitgesloten van winst. Dit waarborgt een eerlijke verdeling van risico's en opbrengsten. Dit staat bekend als het **verbod van leonijns beding**.

Er zijn zoals reeds vermeld verschillende soorten inbreng:

- **In geld:** Contante of girale inbreng.
- **In natura:** Goederen, rechten of andere activa worden ter beschikking gesteld van de vennootschap.
- **In nijverheid:** Bijdragen in de vorm van arbeid of diensten. Dit is niet toegestaan bij de NV.

Bij inbreng in geld of natura kan de status van de ingebrachte goederen verschillen. Enerzijds kunnen de goederen **ingebracht** worden **als eigendom**, dan worden de goederen volledig eigendom van de vennootschap. Anderzijds kunnen de goederen worden **ingebracht in genot**, dan krijgt de vennootschap enkel het gebruiksrecht over de goederen.

Derde element: voorwerp

Het derde element van een vennootschap is het **voorwerp**, oftewel de **beschrijving van de activiteiten** die de vennootschap zal uitoefenen. Dit voorwerp wordt vastgelegd in de statuten van de vennootschap en wordt daarom ook wel het **“statutair voorwerp”** genoemd. Het voorwerp bepaalt het werkterrein van de vennootschap, wat inhoudt dat de vennootschap alleen binnen de omschreven activiteiten mag opereren.

Het belang van het voorwerp is groot, omdat het meerdere zaken regelt. Ten eerste **begrenst** het de **bevoegdheden** van de **vertegenwoordigers** van de vennootschap (meer hierover in deel 4). Handelingen die buiten het voorwerp vallen, kunnen leiden tot aansprakelijkheid van deze vertegenwoordigers. Daarnaast bepaalt het voorwerp het mandaat van zaakvoerders, die ook aansprakelijk kunnen worden gesteld bij overschrijding van het statutaire voorwerp (zie deel 3).

Voorbeeld uit statuten van Xior Student Housing NV:

ARTIKEL 4. VOORWERP

De vennootschap heeft als uitsluitend voorwerp (x) rechtstreeks of via een vennootschap waarin zij een deelneming bezit conform de bepalingen van de GVV-Wet en de ter uitvoering ervan genomen besluiten en reglementen, onroerende goederen ter beschikking te stellen van gebruikers, en (y) binnen de grenzen van de GVV-Wet, vastgoed te bezitten.

Onder vastgoed wordt verstaan, het vastgoed in de zin van de GVV-Wet, alsook alle andere goederen, aandelen of rechten die door de toepasselijke regelgeving op de geregementeerde vastgoedvennootschappen als vastgoed worden gedefinieerd.

In het kader van de terbeschikkingstelling van onroerende goederen, kan de vennootschap met name alle activiteiten uitoefenen die verband houden met de oprichting, de bouw (zonder afbreuk te doen aan het verbod om op te treden als bouwpromotor, behoudens wanneer het occasionele verrichtingen betreft), de verbouwing, de renovatie, de inrichting, de ontwikkeling, de verwerving, de vervreemding, de verhuur, de onderverhuur, de ruil, de inbreng, de overdracht, de verkaveling, het onderbrengen onder het stelsel van mede-eigendom of onverdeeldheid van vastgoed, het verlenen of verkrijgen van opstalrechten, vruchtgebruik, erfpacht of andere zakelijke of persoonlijke rechten op vastgoed, het beheer en de exploitatie van onroerende goederen.

De vennootschap mag tevens in overeenstemming met de toepasselijke regelgeving op de geregementeerde vastgoedvennootschappen:

- i. onroerende goederen, met of zonder koopoptie, in leasing nemen;

- ii. onroerende goederen, met of zonder koopoptie, in leasing geven, met dien verstande dat het in leasing geven van onroerende goederen met koopoptie slechts als bijkomende activiteit kan worden uitgeoefend, tenzij indien die onroerende goederen bestemd zijn voor doeleinden van algemeen belang, met inbegrip van sociale huisvesting en onderwijs, in welk geval deze activiteit als hoofdactiviteit mag worden uitgeoefend;
- iii. activiteiten ontwikkelen in het kader van publiek-private samenwerking binnen de daartoe door de toepasselijke regelgeving op de geregementeerde vastgoedvennootschappen bepaalde grenzen, al dan niet ondergebracht in een institutionele geregementeerde vastgoedvennootschap;
- iv. als bijkomende of tijdelijke activiteit, beleggen in effecten die geen vastgoed zijn in de zin van de toepasselijke regelgeving op de geregementeerde vastgoedvennootschappen. Deze beleggingen zullen uitgevoerd worden in overeenstemming met het risicobeheerbeleid aangenomen door de vennootschap en zullen gediversifieerd zijn, zodat zij een passende risicodiversificatie verzekeren. De vennootschap mag eveneens niet-toegewezen liquide middelen bezitten. De liquide middelen kunnen in alle munten gehouden worden onder de vorm van een zicht- of termijn deposito of in de vorm van enig ander gemakkelijk verhandelbaar monetair instrument;
- v. hypotheken of andere persoonlijke of zakelijke zekerheden stellen in het kader van de financiering van de vastgoedactiviteiten van de vennootschap of haar groep, binnen de daartoe door de toepasselijke regelgeving op de geregementeerde vastgoedvennootschappen bepaalde grenzen;
- vi. kredieten aangaan en kredieten verstrekken binnen de daartoe door de toepasselijke regelgeving op de geregementeerde vastgoedvennootschappen bepaalde grenzen;
- vii. verrichtingen op toegelaten afdekkinginstrumenten aangaan, voor zover deze verrichtingen deel uitmaken van een door de vennootschap vastgelegd beleid ter dekking van

Vierde element: doel

Het vierde element van een vennootschap is het **doel**, dat **meestal** gericht is op **winstverdeling**. Dit betekent dat de activiteiten van de vennootschap uiteindelijk bedoeld zijn om haar vennoten een vermogensvoordeel te bieden, zoals vastgesteld in artikel 1:1 van het WVV: “*Eén van haar doelen is aan haar vennoten een rechtstreeks of onrechtstreeks vermogensvoordeel uit te keren of te bezorgen.*” Hoewel het doel gericht is op winst, is er **geen wettelijke verplichting** om jaarlijks **dividend uit te keren** aan de vennoten.

Het doel van de vennootschap wordt bepaald door het principe van wettelijke specialiteit, zoals omschreven in de statuten. Volgens het WVV mag een vennootschap naast het winstoogmerk ook andere doelen nastreven, mits die duidelijk worden vermeld in de statuten.

Het **belang** van het doel ligt in het **onderscheid tussen vennootschappen** en andere juridische entiteiten, zoals verenigingen, die niet gericht zijn op winst. Daarnaast moet voorzichtig worden omgegaan met handelingen die buiten het gestelde doel vallen of te veel vrijgevigheid. Zulke handelingen kunnen in sommige gevallen leiden tot nietigheid van deze handeling, vooral wanneer ze geen verband houden met de beoogde activiteiten van de vennootschap.

Waarom een vennootschap?

Een vennootschap wordt vaak opgericht omdat ze een **geregelde vorm van samenwerking** biedt. Door het oprichten van een vennootschap kunnen verschillende partijen samenwerken binnen een **gestructureerd en juridisch kader**, wat duidelijke regels en afspraken mogelijk maakt. Daarnaast biedt een vennootschap de mogelijkheid om financiële middelen aan te trekken, bijvoorbeeld door investeerders aan te trekken of via kapitaalverhogingen. Dit wordt vooral belangrijk in sectoren waar groeikapitaal essentieel is, zoals bij start-ups.

Verder biedt de oprichting van **bepaalde vennootschapsvormen**, zoals een NV, BV of CV, het **voordeel van beperkte aansprakelijkheid**. Dit betekent dat de aandeelhouders meestal alleen aansprakelijk zijn voor het bedrag dat ze hebben ingebracht, en niet voor eventuele schulden van de vennootschap.

Tot slot kunnen vennootschappen zoals NV, BV, CV, VOF en CommV genieten van **fiscale voordelen** die niet beschikbaar zijn voor individuele ondernemers of informele samenwerkingsverbanden. Deze voordelen maken het aantrekkelijker om voor een vennootschap te kiezen.

Fiscaliteit: eenmanszaak VS vennootschap

De personenbelasting kent een progressief systeem, waarbij hogere inkomens in hogere schijven vallen met hogere belastingtarieven, tot 50%. Daartegenover staat de vennootschapsbelasting, die een vast tarief hanteert van 25%, en voor KMO's zelfs 20% op de eerste schijf van 100.000 euro winst.

De conclusie die hieruit getrokken kan worden, is dat het fiscaal voordeliger kan zijn om bepaalde activiteiten via een vennootschap te structureren, in plaats van als eenmanszaak. Dit verklaart ook waarom veel

zelfstandigen hun activiteiten omzetten in een vennootschap om de belastingdruk te verlagen. Echter, de keuze hangt ook af van andere factoren, zoals de aard van de activiteiten en het persoonlijke financiële plan.

Personenbelasting:

	Inkomensschijf aj. 2024, ink. 2023	Tarief belasting	Inkomensschijf aj. 2025, ink. 2024
Schijf 1	Van 0,01 euro tot 15.200 euro	25 %	Van 0,01 euro tot 15.820 euro
Schijf 2	Van 15.200 euro tot 26.830 euro	40 %	Van 15.820 euro tot 27.920 euro
Schijf 3	Van 26.830 euro tot 46.440 euro	45 %	Van 27.920 euro tot 48.320 euro
Schijf 4	Meer dan 46.440 euro	50 %	Meer dan 48.320 euro

Belastingvrije som: €10.160 (inkomsten 2023)

Waarom vennootschapsrecht?

Het vennootschapsrecht biedt een gestructureerd kader voor samenwerking en **regelt de verhoudingen tussen verschillende partijen** binnen een vennootschap. Een van de kernredenen voor het bestaan van vennootschapsrecht is het adresseren van zogenaamde **agency-conflicten**. Deze conflicten kunnen zich voordoen tussen:

- **Management en aandeelhouders:** Het vennootschapsrecht voorziet regels, zoals o.a. de bevoegdheid van de algemene vergadering om bestuurders te ontslaan, om te waarborgen dat het management handelt in het belang van de aandeelhouders.
- **Meerderheids- en minderheidsaandeelhouders:** Het recht beschermt minderheidsaandeelhouders tegen misbruik door de meerderheid, bijvoorbeeld door specifieke regelingen om machtsmisbruik te voorkomen.
- **De vennootschap en haar schuldeisers:** Om te voorkomen dat aandeelhouders winsten onttrekken ten nadele van schuldeisers, zijn er o.a. beperkingen op winstuitkeringen.

Voorbeeld

Het voorbeeld van WeWork illustreert hoe agency-conflicten in de praktijk kunnen escaleren en de levensvatbaarheid van een onderneming in gevaar kunnen brengen. In het geval van WeWork leidde de extravagante en zelfzuchtige acties (lees: tequila shots tijdens meetings en wiet roken op private jets van de onderneming) van de CEO, Adam Neumann, tot mismanagement en wantrouwen bij investeerders en aandeelhouders. Ondanks een aanvankelijk indrukwekkende waardering van 47 miljard dollar, mislukte de beursgang (IPO) door conflicten tussen management en aandeelhouders en door het gebrek aan vertrouwen in het leiderschap.

Welk vennootschapsrecht?

Het Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen (WVV), ingevoerd op 23 maart 2019 en uitgewerkt via een Koninklijk Besluit op 29 april 2019, heeft als doel de Belgische vennootschapswetgeving te moderniseren en beter af te stemmen op de noden van ondernemingen. De hervorming richt zich op drie kernpunten:

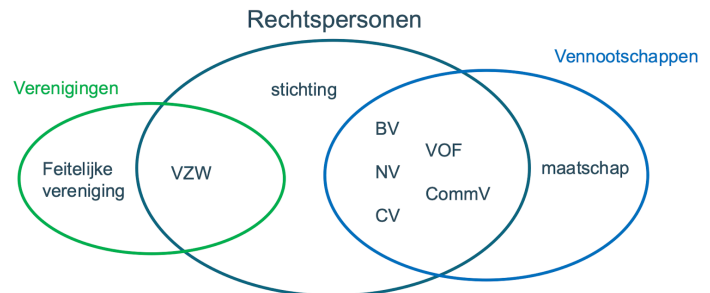
- **Vereenvoudiging:** Door o.a. het aantal vennootschapsvormen te verminderen, het onderscheid tussen burgerlijke en handelsvennootschappen af te schaffen en een duidelijke afbakening te maken tussen vennootschappen en verenigingen, is de regelgeving minder complex en toegankelijker.
- **Flexibilisering:** Het WVV introduceert minder dwingende bepalingen, waardoor ondernemingen meer vrijheid krijgen om de interne werking en structuren af te stemmen op hun specifieke behoeften.

- **Aanpassing aan Europese ontwikkelingen:** Het nieuwe wetboek versterkt de concurrentiepositie van Belgische vennootschappen binnen de Europese markt en houdt rekening met internationale trends en regelgeving.

Deze hervormingen maken het vennootschapsrecht gebruiksvriendelijker en relevanter voor zowel kleine ondernemingen als grotere spelers.

ii. Vennootschapsvormen

De vormen werden al eerder kort besproken. Hierbij nogmaals het schema. Het onderscheid wordt nu uitgebreid toegelicht.

Vennootschap VS vereniging/stichting

Het hoofddoel van een **vennootschap** is het genereren van **winst** die kan worden **uitgekeerd aan de aandeelhouders**. Dit kan **direct of indirect**. Dit door respectievelijk dividenden uit te keren of door aandeelhouders vermogensvoordeel te bieden, zoals voordelen bij het gebruik van diensten van de vennootschap. Een direct vermogensvoordeel voor aandeelhouders volstaat echter om onder de classificatie van 'vennootschap' te vallen.

De **coöperatieve vennootschap** onderscheidt zich door haar focus op samenwerking en het coöperatief gedachtengoed. Bij een CV hebben aandeelhouders vaak een dubbele rol: Ze zijn zowel aandeelhouder als gebruiker van de diensten van de vennootschap. Voordelen kunnen niet alleen in dividenden liggen, maar ook in praktische voordelen zoals kortingen op producten of diensten. De **Nationale Raad voor de Coöperatie** kan de **CV erkennen** als deze voldoet aan de coöperatieve principes. De CV als Sociale Onderneming (SO): De CV **kan ook erkend worden** als **sociale onderneming**, met een focus op maatschappelijke of sociale doelen. Voordelen voor aandeelhouders niet beperkt hoeven te blijven tot dividenden. Ze kunnen bijvoorbeeld korting krijgen op aankopen of gebruiksrechten hebben, afhankelijk van de aard van de CV. Dit onderscheid illustreert dat vennootschappen een breed spectrum van doelstellingen kunnen hebben, afhankelijk van hun structuur en erkenning.

Een **vereniging** heeft als doel **belangeloos te opereren** en **mag geen winst verdelen** aan leden of bestuurders. Dit betekent dat eventuele winsten volledig moeten worden geherinvesteerd in het realiseren van de doelstellingen van de vereniging. Belangrijke kenmerken van de vereniging zijn:

- **Geen winstverdeling:** Leden of bestuurders mogen geen financiële voordelen ontvangen.

- **Economische activiteiten toegestaan:** Hoewel verenigingen traditioneel niet commercieel actief waren, mogen ze nu wel economische activiteiten uitvoeren, mits deze ondergeschikt zijn aan hun belangeloos doel.
- **Ledenstructuur:** Een vereniging heeft leden, geen aandeelhouders.
- **Rechtspersoonlijkheid:** Verenigingen kunnen rechtspersoonlijkheid bezitten (zoals een VZW) of feitelijk blijven.

Een **stichting** heeft ook een **belangeloos doel**, maar is nog strikter in de zin dat er **geen leden of aandeelhouders** zijn. Het bestuur staat volledig in voor de uitvoering van het doel. Kenmerken:

- **Doelgericht:** Stichtingen worden opgericht met een specifiek doel (bijvoorbeeld filantropisch of sociaal). Een **private stichting** heeft een specifiek en particulier doel, zoals familievermogen beheren, terwijl een **stichting van openbaar nut** gericht is op algemeen maatschappelijk belang, zoals culturele of sociale projecten. De laatste vereist erkenning en strengere controle.
- **Geen leden of aandeelhouders:** Stichtingen hebben alleen een bestuur en zijn dus niet afhankelijk van leden of aandeelhouders.
- **Rechtspersoonlijkheid:** Stichtingen hebben altijd rechtspersoonlijkheid.

Met of zonder rechtspersoonlijkheid

Niet alle juridische structuren zijn vennootschappen en niet alle vennootschappen hebben rechtspersoonlijkheid. Bovendien bestaan er verenigingen die wel of niet over rechtspersoonlijkheid beschikken. Het onderscheid tussen rechtspersoonlijke en niet-rechtspersoonlijke vormen is dus ruimer dan alleen vennootschappen en heeft invloed op de juridische autonomie, aansprakelijkheid, en oprichtingsvereisten van de entiteit.

Vennootschappen zonder rechtspersoonlijkheid, zoals de **maatschap**, hebben geen afzonderlijk juridisch statuut. Dit betekent dat de vennootschap zelf **geen rechtssubject** is en **niet kan optreden als zelfstandige entiteit**. Het handelen gebeurt door de vennoten of door een zaakvoerder die namens hen optreedt.

Een belangrijk kenmerk is dat er geen oprichtingsformaliteiten nodig zijn. Een maatschap **kan zelfs informeel of onbewust worden opgericht**. Dit geeft het de status van een uiterst flexibele samenwerkingsvorm.

Er bestaan verschillende varianten van de maatschap:

1. **Stille maatschap:** Hierbij is de maatschap intern en niet zichtbaar naar buiten toe. Alleen de vennoten kennen de samenwerking.
2. **Handelsmaatschap:** Dit is een maatschap die commerciële activiteiten uitvoert, maar nog steeds geen rechtspersoonlijkheid heeft.
3. **Tijdelijke maatschap:** Deze wordt opgericht met een specifieke duur of doel voor ogen, zoals een project met een einddatum.

Een uitzondering bij de stille maatschap is dat de zaakvoerder naar buiten toe in eigen naam kan optreden, wat de flexibiliteit verder benadrukt.

Vennootschappen met rechtspersoonlijkheid, zoals de **NV** (Naamloze Vennootschap), **BV** (Besloten Vennootschap), **CV** (Coöperatieve Vennootschap), **VOF** (Vennootschap Onder Firma), en **CommV** (Commanditaire Vennootschap), hebben een juridisch aparte status. Dit betekent dat de vennootschap zelf een rechtssubject is en daardoor **rechtsbekwaam en handelingsbekwaam** is. Het kan contracten aangaan, eigendom verkrijgen en betrokken zijn bij juridische procedures (bijvoorbeeld dagvaarden of gedaagd worden).

Omdat deze vennootschappen rechtspersoonlijkheid hebben, functioneren ze onafhankelijk van hun oprichters of aandeelhouders. Dit maakt het mogelijk dat de vennootschap via organen (zoals een raad van bestuur) en lasthebbers kan handelen.

Een belangrijk voordeel van deze structuur is de **aansprakelijkheidsbeperking**. De aandeelhouders of vennoten lopen niet direct risico op hun privévermogen; hun aansprakelijkheid is vaak beperkt tot hun inbreng in de vennootschap. Dit maakt vennootschappen met rechtspersoonlijkheid aantrekkelijk voor grotere ondernemingen en complexe samenwerkingsverbanden.

Oprichting van een vennootschap-rechtspersoon

De oprichting van een vennootschap met rechtspersoonlijkheid verloopt volgens specifieke stappen en juridische vereisten. De verschillende elementen worden hieronder toegelicht:

1. Ondertekening van de oprichtingsakte

Alle rechtspersonen dienen opgericht te worden door middel van een **bijzonder geschrift**. Voor sommige vennootschapsvormen, zoals de Naamloze Vennootschap (NV), Coöperatieve Vennootschap (CV) en Besloten Vennootschap (BV), is een **authentieke akte** verplicht. Dit betekent dat de oprichtingsakte voor een notaris moet worden verleden. Bij wijzigingen aan de akte is dezelfde vorm vereist, dus opnieuw een authentieke akte. Andere vennootschapsvormen, zoals de Vennootschap Onder Firma (VOF) en de Commanditaire Vennootschap (CommV), kunnen ook opgericht worden via een **onderhandse akte**, wat inhoudt dat er geen tussenkomst van een notaris nodig is.

Tijdens het proces van oprichting wordt de vennootschap aangeduid als **“in oprichting,”** wat betekent dat zij nog geen volwaardige rechtspersoonlijkheid heeft.

2. Neerlegging ter griffie van de oprichtingsakte

De volgende stap in het oprichtingsproces is de **neerlegging van de oprichtingsakte bij de griffie** van de bevoegde rechtbank. Pas na deze stap verkrijgt de vennootschap haar

juridische bestaan als rechtspersoon. Vanaf dat moment wordt de **vennootschap erkend** als een **zelfstandige entiteit** die kan deelnemen aan het rechtsverkeer.

3. Publicatie van een uittreksel van de oprichtingsakte

Na de neerlegging wordt een uittreksel van de oprichtingsakte **gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad**. Deze publicatie zorgt ervoor dat derden op de hoogte worden gebracht van het bestaan van de vennootschap en de juridische structuur ervan. Vanaf het moment van publicatie is de oprichting tegenwerpelijk aan derden, wat betekent dat derden zich kunnen beroepen op de inhoud van de akte.

(Opgelet: dit is niet hetzelfde als de oprichting van een onderneming, dit zijn dus extra stappen specifiek gericht op de oprichting van de rechtspersoon.)

Met of zonder beperkte aansprakelijkheid

Met of zonder beperkte aansprakelijkheid onderscheidt vennootschappen op basis van de mate waarin aandeelhouders of vennoten **aansprakelijk zijn voor de schulden van de vennootschap**.

Bij vennootschappen **zonder beperkte aansprakelijkheid** zijn vennoten hoofdelijk en onbeperkt aansprakelijk. Dit betekent dat zij persoonlijk aansprakelijk zijn voor alle schulden van de vennootschap, ook met hun privévermogen.

Vennootschap onder firma (VOF):

- Alle vennoten dragen **onbeperkte en hoofdelijke aansprakelijkheid**.
- Elke vennoot kan worden aangesproken voor de volledige schuld, ongeacht de eigen inbreng.

Commanditaire vennootschap (CommV):

- Stille vennoten genieten beperkte aansprakelijkheid, maar verliezen die bescherming zodra zij actief naar buiten treden. Dit betekent dat de vennoot namens de vennootschap optreedt tegenover derden (klanten, leveranciers...)
- Werkende vennoten zijn hoofdelijk en onbeperkt aansprakelijk.
- Derden kunnen zien welke vennoten actief deelnemen aan de bedrijfsvoering, wat een verschil is met de stille maatschap.

Deze worden soms 'onvolkomen rechtspersonen' genoemd. Aangezien de aansprakelijkheid kan leiden tot verlies van privévermogen.

Vennootschappen **met beperkte aansprakelijkheid** beschermen de aandeelhouders tegen persoonlijke aansprakelijkheid. Zij zijn slechts aansprakelijk tot het bedrag van hun inbreng.

Naamloze vennootschap (NV):

- Traditioneel gebruikt door grotere ondernemingen.
- Vereist een kapitaalstructuur en vrij overdraagbare aandelen.

Besloten vennootschap (BV):

- Flexibeler dan de NV en vaak gebruikt voor kleinere ondernemingen.
- Geen verplichte kapitaalvereiste; vermogen kan variabel zijn.

Coöperatieve vennootschap (CV):

- Gericht op samenwerking met leden die ook klanten, producenten of distributeurs kunnen zijn (bv. ACCO-aandeel geeft recht op korting).
- Biedt de mogelijkheid tot variabel vermogen en een meer collectieve aanpak.

Hoewel aandeelhouders niet persoonlijk aansprakelijk zijn, blijft de vennootschap zelf volledig verantwoordelijk voor haar verplichtingen en staat deze met heel haar vermogen in voor schulden, ook de potentiële winst indien ze die heeft.

iii. Kenmerkende begrippen

De naam van de vennootschap en het vennootschapsbelang zijn begrippen die inzicht geven in de identiteit en doelstellingen van een vennootschap en vormen een belangrijke toetssteen voor de werking en organisatie ervan.

Vennootschapsbelang

Het vennootschapsbelang kent drie verschillende interpretaties:

1. Liberaal Angelsaksisch model

Het collectieve winstbelang van de aandeelhouders staat centraal. De vennootschap wordt in deze visie voornamelijk gezien als een instrument voor aandeelhouderswaarde.

2. Sociaal Rijnlandmodel

Hier ligt de nadruk op het in evenwicht brengen van belangen van alle stakeholders, zoals werknemers, klanten, aandeelhouders en de maatschappij. Dit model gaat verder dan louter aandeelhouderswaarde en kijkt naar bredere maatschappelijke effecten.

3. Middenweg volgens het Hof van Cassatie

In België wordt een evenwichtige benadering gevolgd: het collectieve winstbelang van de aandeelhouders wordt benadrukt, maar met een langetermijnperspectief. Dit betekent dat ook duurzaamheid en continuïteit van de onderneming belangrijk zijn.

Deze vormen eerder een toetssteen voor het handelen van de bestuurders en in veel mindere mate voor de stem van de aandeelhouders.

Naam van de vennootschap

De vennootschapsnaam heeft een aantal juridische en praktische implicaties:

Definitie: De vennootschapsnaam is de naam die in de statuten van de vennootschap wordt vastgelegd. Bijvoorbeeld: “Janssens HoldCo BV”.

Onderscheid:

≠ **Handelsnaam**: Dit is de naam waaronder een onderneming bekendstaat (bijv. Unilever). Soms overlapt deze met de vennootschapsnaam.

≠ **Merk**: Een merk is een teken dat producten of diensten onderscheidt (bijv. Ben & Jerry's). Dit kan soms ook overeenkomen met de handelsnaam.

Juridische gevolgen: Bij afwezigheid van een vennootschapsnaam is er sprake van een nietigheidsgrond, met name in een BV of NV.

Het wijzigen van een vennootschapsnaam vereist een statutenwijziging.

Naast de vennootschapsnaam bestaat de “**soortnaam**,” die verwijst naar de rechtsvorm van de vennootschap, zoals “BV” of “NV”.

2. Oprichtingsvereisten, kapitaal en effecten

i. Oprichtingsvereisten

Aantal aandeelhouders

Voor de **oprichting** van een **besloten vennootschap** (BV) en een **naamloze vennootschap** (NV) is **één aandeelhouder** voldoende. Dit maakt het mogelijk om een vennootschap op te richten zonder afhankelijk te zijn van andere partijen. Voor een **coöperatieve vennootschap** (CV) zijn echter **minstens drie** aandeelhouders vereist, gezien het collectieve karakter van deze rechtsvorm.

Eventuele lastgeving: Bij de oprichting kan een lasthebber optreden namens de oprichters. Lastgeving houdt in dat een persoon (de lasthebber) handelingen verricht namens een ander (de lastgever), zoals het ondertekenen van documenten of het regelen van administratieve formaliteiten.

Online oprichting: Voor bepaalde vennootschapsvormen is het mogelijk om de oprichting volledig online te voltooien, wat het proces eenvoudiger en sneller maakt.

Oprichtersrol: Niet elke oprichter hoeft aandeelhouder te zijn. Een oprichter kan echter wel aansprakelijk gesteld worden bij wanpraktijken bij de oprichting, zoals bij een overgewaardeerde inbreng.

Ingbrengen

De inbreng vormt de basis van het kapitaal en vermogen van de vennootschap. Dit kan zowel in geld als in natura gebeuren:

Inbreng in geld: Hierbij moet een **bankattest** worden voorgelegd als bewijs van de storting. Dit toont aan dat het benodigde kapitaal daadwerkelijk beschikbaar is.

Inbreng in natura: Bij inbreng van activa anders dan geld (bijvoorbeeld onroerend goed of machines) is een **bijzonder verslag** en controle door een **revisor** vereist. Dit is bedoeld om overwaardering van de inbreng te voorkomen en aandeelhouders en schuldeisers te beschermen.

Specifieke vereisten voor NV: In een NV moet men ook letten op zogenaamde quasi-inbreng. Dit betreft activa die binnen twee jaar na oprichting van een aandeelhouder worden aangekocht. Hierop gelden strikte regels om belangenconflicten te vermijden.

ii. Kapitaal en vermogen

Traditioneel gezien lag de nadruk op kapitaalbescherming, **nog steeds in naamloze vennootschappen** (NV's). Bij dit systeem wordt een minimumbedrag aan kapitaal vastgesteld dat als een soort garantie dient voor de schuldeisers van de vennootschap. Dit kapitaal moet op de balans blijven staan en mag niet zomaar worden uitgekeerd aan aandeelhouders. Een belangrijk instrument om dit te waarborgen, is de zogenaamde **balanstest**. Deze test controleert of er na een eventuele uitkering nog voldoende eigen vermogen aanwezig is om aan de wettelijke vereisten te voldoen. Dit systeem is bedoeld om zowel aandeelhouders als schuldeisers te beschermen tegen ondoordachte financiële beslissingen van de vennootschap.

Met de invoering van het Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen (WVV) in 2019 is dit systeem grondig herzien voor besloten vennootschappen. In plaats van een focus op kapitaalbescherming is er nu een **verschuiving naar vermogensbescherming**. Dit betekent dat de BV geen verplicht minimumkapitaal meer heeft, maar wel een voldoende vermogen moet aanhouden om aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hierdoor wordt de nadruk verlegd van een rigide kapitaalsysteem naar een meer flexibele benadering die beter aansluit bij de reële financiële situatie van de vennootschap. De bescherming van het vermogen in een BV wordt voornamelijk gewaarborgd door de **liquiditeitstest**. Deze test beoordeelt of de vennootschap, na een uitkering aan aandeelhouders, nog in staat zal zijn om haar schulden te voldoen gedurende een periode van twaalf maanden. Dit mechanisme zorgt ervoor dat de financiële stabiliteit van de vennootschap niet in het gedrang komt, terwijl het ondernemers tegelijkertijd meer vrijheid geeft om hun vermogen te beheren en in te zetten.

Wettelijk minimumkapitaal

Voor **naamloze vennootschappen** is een **minimumkapitaal van €61.500** wettelijk vereist. Dit bedrag moet worden toegezegd door geldige inbrengen, hetgeen betekent dat het kapitaal juridisch afdwingbaar moet zijn. Dit systeem is bedoeld om schuldeisers een zekere garantie te bieden dat de vennootschap over een solide financiële basis beschikt. Indien het **geplaatste kapitaal lager** blijkt te zijn dan het wettelijke minimumbedrag, dragen de **oprichters een hoofdelijke aansprakelijkheid** voor het verschil. Dit houdt in dat schuldeisers de oprichters persoonlijk kunnen aanspreken om dit tekort te vergoeden. Dit principe versterkt het vertrouwen in de financiële stabiliteit van een NV.

Bij **besloten vennootschappen** bestaat er daarentegen geen verplicht wettelijk minimumkapitaal. Dit betekent dat oprichters en aandeelhouders meer vrijheid hebben om het initiële vermogen van de vennootschap te bepalen, **afhankelijk van de specifieke noden en doelen van hun onderneming**. Hoewel er geen minimumkapitaal vereist is, rust er wel een verantwoordelijkheid op de oprichters om ervoor te zorgen dat

de vennootschap over voldoende middelen beschikt om haar verplichtingen te kunnen nakomen.

Geplaatst kapitaal en geplaatste aandelen

Het **geplaatst kapitaal** verwijst naar het deel van het aandelenkapitaal dat door de **aandeelhouders onvoorwaardelijk is toegezegd**, maar **niet noodzakelijk** volledig is **volstort**. Dit betekent dat aandeelhouders zich juridisch verplichten om het bedrag van de aandelen in te brengen, maar de volledige betaling kan in termijnen plaatsvinden.

Bij naamloze vennootschappen (NV) moet het hele kapitaal worden toegezegd. Dit is in principe volledig vereist bij oprichting.

Bij besloten vennootschappen (BV) moeten uitgegeven aandelen worden toegezegd, maar de hoogte van het kapitaal kan symbolisch zijn vanwege de afwezigheid van een minimumkapitaalvereiste.

Als oprichters hun **verplichtingen niet naleven** of het kapitaal niet volledig wordt volstort, kunnen zij **hoofdelijk aansprakelijk** worden gesteld voor de schulden van de vennootschap. Dit is een waarborg voor de naleving van de wettelijke vereisten bij oprichting.

Gestort kapitaal en gestorte inbrengen

Het gestorte kapitaal betreft het deel van het geplaatste kapitaal of de geplaatste aandelen dat daadwerkelijk door de aandeelhouders is betaald.

Bij een **NV** moet het **wettelijk minimumkapitaal** (€61.500) volledig worden voldaan. Bovendien moet **op elk uitgegeven aandeel minimaal een kwart van het nominale bedrag** worden gestort **én op elk aandeel dat men in natura inbrengt in de NV ook een kwart**. Inbrengen **in natura** moeten verder **binnen vijf jaar volledig** zijn **volbracht**. Als inbreng in natura **ondeelbaar** is moet het **onmiddellijk** worden **volstort**. Oprichters van een NV zijn **hoofdelijk aansprakelijk** voor het **niet voldoen** aan de wettelijke grenzen van de volstorting.

Bij een **BV** moet het **geplaatste kapitaal volledig** worden gestort, **tenzij anders is bepaald** in de oprichtingsakte. Er is geen wettelijk minimumkapitaal, maar de statuten kunnen specifieke voorwaarden of termijnen bevatten.

Het resterende deel van de inbreng, dat nog niet is voldaan, wordt als "**opvraagbaar**" beschouwd: Dit wil zeggen dat de **vennootschap dit bedrag kan opvragen** op eerste verzoek. **Termijnen** voor de opvraging kunnen worden **vastgelegd in de statuten**.

(On)toereikend kapitaal en (on)toereikend vermogen

Wanneer een vennootschap wordt opgericht, is het belangrijk dat het startkapitaal of aanvangsvermogen toereikend is om de geplande activiteiten uit te voeren. Om dit te

garanderen moet voor de oprichting een financieel plan worden opgesteld. Dit plan geeft een inschatting van de nodige middelen voor de eerste twee jaar van werking en toont aan dat het aanvangsvermogen voldoende is.

Indien het **aanvangsvermogen kennelijk ontoereikend** is, kunnen de oprichters **persoonlijk aansprakelijk** worden gesteld in de volgende gevallen:

1. **Faillissement binnen drie jaar na oprichting:** Als de vennootschap failliet gaat binnen drie jaar na oprichting, wordt onderzocht of het aanvangsvermogen voldoende was.
2. **Kennelijk ontoereikend kapitaal:** Als uit het financieel plan blijkt dat het kapitaal/vermogen duidelijk onvoldoende was om de geplande activiteiten gedurende minstens twee jaar uit te voeren.

Het **financieel plan** dient als **basis** om te beoordelen of het aanvangsvermogen adequaat was. Het is **niet nodig** om een **causaal verband** te bewijzen tussen het ontoereikend vermogen en het faillissement; het volstaat dat het vermogen evident onvoldoende was. Indien blijkt dat de oprichters hun verplichtingen met betrekking tot het aanvangsvermogen niet zijn nagekomen, kunnen zij persoonlijk aansprakelijk worden gesteld voor de schulden van de vennootschap. Dit benadrukt het belang van een zorgvuldig financieel plan en een realistische inschatting van de benodigde middelen.

Vorming en handhaving van het kapitaal en vermogen

Bij de **oprichting** van een vennootschap gelden **strikte eisen** met betrekking tot de vorming van het kapitaal of vermogen. Volledige plaatsing en minimale volstorting: Het geplaatste kapitaal moet volledig zijn toegewezen, en er moet aan de wettelijke minimumvolstorting worden voldaan. **Bij inbreng in geld** is een **bankattest** vereist om de storting te verifiëren. **Bij inbreng in natura** (bijvoorbeeld goederen) is een **revisoraal verslag** nodig waarin de waardering van deze inbreng wordt gecontroleerd en bevestigd. **Inbreng van arbeid** is verboden in een naamloze vennootschap (NV), maar kan onder bepaalde voorwaarden in een besloten vennootschap (BV), waarbij een **revisoraal verslag** vereist is.

Om transparantie en verantwoording te garanderen, moet een vennootschap regelmatig rapporteren over haar financiële situatie: Dit gebeurt door middel van de **jaarrekening** en **andere officiële documenten** van de vennootschap, waarin het vermogen correct wordt weergegeven.

Bescherming van het **kapitaal of vermogen** is essentieel om schuldeisers en aandeelhouders te beschermen tegen risico's. **Uitkeringen aan aandeelhouders** zijn gebonden aan **strikte voorwaarden** om te voorkomen dat het kapitaal wordt uitgehold. Op **inkoop van eigen aandelen en financiële steunverlening** gelden wettelijke **bepalingen** om misbruik of onevenwichtige kapitaalvermindering te voorkomen.

In een NV zijn er duidelijke regels die bepalen hoe en onder welke voorwaarden kapitaal kan worden verminderd, om de belangen van schuldeisers te waarborgen.

Kapitaal- en vermogensbewegingen

Een kapitaalverhoging is een proces waarbij een vennootschap haar eigen vermogen vergroot door extra kapitaal aan te trekken. Dit kan gebeuren door het uitgeven van nieuwe aandelen, het verhogen van de nominale waarde van bestaande aandelen of door inbreng van activa (zoals geld of goederen). Kapitaalverhogingen worden vaak toegepast om groei te financieren, schulden af te lossen of investeringen te bekostigen. Voor een NV gaat dit gepaard met specifieke juridische en administratieve vereisten om de belangen van aandeelhouders en crediteuren te waarborgen.

Bij een kapitaalverhoging in een naamloze vennootschap (NV) worden specifieke stappen gevolgd om te voldoen aan wettelijke eisen en de belangen van aandeelhouders te beschermen.

Een kapitaalverhoging vereist een goedgekeurde procedure, bestaande uit:

- Verslag van het bestuursorgaan en revisoraal verslag: Het bestuursorgaan stelt een verslag op waarin het de noodzaak en implicaties van de kapitaalverhoging toelicht. Een revisor controleert de juistheid en volledigheid van dit verslag, vooral bij inbreng in natura.
- Een kapitaalverhoging brengt doorgaans een wijziging van de statuten met zich mee, wat goedkeuring vereist van de algemene vergadering. Indien de statuten het bestuursorgaan machtigen om kapitaalverhogingen door te voeren (ook wel "toegestaan kapitaal" genoemd), gelden de volgende voorwaarden:
 - Het **maximum toegestane bedrag** moet in de statuten zijn opgenomen.
 - Het bestuursorgaan moet de **machtiging binnen een termijn van 5 jaar** benutten
 - met de mogelijkheid om deze termijn later te vernieuwen.

Voor een kapitaalverhoging moet aan een aantal materiële voorwaarden worden voldaan:

- **Plaatsing en volstorting:** Aandelen die deel uitmaken van de verhoging moeten correct geplaatst worden en minimaal voldoen aan de wettelijke volstortingseisen. Bij inbreng in natura moet een revisoraal verslag worden opgesteld.
- **Hoofdelijke aansprakelijkheid:** Als de procedure niet correct wordt gevolgd, kunnen de leden van het **bestuursorgaan** aansprakelijk worden gesteld voor schade aan aandeelhouders of derden.

De komende dia's illustreren hoe het netto-actief en kapitaal samenhangen, vooral binnen een context van oprichting of wijziging van kapitaal bij een NV.

Netto-actief

= totale A – (voorzieningen + schulden + niet afgeschreven kosten van oprichting + R&D kosten)

A	P
OPRICHTINGSKOSTEN	EIGEN VERMOGEN
VASTE ACTIVA	Inbreng
VLOTTENDE ACTIVA	Reserves
	Overgedr. winst/verlies
	VOORZIENINGEN
	SCHULDEN

Eenvoudige hypothese: kapitaal = netto-actief

A	P
OPRICHTINGSKOSTEN	EIGEN VERMOGEN
VASTE ACTIVA: 100.000	Kapitaal: 160.000 (200 aandelen) → 200.000
VLOTTENDE ACTIVA: 100.000 → 140.000	Overgedr. winst/verlies 250 aandelen
	VOORZIENINGEN
	SCHULDEN: 40.000

De eenvoudige hypothesen laten zien hoe een kapitaalverhoging het eigen vermogen beïnvloedt: Oorspronkelijke situatie: Een kapitaal van bijvoorbeeld €160.000 dat overeenkomt met 200 aandelen (€800 per aandeel), vlottende activa bedragen €100.000.

Kapitaalverhoging: Er worden 50 extra aandelen uitgegeven tegen dezelfde waarde, wat leidt tot een kapitaalverhoging van €40.000. De vlottende activa stijgen met €40.000 tot €140.000.

Resultaat: Het nieuwe kapitaal wordt €200.000 met 250 aandelen, zonder andere wijzigingen aan de passiva kant

Hypothese: NV met gereserveerde winst

A	P
OPRICHTINGSKOSTEN	EIGEN VERMOGEN
VASTE ACTIVA: 100.000	Kapitaal: 80.000 (200 aandelen)
VLOTTENDE ACTIVA: 100.000	Reserves: 80.000
	Overgedr. winst/verlies
	VOORZIENINGEN
	SCHULDEN: 40.000

NV met gereserveerde winst verhoogt kapitaal met 40.000€

A	P
OPRICHTINGSKOSTEN	EIGEN VERMOGEN
VASTE ACTIVA: 100.000	Kapitaal: 120.000 (200+100 aandelen)
VLOTTENDE ACTIVA: 140.000	Reserves: 80.000
	Overgedr. winst/verlies
	VOORZIENINGEN
	SCHULDEN: 40.000

In het tweede voorbeeld is er sprake van gereserveerde winst: Het kapitaal bedraagt €80.000, maar er is een reserve van nog eens €80.000. Door een kapitaalverhoging van €40.000 met gereserveerde winst worden 50 aandelen uitgegeven. Het kapitaal stijgt naar €120.000.

De komende slides behandelen twee andere oplossingen voor de kapitaalverhoging van de NV met €40.000:

Oplossing 1: eerst incorporatie reserves

Oplossing 2: uitgiftepremie

A	P
OPRICHTINGSKOSTEN	EIGEN VERMOGEN
VASTE ACTIVA: 100.000	Kapitaal: 80.000 → 160.000 → 200.000
VLOTTENDE ACTIVA: 100.000 → 140.000	Reserves: 80.000 → 0
	Overgedr. winst/verlies 50 nieuwe aandelen aan 800€
	VOORZIENINGEN
	SCHULDEN: 40.000

A	P
OPRICHTINGSKOSTEN	EIGEN VERMOGEN
VASTE ACTIVA: 100.000	Kapitaal: 80.000 → 100.000
VLOTTENDE ACTIVA: 100.000 → 140.000	Uitgiftepremie: 20.000
	Reserves: 80.000
	Overgedr. winst/verlies 50 nieuwe aandelen aan 400 + 400€
	VOORZIENINGEN
	SCHULDEN: 40.000

Oplossing 1: Eerst incorporatie van reserves. In deze aanpak wordt een deel van de gereserveerde winst eerst overgeheveld naar het kapitaal. Dit gebeurt door 80.000 EUR, dat eerder als reserves geboekt stond, toe te voegen aan het kapitaal. Hierdoor stijgt het kapitaal van 80.000 EUR naar 160.000 EUR. Vervolgens worden er 50 nieuwe aandelen uitgegeven met een waarde van 800 EUR per aandeel. Dit verhoogt het kapitaal uiteindelijk naar 200.000 EUR. Het doel van deze aanpak is om het kapitaal direct te versterken door interne middelen (reserves) te gebruiken voordat externe aandelen worden uitgegeven.

Oplossing 2: Uitgiftepremie. Hier wordt geen gebruik gemaakt van de reserves om het kapitaal te verhogen. In plaats daarvan worden de nieuwe aandelen uitgegeven met een nominale waarde van 400 EUR, aangevuld met een uitgiftepremie van 400 EUR per aandeel. Dit betekent dat elk aandeel wordt verkocht voor een totaal van 800 EUR, waarvan de helft (400 EUR) direct naar het kapitaal gaat en de andere helft (400 EUR) naar een aparte post "uitgiftepremie". Hierdoor blijft het kapitaal op 100.000 EUR, maar wordt de uitgiftepremie met 20.000 EUR verhoogd. Deze aanpak zorgt ervoor dat de kapitaalstructuur niet volledig wordt aangepast, terwijl de totale middelen van de vennootschap toenemen.

In een **besloten vennootschap** (BV) zijn bijkomende inbrengen een mechanisme om het eigen vermogen van de vennootschap te versterken. Dit proces wordt gereguleerd door specifieke wettelijke en statutaire regels, die zijn ontworpen om de rechten van aandeelhouders te beschermen en de financiële stabiliteit van de vennootschap te waarborgen. De procedure loopt als volgt:

1. **Opstellen van een verslag door het bestuursorgaan:** Het bestuursorgaan moet een schriftelijk verslag opstellen waarin de noodzaak en impact van de bijkomende inbreng worden toegelicht. Dit verslag omvat details over de voorwaarden van de inbreng en de gevolgen voor de vennootschap en haar aandeelhouders. Het doel is om transparantie te waarborgen en aandeelhouders te informeren over de beoogde wijzigingen in het kapitaal of vermogen.
2. **Besluitvorming door de algemene vergadering:**
 - **Met uitgifte van nieuwe aandelen:** Wanneer de bijkomende inbreng gepaard gaat met de uitgifte van nieuwe aandelen, vereist dit een wijziging van de statuten. Een dergelijke wijziging moet worden goedgekeurd door een gekwalificeerde meerderheid van de stemmen in de algemene vergadering.
 - **Zonder uitgifte van nieuwe aandelen:** Indien de bijkomende inbreng geen nieuwe aandelen betreft, kan de algemene vergadering besluiten met een gewone meerderheid.
 - **Machtiging van het bestuursorgaan:** De algemene vergadering kan het bestuursorgaan machtigen om in de toekomst aandelen uit te geven binnen een vastgestelde limiet in de statuten. Deze machtiging biedt flexibiliteit, maar is gebonden aan een maximumtermijn en vooraf bepaalde voorwaarden.

Met een gewone meerderheid bedoelt men meer dan 50% van de stemmen. Toegepast bij eenvoudige besluiten zoals inbrengen zonder nieuwe aandelen. Een gekwalificeerde meerderheid daarentegen heeft tweederde of driekwart van de stemmen nodig. Vereist bij belangrijke besluiten zoals statutenwijzigingen en de uitgifte van nieuwe aandelen.

Verder zijn er nog voorwaarden voor bijkomende inbrengen bij de BV:

- Alle **geplaatste aandelen** moeten **volledig worden volstort**. In het geval van **inbrengen in natura** is een **onafhankelijke controle verplicht**. Een **bedrijfsrevisor beoordeelt** en bevestigt de waarde van de inbreng. Dit mechanisme dient om belangenconflicten te voorkomen en te garanderen dat de waarde van de inbreng overeenkomt met het opgegeven bedrag.
- Bij **niet-naleving** van de wettelijke voorschriften kunnen de worden gesteld. Dit houdt in dat zij aansprakelijk zijn voor eventuele schade of schulden die voortvloeien uit het niet-naleven van de regels rond bijkomende inbrengen.

Voorkeursrecht

Het voorkeursrecht biedt **bestaande aandeelhouders** het **recht om hun aandeel in het kapitaal van een onderneming te behouden** bij een kapitaalverhoging of uitgifte van nieuwe aandelen. Dit recht stelt hen in staat om, evenredig aan hun huidige participatie, in te schrijven op nieuwe aandelen die worden uitgegeven, zodat hun invloed en aandeel niet verwateren. Bij een kapitaalverhoging in een naamloze vennootschap (NV) of de uitgifte van nieuwe aandelen tegen inbreng in geld in een besloten vennootschap (BV), kunnen aandeelhouders naar rato van hun huidige kapitaal of aandelen hun rechten uitoefenen. De procedure is als volgt:

1. **Besluit tot kapitaalverhoging:** Het bestuursorgaan of de algemene vergadering beslist over een kapitaalverhoging en stelt de voorwaarden vast.
2. **Mededeling van het voorkeursrecht:** De aandeelhouders worden geïnformeerd over hun recht en de voorwaarden van de uitoefening ervan. Dit kan via een officiële bekendmaking of persoonlijke mededeling.
3. **Uitoefentermijn:** Aandeelhouders krijgen een bepaalde periode om hun voorkeursrecht uit te oefenen en in te schrijven op de nieuwe aandelen.
4. **Inschrijving zonder voorkeursrecht:** Indien aandeelhouders hun voorkeursrecht niet uitoefenen, kunnen de niet-opgenomen aandelen worden aangeboden aan andere partijen.
5. **Vaststelling van de kapitaalverhoging:** Na afloop van de inschrijvingstermijn wordt de kapitaalverhoging officieel vastgelegd.

In bepaalde gevallen **kan** het **voorkeursrecht** worden **uitgesloten**. Dit moet expliciet worden gemotiveerd, en het bestuursorgaan of de algemene vergadering moet **aantonen dat deze uitsluiting in het belang van de vennootschap is**. Een typisch voorbeeld hiervan is wanneer aandelen worden aangeboden aan een strategische investeerder die niet tot de bestaande aandeelhouders behoort.

Voorbeeld:

In de eerste afbeelding blijven de bestaande aandeelhouders hun proportionele aandelen behouden na de kapitaalverhoging, doordat zij deelnemen aan de verhoging naar rato van hun bestaande aandelen. Hun percentages in de nieuwe kapitaalstructuur blijven gelijk, wat wijst op het gebruik van het voorkeursrecht.

• Huidige kapitaalstructuur:			Na kapitaalverhoging:		
• Nonkel	50.000 €	= 50%	100.000 €	= 50%	
• U	20.000 €	= 20%	40.000 €	= 20%	
• Kotgenoot 1	10.000 €	= 10%	20.000 €	= 10%	
• Kotgenoot 2	10.000 €	= 10%	20.000 €	= 10%	
• Kotgenoot 3	10.000 €	= 10%	20.000 €	= 10%	
	100.000 €		200.000 €		

De tweede afbeelding toont een scenario waarin een nieuwe aandeelhouder wordt geïntroduceerd zonder dat de bestaande aandeelhouders volledig meedoen aan de kapitaalverhoging. Hierdoor verwatert het

• Huidige kapitaalstructuur:			Na kapitaalverhoging:		
• Nonkel	50.000 €	= 50%	100.000 €	= 50%	
• U	20.000 €	= 20%	40.000 €	= 20%	
• Kotgenoot 1	10.000 €	= 10%	10.000 €	= 5%	
• Kotgenoot 2	10.000 €	= 10%	10.000 €	= 5%	
• Kotgenoot 3	10.000 €	= 10%	10.000 €	= 5%	
	100.000 €		Nieuwe AH 30.000 €	= 15%	
			200.000 €		

belang van de bestaande aandeelhouders, wat resulteert in een daling van hun percentages in de nieuwe kapitaalstructuur. De nieuwe aandeelhouder verwerft 15% van het totale kapitaal, ten koste van de proporties van de andere aandeelhouders.

Een **reële kapitaalvermindering** in een naamloze vennootschap (NV) betreft een vermindering van het nominale kapitaal dat door de aandeelhouders is ingebracht. Dit proces vereist een **zorgvuldige procedure** om de rechten van schuldeisers te beschermen en de gelijkheid tussen aandeelhouders te waarborgen. Procedure:

1. **Algemene Vergadering (AV):** De kapitaalvermindering wordt goedgekeurd door de algemene vergadering van aandeelhouders via een statutenwijziging.
2. **Bekendmaking in het Belgisch Staatsblad (BBS):** Na de goedkeuring door de AV moet de beslissing officieel worden gepubliceerd in het BBS. Dit biedt transparantie en informeert schuldeisers.
3. **Gelijke behandeling van aandeelhouders:** Alle aandeelhouders moeten gelijk worden behandeld, ook bij een formele kapiteelvergadering moeten de aspecten van gelijkheid (zoals proportionele terugbetaling) strikt worden nageleefd.

Schuldeisers (SE's) hebben de mogelijkheid om bijkomende zekerheden te eisen wanneer:

- Hun schuldvorderingen nog niet vervallen zijn op het moment van de bekendmaking in het BBS.
- Ze vóór de AV een vordering instellen via de rechtbank om hun belangen te beschermen.

De terugbetaling van kapitaal aan aandeelhouders of vrijstelling van de resterende verplichtingen mag pas ten vroegste twee maanden na de bekendmaking in het BBS plaatsvinden. Dit geeft schuldeisers de tijd om hun rechten uit te oefenen.

NV met verlies verhoogt kapitaal met 10.000€ Oplossing: eerst formele kapitaalvermindering

A	P	A	P
OPRICHTINGSKOSTEN	EIGEN VERMOGEN	OPRICHTINGSKOSTEN	EIGEN VERMOGEN
VASTE ACTIVA: 100.000	Kapitaal: 100.000 → 110.000 Reserves: 100 aandelen → 110 aandelen	VASTE ACTIVA: 100.000	Kapitaal: 100.000 → 40.000 → 80.000 Reserves: 100 nieuwe aandelen aan 400€
VLOTTENDE ACTIVA: 100.000 → 110.000	Winst/verlies: -60.000	VLOTTENDE ACTIVA: 100.000 → 140.000	Winst/verlies: -60.000 → 0
	VOORZIENINGEN		VOORZIENINGEN
	SCHULDEN: 160.000		SCHULDEN: 160.000

De situatie die wordt uitgelegd in de beelden betreft een naamloze vennootschap (NV) die te maken heeft met een verlies van €60.000 en manieren overweegt om de balans en eigen vermogen te verbeteren. Twee oplossingen worden besproken:

1. **Kapitaalverhoging met verlies in stand:** In dit scenario blijft het verlies van €60.000 op de balans staan, maar wordt het kapitaal verhoogd met €10.000 door de uitgifte van 10 extra aandelen. Het totale eigen vermogen stijgt daardoor van €10.000 naar €110.000, inclusief het verlies. Dit scenario kan helpen om het eigen vermogen te vergroten zonder direct het verlies weg te werken. Hierdoor blijft er echter een negatieve component zichtbaar in de balans.
2. **Eerst formele kapitaalvermindering:** In dit geval wordt eerst een formele kapitaalvermindering doorgevoerd, waarbij het verlies van €60.000 wordt weggestreept door het kapitaal te verminderen van €100.000 naar €40.000. Vervolgens wordt een kapitaalverhoging doorgevoerd door de uitgifte van 100 nieuwe aandelen à €400 per aandeel, wat het kapitaal weer naar €80.000 brengt. Deze methode heeft als voordeel dat de balans er gezonder uitziet en er geen verlies meer zichtbaar is in de eigen vermogenscomponent.

Belangrijke implicaties:

Kapitaalverhoging zonder vermindering: Dit kan resulteren in een gezonder ogend eigen vermogen, maar het verlies blijft zichtbaar op de balans.

Kapitaalvermindering gevolgd door verhoging: Dit maakt de balans visueel aantrekkelijker en voorkomt dat het verlies investeerders of schuldeisers afschrikt. Het vereist echter goedkeuring van de algemene vergadering en zorgt mogelijk voor extra stappen.

iii. Effecten

Categorieën van effecten en soorten aandelen

- **Aandelen:** Aandelen vertegenwoordigen een eigendomsbelang in een vennootschap. Aandeelhouders hebben vaak stemrecht in de algemene vergadering en recht op een deel van de winst (dividend). Binnen de categorie aandelen bestaan er verschillende soorten:
 - Enkelvoudig stemrecht: Elk aandeel geeft recht op één stem.
 - Dubbel stemrecht: Bepaalde aandelen geven twee stemmen per aandeel, vaak om bepaalde aandeelhouders meer controle te geven.
 - Zonder stemrecht: Deze aandelen bieden geen stemrecht in de algemene vergadering, maar vaak wel andere voordelen, zoals een preferent dividend.
 - Preferent dividendrecht: Aandelen die recht geven op een vaste of voorrangsuitkering van dividend.
 - Bijzonder voordrachtsrecht: Aandelen met specifieke rechten, bijvoorbeeld op bepaalde beslissingen of benoemingen. (Er bestaan nog andere vormen.)
- **Obligaties:** Obligaties zijn schuldinstrumenten waarbij de uitgever (meestal een onderneming of overheid) een bepaald bedrag leent van de obligatiehouder. De houder ontvangt rente en heeft recht op terugbetaling van de hoofdsom.
- **Winstbewijzen:** Winstbewijzen geven recht op een deel van de winst van een onderneming, zonder dat de houder een eigendomsbelang heeft of stemrecht geniet.
- **Converteerbare obligaties:** Dit zijn obligaties die kunnen worden omgezet in aandelen van de uitgever, vaak tegen vooraf bepaalde voorwaarden. Ze combineren kenmerken van schuld en eigen vermogen.
- **Inschrijvingsrechten (warrants):** Warrants geven de houder het recht om nieuwe aandelen van een vennootschap te kopen tegen een vaste prijs binnen een bepaalde termijn. Ze worden vaak gebruikt als beloning of stimulans voor investeerders.

Aandelen (BV en NV)

Aandelen vertegenwoordigen een **eigendomsbelang** in een vennootschap, zoals een Besloten Vennootschap (BV) of een Naamloze Vennootschap (NV). Hier zijn de belangrijkste aspecten van aandelen in deze context:

De houder van een aandeel heeft (meestal) bepaalde rechten. Zo zijn er enerzijds **lidmaatschapsrechten**. Deze rechten bepalen de mate van betrokkenheid van de aandeelhouder in de besluitvorming van de vennootschap. Voorbeelden zijn het **stemrecht**, het recht om te stemmen op de algemene vergadering (AV), het **agenderingsrecht**, het recht om onderwerpen op de agenda van de AV te plaatsen, of het **vraagrecht**: het recht om vragen te stellen over het beleid van het bestuur. Anderzijds zijn er ook **vermogensrechten** verbonden aan het bezit van aandelen. Deze rechten hebben betrekking op het financiële belang van de aandeelhouder: de aandeelhouder heeft recht op een **dividend**: Het recht op een deel van de winst van de vennootschap (als deze wordt uitgekeerd). Daarnaast is er ook het **liquidatiesaldo**: Het recht op een aandeel in het resterende vermogen bij vereffening van de vennootschap.

De uitgifte van nieuwe aandelen gebeurt door besluitvorming in de algemene vergadering (AV). Indien er een machtiging is verleend, kan het bestuursorgaan dit ook uitvoeren. Dit is een veelvoorkomende manier om kapitaal aan te trekken.

Indien er geen specifieke afspraken of statuten zijn die iets anders bepalen, gelden de volgende 'suppletieve' regels:

- **Elk aandeel heeft één stem**: Dit betekent dat stemrecht gelijk verdeeld is over het aantal aandelen. In het geval van aandelen met verschillende kapitaalwaarden, wordt het stemrecht verdeeld op basis van de verhouding waarin het kleinste aandeel past in het totaal.
- **Elk aandeel heeft recht op een evenredig deel in de winst en het vereffeningssaldo**: In een NV wordt dit gelijk verdeeld naar verhouding van het aandeel in het kapitaal.

Hoewel veel regels voor aandelen in een BV en een NV vergelijkbaar zijn, kan een BV flexibeler zijn in het toekennen van rechten aan aandelen. Bij een NV zijn de regels vaak strikter en zijn aandeelhoudersrechten sterker gereguleerd om investeerders te beschermen.

Obligaties (BV en NV)

Obligaties zijn schuldbewijzen die door een vennootschap (BV of NV) worden uitgegeven om **financiering** aan te trekken. In tegenstelling tot aandelen geven obligaties geen eigendomsrechten in de vennootschap, maar vertegenwoordigen zij een **lening** die op termijn moet worden terugbetaald. Een obligatie is dus een lening die een vennootschap aangaat, waarbij meerdere partijen, de obligatiehouders, als medeschuldeisers

optreden. In ruil voor het beschikbaar stellen van kapitaal ontvangen de obligatiehouders **rente** en wordt de hoofdsom op een vooraf bepaalde vervaldatum terugbetaald.

Obligatiehouders hebben dus het **recht** op een **periodieke rentevergoeding** (coupon) zoals afgesproken bij de uitgifte van de obligatie. Op de **vervaldag** heeft de obligatiehouder recht op **terugbetaling van de hoofdsom**.

Obligatiehouders hebben **recht op bepaalde informatie** over de financiële situatie van de vennootschap, vergelijkbaar met de rechten van aandeelhouders.

Obligatiehouders hebben enkel een **raadgevende stem** in de algemene vergadering van aandeelhouders **als** hun **obligaties converteerbaar zijn** in aandelen. Ze hebben dus geen stemrecht.

Obligatiehouders kunnen **bijeenkomen** in een **specifieke vergadering** om over hun gezamenlijke belangen te beslissen.

Het **bestuur** van de vennootschap is **bevoegd** om obligaties uit te geven. Dit kan worden gedaan zonder goedkeuring van de algemene vergadering, **tenzij de statuten anders bepalen**. Obligaties zijn een populaire manier voor vennootschappen om kapitaal aan te trekken zonder eigendom in de vennootschap af te staan. Ze bieden investeerders een relatief veilige investering met een vaste rentevergoeding, terwijl de vennootschap profiteert van voorspelbare financieringskosten.

Winstbewijzen (NV)

Winstbewijzen, ook wel "**oprichtersaandelen**" of "**parts bénéficiaires**" genoemd, zijn effecten die worden gebruikt binnen een Naamloze Vennootschap (NV). Ze onderscheiden zich van gewone aandelen doordat ze **geen deel uitmaken** van het **kapitaal** van de vennootschap. Dit type effect is historisch ontstaan als beloning voor **inbreng buiten het kapitaal**, bijvoorbeeld arbeid of specifieke diensten, en wordt vaak gezien als een alternatieve manier om bij te dragen aan de onderneming zonder directe eigendomsrechten.

Houders van winstbewijzen hebben het **recht** om deel te nemen in de **winst** van de vennootschap, wat een belangrijk voordeel biedt voor degenen die een bijdrage hebben geleverd zonder kapitaal in te brengen. Het **stemrecht** voor winstbewijzen is doorgaans beperkt en **alleen mogelijk** als dit expliciet in de **statuten is opgenomen**. Bovendien wordt stemrecht meestal beperkt tot bepaalde cruciale beslissingen binnen de algemene vergadering.

De **uitgifte** van winstbewijzen vereist een **beslissing van de algemene vergadering** (AV). Dit garandeert dat alle aandeelhouders betrokken zijn bij het besluit om dergelijke rechten toe te kennen en dat er transparantie is over de voorwaarden waaronder deze worden uitgegeven.

Soorten aandelen

De soorten aandelen verschillen tussen niet-genoteerde en beursgenoteerde vennootschappen vanwege de mate van vrijheid en de specifieke wettelijke bepalingen.

Bij **niet-genoteerde BV's en NV's** bestaat er grote contractuele vrijheid om verschillende soorten aandelen te creëren. Deze soorten kunnen worden **onderscheiden** op basis van **stemrechten, vermogensrechten of andere specifieke rechten**. Zo kan een aandeel bijvoorbeeld dubbel stemrecht hebben of recht geven op een hoger percentage van de winst. De enige wettelijke beperking is dat er altijd minstens één aandeel met stemrecht moet zijn, en dat elk aandeel een inbreng vertegenwoordigt. Daarnaast is het aangaan van zogenaamde "**leonijnse bedingen**" **verboden**. Dit zijn afspraken waarbij één partij alle winst ontvangt en wordt vrijgesteld van verlies, wat tegen het principe van gelijkheid in de vennootschap indruist. Voor **elke soort aandelen** kan een **aparte besluitvorming** worden vastgelegd in de statuten. Dit wordt dus beslist op de AV.

Beursgenoteerde NV's en BV's hebben minder flexibiliteit wat betreft de soorten aandelen. In principe zijn er geen aparte soorten aandelen toegestaan, behalve wanneer de statuten **loyale aandeelhouders** belonen met een **dubbel stemrecht**. Dit recht kan worden verkregen door aandelen **minimaal twee jaar op naam** te houden. Het **wijzigen van statuten** voor dergelijke regelingen vereist een **2/3 meerderheid** van de algemene vergadering, tenzij in specifieke uitzonderingssituaties. Het recht op loyauteitsstemrecht moet echter wel zijn vastgelegd in de statuten, anders is dit niet van toepassing.

Overdracht van aandelen

Bij een **BV** is de basisregel dat de **overdraagbaarheid** van aandelen **beperkt** is. Dit betekent dat de **overdracht** van aandelen **enkel** kan plaatsvinden **met de instemming van andere aandeelhouders**. Hiervoor is **toestemming vereist van de meerderheid van de helft van de overige aandeelhouders én driekwart van het totale aantal aandelen** dat niet door de overdrager wordt gehouden. Deze strikte regeling is bedoeld om het besloten karakter van een BV te waarborgen.

Er gelden hierop echter uitzonderingen: Er is geen toestemming nodig voor overdrachten aan mede-aandeelhouders of personen binnen de directe familie, zoals echtgenoten of bloedverwanten in rechte lijn.

[Indien een overdracht wordt geweigerd, kan een aandeelhouder een voorziening in kort geding aanvragen. In sommige gevallen hebben erfgenamen ook recht op de waarde van aandelen, zelfs wanneer zij deze niet mogen overnemen.]

Daarnaast is het mogelijk om de regels omtrent overdracht te **verstrengen of versoepelen, afhankelijk van de statuten**. Ook blijft de oorspronkelijke aandeelhouder (de overdrager) hoofdelijk aansprakelijk voor niet-volgestorte aandelen.

Voor **NV's** geldt de suppletieve basisregel van **vrije overdraagbaarheid** van aandelen, tenzij er in de statuten beperkingen zijn opgenomen. Dit maakt een NV doorgaans geschikt voor grotere bedrijven waar aandelen gemakkelijker kunnen worden verhandeld.

Mogelijke beperkingen zijn **onoverdraagbaarheidsclausules**, die de overdracht van aandelen volledig beperken. Deze beperkingen moeten echter een rechtmatig belang dienen (bijvoorbeeld bescherming tegen vijandige overnames) en zijn doorgaans tijdelijk, bijvoorbeeld voor een periode van vijf jaar. Daarnaast kunnen er ook **aanvaardings- en voorkoopclausules**, waarbij een aandeelhouder eerst goedkeuring moet vragen of aandelen eerst moet aanbieden aan bestaande aandeelhouders voordat deze aan derden worden overgedragen. Na dit verzoek zijn de aandelen voor maximum 6 maanden onoverdraagbaar. Dit kan bijvoorbeeld worden vastgelegd voor venture capital-financieringen.

Net als bij een BV geldt ook bij een NV dat zowel de overdrager als de overnemer hoofdelijk aansprakelijk blijft voor niet-volgestorte aandelen.

Uittreding en uitsluiting

De geschillenregeling biedt aandeelhouders in een niet-genoteerde BV of NV een **juridische oplossing voor conflicten** binnen de vennootschap. Deze regeling voorziet in twee mogelijke acties: uittreding en uitsluiting van aandeelhouders, afhankelijk van de omstandigheden.

Uittreding houdt in dat een aandeelhouder het **recht heeft om uit de vennootschap te stappen** en zijn aandelen te laten overnemen door andere aandeelhouders of de vennootschap zelf. Dit wordt aangevraagd wanneer voortzetting van het aandeelhouderschap onhoudbaar is geworden. Denk hierbij aan ernstige conflicten of situaties waarin het aandeelhouderschap een belemmering vormt voor de betrokkene. De uittreder moet ook minstens **30% van de stem- of winstrechten** van het totale kapitaal vertegenwoordigen.

De procedure kan enkel worden ingezet op basis van **gegronde redenen**, zoals een ernstige aantasting van de belangen van de aandeelhouder. Hierbij is een **rechterlijke beoordeling vereist**. De uittredende aandeelhouder ontvangt in principe een vergoeding voor zijn aandelen[, gebaseerd op de waarde ervan op het moment van overdracht]. Daarbij wordt rekening gehouden met contractuele en statutaire afspraken. Degene die de uittreding vordert **moet de door de rechter opgelegde prijs betalen** als hij zijn uittreding wil volbrengen.

Uitsluiting biedt de mogelijkheid om een andere **aandeelhouder te dwingen zijn aandelen over te dragen**. Dit wordt vaak gebruikt wanneer een aandeelhouder de continuïteit of de belangen van de vennootschap ernstig schaadt, zoals bij destructief gedrag, wanbeleid of belangenverstrengeling. Ook hierbij moet de **rechter gegronde**

redenen vaststellen. Een aandeelhouder kan worden uitgesloten wanneer hij de samenwerking binnen de vennootschap onmogelijk maakt of als hij ernstige schade toebrengt aan het voortbestaan van de vennootschap. De **uitsluitende partij** moet de **aandelen** van de uitgesloten aandeelhouder **overnemen** tegen een eerlijke vergoeding. De rechter bepaalt de voorwaarden, inclusief de waarde van de aandelen, met respect voor clausules in de statuten.

iv. Voorbeeldvraag

Welk van volgende uitspraken is juist?

- a) De algemene vergadering van een NV beslist over een kapitaalverhoging bij gewone meerderheid.
- b) De uitgifte van een gewone obligatie door een NV vereist in principe een beslissing van de algemene vergadering.
- c) Een festivalorganisator die de rechtsvorm heeft van een VZW mag accessoires zoals T-shirts en petten met haar logo op verkopen en hierbij aanzienlijke winst maken.
- d) Het kapitaal van een NV wordt als toereikend beschouwd wanneer het minimaal 61.500 EUR bedraagt.

Toelichting:
a) Fout. De algemene vergadering van een NV beslist inderdaad over een kapitaalverhoging, maar dit gebeurt niet per se met een gewone meerderheid. Vaak is hiervoor een bijzondere meerderheid vereist, afhankelijk van de statuten en wettelijke bepalingen.
b) Fout. De uitgifte van een gewone obligatie door een NV gebeurt doorgaans door het bestuursorgaan en vereist in principe geen beslissing van de algemene vergadering, tenzij statuten dit anders bepalen.
c) Juist. Een VZW mag grote winsten maken, zolang deze niet worden uitgekeerd aan de leden. De winst moet worden aangewend voor de realisatie van het ideale of sociale doel van de vereniging. Het verkopen van accessoires zoals T-shirts en petten met een logo valt binnen deze context, mits de opbrengsten aan het doel van de VZW worden besteed.
d) Fout. De toereikendheid van het kapitaal van een NV hangt af van het specifieke businessplan en de activiteiten van de onderneming. Hoewel het minimumkapitaal van 61.500 EUR vaak een richtlijn is, volstaat dit niet automatisch voor alle ondernemingen, zoals bijvoorbeeld bij kapitaalintensieve bedrijven.

3. Organen (algemene vergadering en bestuur)

De organen van een vennootschap zijn de juridische structuren die verantwoordelijk zijn voor het nemen van beslissingen en het uitvoeren van beleid binnen de vennootschap. Deze organen omvatten doorgaans de algemene vergadering, waarin de aandeelhouders samenkomen om belangrijke beslissingen te nemen, en het bestuursorgaan, dat instaat voor het dagelijkse beheer en de strategie van de vennootschap. Elk orgaan heeft specifieke bevoegdheden en verantwoordelijkheden die in de wet en de statuten van de vennootschap zijn vastgelegd.

i. Algemene vergadering

Samenstelling van de algemene vergadering

De algemene vergadering (AV) wordt samengesteld uit verschillende groepen personen, afhankelijk van hun rol en rechten binnen de vennootschap. Voor sommige personen is de aanwezigheid verplicht, voor anderen is deze optioneel:

- **Aandelen met stemrecht, optioneel:** Aandeelhouders met stemrecht vormen de kern van de vergadering. Dit kan ook winstbewijzen omvatten, mits deze stemrecht hebben. In uitzonderlijke gevallen kunnen andere effecten, zoals bepaalde soorten aandelen of obligaties, eveneens stemrecht hebben.
- **Personen met raadgevende stem, optioneel:** Dit betreft houders van effecten die **geen stemrecht** hebben, zoals converteerbare obligaties, inschrijvingsrechten (warrants), winstbewijzen zonder stemrecht en certificaten. Deze groepen mogen deelnemen aan de vergadering, maar hebben slechts een raadgevende functie.
- **Personen die verplicht aanwezig moeten zijn zonder stemrecht:** Leden van het bestuursorgaan en commissaris(sen) van de vennootschap zijn verplicht aanwezig bij de algemene vergadering. Hoewel zij geen stemrecht hebben, wordt hun aanwezigheid vereist om toezicht te houden en vragen van aandeelhouders of andere leden te beantwoorden.

Soorten AV en bevoegdheden

De algemene vergadering (AV) heeft een structuur die gebaseerd is op een strikt kader van "toegewezen bevoegdheden." Dit betekent dat de AV zich uitsluitend mag bezighouden met onderwerpen die expliciet aan haar zijn toegekend door wetgeving of statuten. Binnen dit kader worden drie soorten algemene vergaderingen onderscheiden, elk met hun specifieke functie en bevoegdheden:

1. **Gewone algemene vergadering** (de "jaarvergadering"): Deze vergadering moet jaarlijks plaatsvinden, **binnen zes maanden na afsluiting** van het **boekjaar**. Haar "de plano"-bevoegdheden omvatten essentiële zaken zoals de goedkeuring

van de jaarrekening (en eventueel het jaarverslag en commissarisverslag), het vaststellen van de winstbestemming en het verlenen van kwijting aan bestuurders en commissarissen (houdt in dat de algemene vergadering akkoord gaat met hun beheer en toezicht gedurende het afgelopen boekjaar. Hierdoor worden zij vrijgesteld van aansprakelijkheid voor hun handelingen, tenzij er fraude of verborgen feiten zijn). Daarnaast kan deze vergadering andere bevoegdheden uitoefenen, zoals de benoeming of het ontslag van bestuurders.

2. **Buitengewone algemene vergadering:** Wordt bijeengeroepen wanneer er **statutenwijzigingen** nodig zijn. Dit kan bijvoorbeeld betrekking hebben op fundamentele wijzigingen in de structuur of werking van de vennootschap. Statutenwijzigingen vereisen vaak een versterkte meerderheid en specifieke formaliteiten. Verder zijn ook de eventuele andere bevoegdheden zoals bij de gewone algemene vergadering hier mogelijk.
3. **Bijzondere algemene vergadering** (vooral relevant in **genoteerde vennootschappen**): Deze vergadering richt zich op uitzonderlijke situaties, zoals de overdracht van **¾ van de vennootschapsactiva**, wijzigingen in **controlewijzigingsclausules** of de **verkoop van kroonjuwelen** (strategische activa). Andere beslissingen die niet passen binnen de context van een statutenwijziging of een gewone jaarvergadering kunnen hier ook worden behandeld ('andere bevoegdheden').

Voorbeeld

Het voorbeeld illustreert hoe Recticel, een Belgische producent van schuim en isolatie, besluit om zijn grootste divisie, "Engineered Foams," te verkopen. Dit gebeurt in een poging om een vijandig overnamebod van de Oostenrijkse concurrent Greiner te dwarsbomen. Reden voor deze verkoop: Recticel wil zich terugtrekken op zijn kernactiviteiten (isolatieproducten) en tegelijk voorkomen dat Greiner de onderneming via een vijandige overname in handen krijgt. Door een belangrijke en waardevolle divisie te verkopen aan een derde partij, in dit geval het Amerikaanse bedrijf Carpenter, probeert Recticel de aantrekkelijkheid van het overnamebod van Greiner te verminderen. Deze verkoop is dus strategisch bedoeld om Greiner te weren. De aandeelhouders en mededingingsautoriteiten moeten deze verkoop wel goedkeuren. Recticel beschouwt het bod van Greiner als een onderwaardering van de onderneming. Deze aanpak wordt ook wel de verkoop van "kroonjuwelen" genoemd, waarbij strategische activa worden afgestoten om een ongewenste overname te voorkomen.

Oproeping tot de algemene vergadering

De oproeping tot de algemene vergadering (AV) is een **formeel proces** waarbij het bestuursorgaan of de commissarissen verantwoordelijk zijn voor het samenroepen van de AV. Daarnaast kunnen aandeelhouders met minstens **1/10 van de aandelen of het kapitaal** via hun zogenaamde "**bijeenroepingsrecht**" een oproeping afdwingen.

De oproeping bevat in de kern de **agenda** van de vergadering. Dit is cruciaal omdat de AV geen besluiten mag nemen over onderwerpen die niet op de agenda staan, tenzij in uitzonderlijke gevallen:

1. Het gaat om een “**de plano**”-bevoegdheid, een bevoegdheid die de AV altijd heeft.
2. **Alle aandeelhouders zijn aanwezig of vertegenwoordigd** en stemmen **unaniem** in met het toevoegen van een onderwerp.
3. Er is een **onmiddellijke dreiging** voor het voortbestaan van de vennootschap, waardoor een snelle beslissing noodzakelijk is.

Verloop van de algemene vergadering

Het verloop van de Algemene Vergadering (AV) volgt een gestructureerd proces. Eerst wordt een **aanwezigheidslijst** opgemaakt en worden **notulen** bijgehouden om de vergadering officieel vast te leggen. Vervolgens **presenteren** het bestuur of management en de commissaris relevante informatie over de stand van zaken in de vennootschap.

De aanwezigen hebben het **recht om vragen te stellen** aan het bestuur of de commissaris. Zij zijn verplicht antwoord te geven, tenzij het beantwoorden van de vraag schade kan toebrengen aan de vennootschap of een vertrouwelijkheidsverplichting schendt.

Tijdens een fysieke AV kunnen aandeelhouders stemmen op verschillende manieren (dit verschil echter van een schriftelijke algemene vergadering):

- **In persoon**, door fysieke aanwezigheid.
- **Per volmacht**, door een vertegenwoordiger.
- **Elektronisch**, via digitale middelen.
- **Op afstand**, bijvoorbeeld per brief of via een online platform.

Aanwezigheids- en meerderheidsquora

Aanwezigheids- en meerderheidsquora zijn bepalend voor de geldigheid van de besluitvorming tijdens een Algemene Vergadering (AV). Er wordt onderscheid gemaakt tussen gewone, bijzondere en buitengewone AV's.

Bij **gewone en bijzondere AV's** is er **geen aanwezigheidsquorum** vereist. De besluiten worden genomen bij een **gewone meerderheid** van de uitgebrachte stemmen. Hierbij tellen onthoudingen niet mee, noch in de teller (aantal stemmen voor), noch in de noemer (totaal aantal stemmen).

Voor een **buitengewone AV** gelden strengere regels:

- Er is een **quorum** vereist van **minstens de helft van de aandelen of het vertegenwoordigde kapitaal**. Indien dit quorum niet wordt gehaald, kan een tweede AV worden bijeengeroepen zonder quorumeis.
- **Besluiten** worden genomen met een **meerderheid van $\frac{3}{4}$** van de uitgebrachte stemmen. Ook hier worden onthoudingen niet meegeteld in de teller of noemer.
- **Voor specifieke besluiten**, zoals het wijzigen van het vennootschapsdoel of -voorwerp, is een **$\frac{4}{5}$ meerderheid** vereist. Bovendien gelden aanvullende quora en meerderheden bij wijzigingen die rechten verbonden aan specifieke soorten aandelen of winstbewijzen raken afhankelijk van elke soort aanpassing.

Winstuitkeringen

De **uitkeringstesten in een BV** zijn verplichtingen die ervoor zorgen dat een vennootschap enkel uitkeringen mag doen wanneer haar financiële gezondheid dit toelaat. Er zijn twee testen: de netto-actietest en de liquiditeitstest.

De **netto-actietest** controleert of het **eigen vermogen** van de vennootschap **niet negatief** wordt door de uitkering. Het netto-actief mag niet lager zijn dan de som van:

- De waarde van de onbeschikbare inbrengen;
- Wettelijk en statutaire onbeschikbare reserves;
- Het niet-afgeschreven deel van eventuele herwaarderingsmeerwaarden (deze worden aangemerkt als onbeschikbaar).

De **liquiditeitstest** beoordeelt of de vennootschap, **na de uitkering**, gedurende minstens **12 maanden haar schulden kan blijven betalen** op basis van redelijke verwachtingen over toekomstige ontwikkelingen.

Bij **niet-naleving** van deze testen kunnen **sancties** worden opgelegd:

- **Hoofdelijke aansprakelijkheid voor bestuurders** die wisten of redelijkerwijs hadden moeten weten dat de uitkering onrechtmatig was. Dit geldt ten opzichte van de vennootschap en derden.
- Mogelijke strafsancties.
- **Terugvordering van de uitkering bij aandeelhouders**, ongeacht of zij te goeder trouw waren.

Toepassing: Balans na 20.000€ winst (niet uitgekeerd)

A	P
OPRICHTINGSKOSTEN	EIGEN VERMOGEN
VASTE ACTIVA: 100.000	Inbreng: 200.000
VLOTTENDE ACTIVA: 170.000	Reserves
	Winst: 20.000
	VOORZIENINGEN
	SCHULDEN: 50.000

Toepassing: Balans na 20.000€ winst, deels onbeschikbaar

A	P
OPRICHTINGSKOSTEN	EIGEN VERMOGEN
VASTE ACTIVA: 100.000	Inbreng: 200.000
VLOTTENDE ACTIVA: 170.000	Reserves: onbeschikbaar: 10.000
	Winst: 10.000
	VOORZIENINGEN
	SCHULDEN: 50.000

Toepassing: Balans na 20.000€ winst, deels onbeschikbaar + deel inbrengen onbeschikbaar

A	P
OPRICHTINGSKOSTEN	EIGEN VERMOGEN
VASTE ACTIVA: 100.000	Inbreng: 200.000
VLOTTENDE ACTIVA: 170.000	Reserves: onbeschikbaar: 10.000
	Winst: 10.000
	VOORZIENINGEN
	SCHULDEN: 50.000

De meegegeven balansen schetsen de financiële toestand van een vennootschap met 20.000 euro winst en tonen de gevolgen van verschillende reserveringsscenario's. Hier volgt een korte uitleg (voor elke balans geldt: Eigen vermogen = €170.000, liquiditeitstest geslaagd: Netto-actief is positief.):

Eerste balans: 20.000 euro winst (niet uitgekeerd): De winst wordt in zijn geheel opgeteld bij het eigen vermogen als "winst". De vaste activa bedragen 100.000 euro, de vlottende activa 170.000 euro. De schulden blijven 50.000 euro. Kenmerk: Alle winst blijft beschikbaar binnen de vennootschap zonder specifieke beperkingen.

Netto-actief = Eigen vermogen (€200.000 + €20.000 - €50.000) = €170.000.

Tweede balans: 20.000 euro winst, deels onbeschikbaar: Van de 20.000 euro winst wordt de helft (10.000 euro) als onbeschikbaar gereserveerd. Dit wordt weergegeven als "onbeschikbaar" bij reserves. Het resterende deel blijft beschikbaar als winst. Kenmerk: De gereserveerde winst wordt beschermd voor specifieke doeleinden en kan niet vrijelijk worden gebruikt.

Netto-actief = Eigen vermogen (€200.000 + €10.000 + €10.000 - €50.000) = €170.000.

Derde balans: Winst deels onbeschikbaar + inbreng deels onbeschikbaar: Naast 10.000 euro onbeschikbaar uit de winst wordt 50.000 euro van de oorspronkelijke inbreng als onbeschikbaar aangemerkt. Dit verlaagt het vrije deel van het eigen vermogen naar 150.000 euro. Kenmerk: Zowel uit winst als uit het kapitaal wordt een deel juridisch vastgezet, wat het risico op overmatige uitkering of andere schadelijke financiële acties vermindert.

Netto-actief = Eigen vermogen (€150.000 + €50.000 + €10.000 + €10.000 - €50.000) = €170.000.

De **uitkeringstest in een NV** omvat enkel een **netto-actief test**, maar deze is strenger dan in een BV. Het netto-actief mag niet kleiner zijn dan het totaal van het kapitaal en de onbeschikbare reserves. Dit is bedoeld om het financiële fundament van de vennootschap te beschermen en schuldeisers zekerheden te bieden.

Sancties bij overtreding omvatten:

- Hoofdelijke aansprakelijkheid van bestuurders.
- Mogelijke strafsancties.
- Terugvordering van uitgekeerde bedragen bij aandeelhouders als deze te kwader trouw waren.

Daarnaast is er een verplichting om jaarlijks **5% van de netto-winst** toe te voegen aan een **wettelijke reserve** (zoals bij *accountancy*), tot dit bedrag 10% van het kapitaal vertegenwoordigt. Dit creëert een aanvullende buffer binnen het eigen vermogen.

Toepassing: Balans na inbreng 100.000€ + huis

Toepassing: Balans na 20.000€ winst (niet uitgekeerd) en schulden

Toepassing: Balans na 20.000€ winst, deels onbeschikbaar

A	P
OPRICHTINGSKOSTEN	EIGEN VERMOGEN
VASTE ACTIVA: 100.000	Inbreng: 200.000
VLOTTENDE ACTIVA: 100.000	Reserves
	Overgedr. winst/verlies
	VOORZIENINGEN
	SCHULDEN

A	P
OPRICHTINGSKOSTEN	EIGEN VERMOGEN
VASTE ACTIVA: 100.000	Inbreng: 200.000
VLOTTENDE ACTIVA: 170.000	Reserves
	Winst: 20.000
	VOORZIENINGEN
	SCHULDEN: 50.000

A	P
OPRICHTINGSKOSTEN	EIGEN VERMOGEN
VASTE ACTIVA: 100.000	Inbreng: 200.000
VLOTTENDE ACTIVA: 170.000	Reserves: onbeschikbaar: 10.000
	Winst: 10.000
	VOORZIENINGEN
	SCHULDEN: 50.000

Balans 1: Balans na inbreng van €100.000 + huis: Toepassing van netto-actietest: Niet nodig, omdat er geen uitkering gepland is en er geen winst of reservering beschikbaar is voor uitkering.

Balans 2: Balans na €20.000 winst (niet uitgekeerd) en schulden: Netto-actietest: Netto-actief = Eigen vermogen = €220.000 (€200.000 kapitaal + €20.000 winst). Vereist minimum netto-actief = Kapitaal = €200.000. Resultaat: Netto-actief is voldoende, want €220.000 > €200.000. Uitkeerbaar bedrag: Het overschot boven het kapitaal (€220.000 - €200.000 = €20.000) kan worden uitgekeerd.

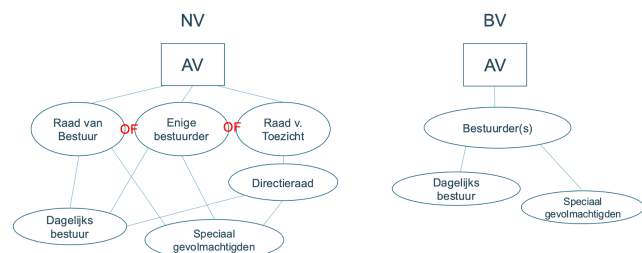
Balans 3: Balans na €20.000 winst, deels onbeschikbaar: Netto-actietest: Netto-actief = Eigen vermogen = €220.000 (€200.000 kapitaal + €20.000 winst). Vereist minimum netto-actief = Kapitaal + Onbeschikbare reserves = €200.000 + €10.000 = €210.000. Resultaat: Netto-actief is voldoende, want €220.000 > €210.000. Uitkeerbaar bedrag: Het overschot boven het vereiste netto-actief (€220.000 - €210.000 = €10.000) kan worden uitgekeerd.

ii. Bestuur

Bestuursstructuren

Overzicht bestuursstructuren

De figuur schetst de bestuursstructuren die mogelijk zijn binnen vennootschappen zoals een naamloze vennootschap (NV) en een besloten vennootschap (BV). Centraal staat de algemene vergadering (AV), die in beide

rechtsvormen de hoogste beslissingsbevoegdheid heeft. Onder de AV variëren de opties voor het bestuur afhankelijk van de gekozen rechtsvorm.

In een **besloten vennootschap** (BV) kan het bestuur worden uitgeoefend door **één of meerdere bestuurders**. Deze bestuurders hebben in principe de mogelijkheid om hun bestuursbevoegdheid individueel uit te oefenen, tenzij de statuten uitdrukkelijk voorschrijven dat het bestuur collegiaal moet handelen. Collegialiteit betekent dat beslissingen gezamenlijk genomen moeten worden door de bestuurders.

De algemene vergadering (AV) speelt een belangrijke rol bij de benoeming en het ontslag van bestuurders. Er zijn twee mogelijke vormen van bestuurders: "**niet-statutair**" en "**statutair**". Niet-statutaire bestuurders worden benoemd door een meerderheidsbesluit

van de AV en kunnen worden aangesteld voor een **bepaalde of onbepaalde duur**. Hun **ontslag** kan in principe te allen tijde plaatsvinden ("**ad nutum**") (zelfs zonder gegronde reden), tenzij de statuten of een eerder besluit van de AV beperkingen opleggen. Zelfs in dat geval blijft ontslag altijd mogelijk om een wettige reden.

Statutaire bestuurders daarentegen worden specifiek benoemd in de statuten van de vennootschap. Zij worden doorgaans voor **onbepaalde duur** aangesteld en kunnen alleen worden **ontslagen** door een **statutenwijziging of om een wettige reden**. Dit maakt hun positie steviger dan die van niet-statutair bestuurders, aangezien een statutenwijziging doorgaans een zwaardere procedure vereist, inclusief specifieke quorums en meerderheden.

De bestuursstructuur in een **naamloze vennootschap (NV)** biedt flexibiliteit doordat er **verschillende systemen mogelijk** zijn, afhankelijk van de behoeften en de structuur van de vennootschap. Er zijn drie belangrijke opties: het monistisch systeem, het systeem met een enige bestuurder en het duale systeem.

Het **monistische systeem** is de meest gangbare structuur en omvat een **raad van bestuur**. Deze raad is verantwoordelijk voor het algemene bestuur en strategische beslissingen van de vennootschap. Dit systeem werkt volgens een **suppletief regime**, wat betekent dat het geldt als standaardregeling tenzij de statuten anders bepalen.

Daarnaast kan een NV ervoor kiezen om een **enige bestuurder** aan te stellen. Deze structuur kan worden beschouwd als een **facultatieve variant van het monistische systeem**. Hierbij wordt één persoon belast met alle bestuurstaken. De **statuten kunnen voorzien in ontslagbescherming**, wat de positie van de enige bestuurder versterkt en stabiliteit biedt.

Het **duale systeem** verdeelt de bestuursbevoegdheden over twee organen: de **raad van toezicht (RvT) en de directieraad (DR)**. De raad van toezicht heeft een toezichthoudende rol, terwijl de directieraad instaat voor het dagelijks bestuur en de operationele beslissingen. Dit systeem is facultatief en kan worden gekozen om meer transparantie en scheiding van verantwoordelijkheden binnen de vennootschap te waarborgen.

NV met een monistisch systeem

De naamloze vennootschap (NV) die werkt volgens het monistisch systeem wordt bestuurd door een raad van bestuur. Deze raad bestaat uit **minstens drie leden, tenzij** de vennootschap **minder dan drie aandeelhouders** heeft. In dat geval kan de raad kleiner zijn. De bestuursbevoegdheid wordt collegiaal uitgeoefend, wat betekent dat beslissingen in principe gezamenlijk worden genomen door de leden van de raad.

De **benoeming** van de bestuurders gebeurt door de **algemene vergadering** van aandeelhouders **of** wordt vastgelegd in de **oprichtingsakte** van de vennootschap.

Bestuurders worden aangesteld voor een maximale termijn van zes jaar, met de mogelijkheid tot herbenoeming. Er is **geen mogelijkheid** om zogenaamde '**statutaire bestuurders**' aan te stellen, wat inhoudt dat bestuurders niet via statutaire bepalingen kunnen worden beschermd tegen ontslag.

Bestuurders kunnen **ad nutum** (te allen tijde en zonder opgave van redenen) worden **herroepen**, tenzij de statuten of een besluit van de algemene vergadering specifieke voorwaarden of beperkingen opleggen. Zelfs in dergelijke gevallen is ontslag altijd mogelijk mits een wettige reden wordt aangetoond. Deze regeling zorgt voor flexibiliteit en verantwoordelijkheid binnen de raad van bestuur, terwijl het tegelijkertijd de aandeelhouders beschermt tegen langdurige benoemingen die niet meer in het belang van de vennootschap zijn.

NV met enige bestuurder

Een naamloze vennootschap (NV) met een enkele bestuurder kenmerkt zich door een **geconcentreerde bestuursstructuur**, waarbij alle bestuursbevoegdheid wordt toegekend aan **één persoon**. De benoeming van deze bestuurder gebeurt door de **algemene vergadering** van aandeelhouders **of** wordt vastgelegd in de **oprichtingsakte** van de vennootschap. De bestuurder kan zowel statutair als niet-statutair worden benoemd.

De statuten van de vennootschap kunnen **bijzondere bepalingen** bevatten, zoals het verlenen van **vetorechten** aan de enige bestuurder over zijn eigen ontslag of over specifieke beslissingen, zoals wijzigingen in de statuten of de goedkeuring van winstuitkeringen. Ondanks deze beschermingsmechanismen kan ontslag altijd plaatsvinden om een wettige reden, zelfs wanneer vetorechten zijn vastgelegd.

[Bij een NV met een enige bestuurder kan in sommige gevallen sprake zijn van ontslag van rechtswege, wat betekent dat de bestuurder automatisch uit zijn functie wordt ontheven, bijvoorbeeld bij faillissement of verlies van wettelijke kwalificaties. Daarnaast kunnen de statuten bepalen dat de enige bestuurder onbeperkt aansprakelijk is voor specifieke schulden of verplichtingen van de vennootschap. Dit vormt een afwijking van de standaardregeling, waarin bestuurders doorgaans beperkt aansprakelijk zijn. Deze bepalingen bieden vaak extra waarborgen aan schuldeisers, maar verhogen het juridische risico voor de bestuurder aanzienlijk.]

NV met duaal systeem

Het duale bestuursmodel in een NV verdeelt de bestuurs- en toezichtfuncties over twee aparte organen: de Raad van Toezicht en de Directieraad. Dit model is ontworpen om een duidelijke scheiding te creëren tussen het beleidstoezicht en het operationele management. De Raad van Toezicht houdt toezicht op de strategische beslissingen en controleert de uitvoering ervan door de Directieraad, terwijl de Directieraad verantwoordelijk is voor het dagelijks bestuur en de uitvoering van de strategie.

[De Raad van Toezicht bestaat uit minstens drie leden en opereert als een collegiaal orgaan. De leden worden benoemd in de oprichtingsakte of door de algemene vergadering (AV) voor een maximale termijn van zes jaar, met mogelijkheid tot herbenoeming. De leden zijn "ad nutum" herroepbaar, tenzij de statuten of de AV anders bepalen. Dit betekent dat ze in principe te allen tijde ontslagen kunnen worden, tenzij er specifieke regels in de statuten staan die dit beperken.]

De Directieraad, eveneens bestaande uit minstens drie leden, functioneert ook als een collegiaal orgaan. De leden worden benoemd door de Raad van Toezicht, waarbij de statuten de ontslagregeling kunnen vastleggen. Dit geeft de Raad van Toezicht de bevoegdheid om de operationele leiding te structureren en toezicht te houden op de uitvoering van het beleid.]

Bestuursbevoegdheden

In een NV en BV worden bestuursbevoegdheden onderverdeeld in toegewezen en residuaire bevoegdheden. **Toegewezen bevoegdheden** zijn expliciet **bepaald in de wet of de statuten**, terwijl **residuaire bevoegdheden** standaard toekomen aan het **bestuursorgaan**. In een structuur met een Raad van Bestuur (RvB) kunnen statuten beperkingen opleggen of specifieke taken toewijzen. Hoewel deze interne afspraken de verantwoordelijkheden onderling verdelen, blijft het bestuur collectief verantwoordelijk tegenover derden. Bestuurders kunnen aansprakelijk worden gesteld voor schade die ontstaat wanneer zij handelen in strijd met hun interne bevoegdheden, zelfs als deze beperkingen statutair zijn vastgelegd.

In het geval van een **duaal systeem**, met zowel een Raad van Toezicht (RvT) als een Directieraad (DR), worden **bevoegdheden strikt verdeeld**. De **RvT** houdt toezicht op de DR, bepaalt het **algemene beleid en strategie**, en oefent soms **specifieke bevoegdheden** uit die normaalgezien zijn voorbehouden aan de RvB. De **Directieraad** daarentegen behandelt de rest van de bevoegdheden, voornamelijk gericht op **operationele zaken**. [Daarnaast kunnen de statuten beperkingen en taakverdelingen vastleggen binnen de RvT, binnen de DR, of tussen beide organen. Deze afspraken zijn uitsluitend gericht op de interne werking van de vennootschap, en eventuele fouten of tekortkomingen kunnen leiden tot aansprakelijkheid.]

Dagelijks bestuur

Het dagelijks bestuur in een vennootschap is een **facultatief orgaan** dat verantwoordelijk is voor de behoeften van het **dagelijkse leven van de vennootschap** of voor **spoedeisende kwesties**. De wettelijke definitie onderstreept dat het **takenpakket beperkt** is tot deze gebieden, en dat het bestuur hierbij binnen een specifiek kader opereert.

Wat betreft de **samenstelling**, kan het **dagelijks bestuur** worden uitgeoefend door **één individuele bestuurder**, ook wel de **gedelegeerd bestuurder of CEO** genoemd, of door

een **individueel kaderlid zoals een algemeen directeur**. Daarnaast **kan** het bestaan uit **twee of meer natuurlijke personen of rechtspersonen**. Deze personen kunnen lid zijn van de raad van bestuur (RvB) [of de directieraad (DR)], maar dat is niet noodzakelijk. Het bestuur kan hierbij op een **collegiale, gezamenlijke of individuele** basis functioneren, afhankelijk van de specifieke afspraken en statutaire bepalingen.

De **delegatie en het toezicht** op het dagelijks bestuur worden uitgeoefend door het bestuursorgaan, zoals de **RvB** in een **BV**, of door de **RvB** [, de enige bestuurder, of de DR] in een **NV**. Dit garandeert dat het dagelijks bestuur in lijn blijft met de algemene strategie en doelstellingen van de vennootschap en dat er een adequaat niveau van controle en verantwoording wordt gehandhaafd.

Belangenconflictenregeling

De belangenconflictenregeling is bedoeld om situaties te **reguleren** waarin een bestuurder, een lid van de directieraad (DR) of een lid van de raad van toezicht (RvT) een **tegenstrijdig belang** heeft met de **vennootschap**. Dit belang moet van **vermogensrechtelijke aard** zijn, wat inhoudt dat het betrekking heeft op financiële of economische belangen die in conflict staan met de belangen van de vennootschap.

In dergelijke gevallen is de **betrokken persoon verplicht** om het **belangenconflict te melden** aan de **andere leden** van het orgaan. Daarnaast mag deze persoon **niet deelnemen** aan de **beraadslagingen en de stemming** over het betreffende onderwerp. Dit is een preventieve maatregel om ervoor te zorgen dat de besluitvorming onbevooroordeeld plaatsvindt en volledig in het belang van de vennootschap is.

Indien echter **alle bestuurders of de enige bestuurder een belangenconflict** hebben, wordt de **beslissing overgedragen** aan de **algemene vergadering (AV)**. Op die manier wordt een neutrale en objectieve beoordeling gegarandeerd. [In het geval van een conflict in de directieraad, verschuift de beslissing naar de raad van toezicht (RvT), mits deze bestaat binnen de bestuursstructuur.] Deze mechanismen waarborgen dat de belangen van de vennootschap op een transparante en zorgvuldige manier worden beschermd.

Bestuurdersaansprakelijkheid

De bestuurdersaansprakelijkheid kan onderverdeeld worden in **aansprakelijkheid tegenover derden en tegenover de vennootschap**. Elke vorm kent specifieke aansprakelijkheidsgronden en beperkingen die hieronder worden toegelicht.

Tegenover derden zijn bestuurders contractueel doorgaans niet aansprakelijk; deze aansprakelijkheid rust op de vennootschap. **Buitencontractueel** kan een bestuurder echter aansprakelijk worden gesteld, behalve bij fouten in de uitvoering van het contract. Met de invoering van Boek 6 nieuw BW per 1 januari 2025 wordt de **immunititeit voor uitvoeringsagenten afgeschaft**. Hierdoor kunnen **bestuurders ook persoonlijk**

aangesproken worden voor fouten bij de uitvoering van een contract. Verder kunnen **bestuurders**, net als de **vennootschap** zelf, **aansprakelijk zijn bij fouten binnen hun bevoegdheidskring**. Bij **strafrechtelijke overtredingen** kunnen **zowel de bestuurder als de vennootschap** aansprakelijk worden gehouden. Verdere specifieke aansprakelijkheidsgevallen voor een bestuurder zijn:

- **Overtreding van het WVV of de statuten:** Dit kan resulteren in hoofdelijke aansprakelijkheid.
- **"Oprichters"-aansprakelijkheid:** Deze geldt bij kapitaalverhogingen of de uitgifte van nieuwe aandelen, indien dit op een niet-geldige manier is verlopen.

Tegenover de vennootschap kunnen bestuurders aansprakelijk zijn voor **gewone bestuursfouten**, indien zij **collegiaal bestuur** uitoefenen kunnen ze **hoofdelijk aansprakelijk** gesteld worden. Deze fouten worden **marginaal getoetst**, wat betekent dat de rechter zich beperkt tot het beoordelen van de redelijkheid van het handelen.

Overtredingen van het WVV of de statuten leiden steeds tot **hoofdelijke aansprakelijkheid**.

[Hoofdelijke aansprakelijkheid in deze context betekent dat elke bestuurder afzonderlijk verantwoordelijk kan worden gehouden voor de volledige schade die voortvloeit uit een fout of overtreding, ongeacht of die persoon zelf direct betrokken was. Dit houdt in dat een benadeelde partij (zoals een schuldeiser of de vennootschap) bij één bestuurder de volledige schade kan verhalen, waarna die bestuurder eventueel regres kan nemen op de andere bestuurders. Bij gezamenlijke aansprakelijkheid kunnen bestuurders echter enkel aansprakelijk worden gesteld voor hun eigen aandeel in de fout. De schade wordt dan verdeeld onder de betrokkenen volgens hun mate van verantwoordelijkheid. Hoofdelijke aansprakelijkheid is dus strenger omdat één bestuurder de volledige last kan dragen, terwijl bij gezamenlijke aansprakelijkheid de aansprakelijkheid wordt verdeeld.]

Daarnaast kan een **aansprakelijkheidsvordering** worden ingesteld. Dit is een juridische procedure om bestuurders van een vennootschap aansprakelijk te stellen voor fouten of schendingen van hun verplichtingen. Dit kan voortvloeien uit bestuursfouten, overtredingen van het WVV (Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen), of overtredingen van de statuten van de vennootschap. Het doel van een dergelijke vordering is om de geleden schade te vergoeden, doorgaans **aan de vennootschap zelf**. De AV heeft bij deze de bevoegdheid om een zogenaamde **actio mandati** in te stellen. Dit is een rechtsvordering waarbij de vennootschap de bestuurders aansprakelijk stelt voor schade die zij door hun fouten hebben veroorzaakt. Aandeelhouders met een bepaald belang in de vennootschap kunnen zelf ook zo een **minderheidsvordering** instellen. Dit kan als zij in een **NV minstens €1.250.000 aan aandelen vertegenwoordigen of 1% van de stemrechten hebben. Bij een BV geldt enkel de voorwaarde van het bezit van minstens 10% van de aandelen.** Het doel van deze

minderheidsvordering is ook om **schadevergoeding aan de vennootschap** te verkrijgen, en dus niet aan de aandeelhouders zelf.

De aansprakelijkheid van bestuurders kent echter verschillende **beperkingen**, zowel ten aanzien van de vennootschap als tegenover derden. Allereerst is er de verplichting om bepaalde zaken te melden aan het bestuursorgaan van de vennootschap. De **algemene vergadering (AV) kan bestuurders kwijting verlenen**, wat betekent dat zij **vrijgesteld worden van aansprakelijkheid voor handelingen die in de jaarrekening zijn goedgekeurd**. Dit geldt echter **niet voor niet-vermelde schendingen** van het **Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen (WVV)** of de **statuten**, of indien de **ware toestand van de vennootschap verborgen** is gehouden.

Daarnaast geldt een **verjaringstermijn van vijf jaar** voor vorderingen op bestuurders, wat inhoudt dat aansprakelijkheidsvorderingen na deze periode niet meer ingesteld kunnen worden. Een andere belangrijke beperking is het **plafond** op bestuurdersaansprakelijkheid. Dit plafond **varieert afhankelijk van de gemiddelde omzet** en het **balanstotaal** in de laatste drie boekjaren van de vennootschap, en ligt **tussen €125.000 en €12 miljoen**. **Uitzonderingen** op dit plafond zijn **lichte gewoonlijke fouten, zware fouten, bedrieglijk opzet**, en **specifieke aansprakelijkheden** zoals bij niet-geldige inschrijvingen bij kapitaalverhogingen. Bovendien geldt dat bestuurders in bijzondere gevallen **hoofdelijk aansprakelijk** kunnen worden gesteld, bijvoorbeeld jegens de **fiscus** en de **sociale zekerheidsinstellingen (RSZ)**. Deze bepalingen zijn ontworpen om de verantwoordelijkheid van bestuurders te reguleren, maar bieden tegelijkertijd ook bescherming tegen onevenredige risico's.

[Een **lichte gewoonlijke fout** is een vergissing of nalatigheid die een normaal, voorzichtig persoon in een gelijkaardige situatie zou kunnen maken. Deze fouten zijn over het algemeen minder ernstig en hebben meestal geen grote impact op de vennootschap of derden. Lichte gewone fouten vallen vaak onder de bescherming van aansprakelijkheidsbeperkingen, zoals het wettelijke aansprakelijkheidsplafond, tenzij de fout een patroon vormt van herhaalde nalatigheid. Een **zware fout** omvat ernstige nalatigheid of onachtzaamheid die een redelijk bekwaam bestuurder in dezelfde omstandigheden niet zou maken. Voorbeelden zijn het niet naleven van wettelijke verplichtingen of het nemen van onverantwoorde financiële risico's zonder de belangen van de vennootschap of aandeelhouders in acht te nemen. Bij **bedrieglijk opzet** handelt de bestuurder met opzet om de vennootschap, aandeelhouders of derden schade te berokkenen. Dit gaat om bewust misleidend of frauduleus gedrag, zoals het vervalsen van cijfers, het verduisteren van activa of het aangaan van contracten met de intentie om schade te veroorzaken.]

De **faillissementsaansprakelijkheid** is een specifieke aansprakelijkheid van bestuurders in het geval van een faillissement. Dit type aansprakelijkheid gaat verder dan de algemene bestuurdersaansprakelijkheid en richt zich op situaties waarin

bestuurders door hun handelingen of nalatigheid hebben bijgedragen aan het faillissement van de vennootschap. De bestuurders zijn hierbij altijd aansprakelijk in de bovenstaande gevallen, maar bij faillissement zijn er nog twee bijzondere aansprakelijkheden.

Een bestuurder kan aansprakelijk worden gesteld indien hij door een **kennelijk grove fout** heeft bijgedragen aan het faillissement. Dit kan betrekking hebben op bestuursbeslissingen of nalatigheden die evident onverantwoord zijn en die een redelijk bestuurder in dezelfde omstandigheden niet zou hebben gemaakt. Deze aansprakelijkheid geldt zowel voor **formele bestuurders**, **dagelijkse bestuurders** als **feitelijke bestuurders** (personen die feitelijk de leiding over de vennootschap hadden zonder formeel benoemd te zijn). Bestuurders kunnen **aansprakelijk** worden gesteld voor het **geheel of een deel van het netto-passief** van de vennootschap, wat verwijst naar het verschil tussen de schulden en de activa bij faillissement. De rechter heeft echter een matigingsbevoegdheid, wat betekent dat hij de omvang van de aansprakelijkheid kan verminderen afhankelijk van de omstandigheden.

Bij **wrongful trading** wordt een bestuurder aansprakelijk gesteld wanneer hij wist, of redelijkerwijs had moeten weten, dat er **geen realistisch vooruitzicht** meer was om de vennootschap of haar activiteiten voort te zetten en desondanks **geen maatregelen** heeft genomen om de schade voor schuldeisers te beperken. Deze **vordering** kan uitsluitend worden ingesteld **door de curator** in het faillissement. Het doel is om bestuurders verantwoordelijk te houden voor het voortzetten van een verlieslatende onderneming in de wetenschap dat schuldeisers hierdoor verder zouden worden benadeeld.

iii. Voorbeeldvraag

In een NV zijn de twee enige aandeelhouders Primus met 79% van de aandelen en Secundus met 21% van de aandelen. Alle aandelen hebben een gelijke kapitaalvertegenwoordigende waarde en stemrecht. Welke uitspraak is correct?

- a) Secundus heeft genoeg stemkracht om in alle omstandigheden een statutenwijziging te blokkeren.
- b) Als de raad van bestuur van de NV vijf bestuurders telt, heeft Secundus automatisch recht om minstens één bestuurder aan te duiden.
- c) Secundus heeft genoeg aandelen om ervoor te zorgen dat een bijzondere algemene vergadering moet worden samengeroepen.
- d) Als Primus niet aanwezig of vertegenwoordigd is op een gewone algemene vergadering, kan deze algemene vergadering geen geldige beslissing nemen.

a) Niet correct. Om een statutenwijziging te blokkeren, is een tweederde meerderheid van de stemmen vereist. Secundus bezit 21% van de aandelen en kan hiermee geen tweederde meerderheid bereiken.
b) Niet correct. Het recht om bestuurders aan te duiden is meestal niet automatisch gebonden aan een bepaald percentage aandelen en hangt af van de statuten van de vennootschap.
c) Correct. Volgens het Belgisch vennootschapsrecht kan een aandeelhouder die minstens 10% van de aandelen bezit, de bijeenroeping van een bijzondere algemene vergadering eisen.
d) Niet correct. Een gewone algemene vergadering kan nog steeds geldige beslissingen nemen als de statutaire aanwezigheids- en meerderheidsvereisten worden nageleefd, zelfs als Primus niet aanwezig is.

4. Vertegenwoordiging

i. Vertegenwoordiging in vennootschappen

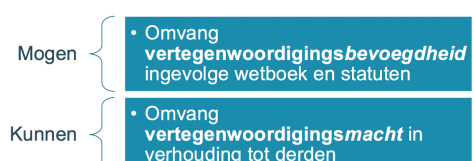
Vertegenwoordiging van rechtspersonen

In vennootschappen is vertegenwoordiging **essentieel** omdat een rechtspersoon niet fysiek kan handelen zoals een natuurlijke persoon. Hierdoor is het noodzakelijk dat een **rechtspersoon door individuen wordt vertegenwoordigd** om haar belangen te behartigen en handelingen te stellen. Deze noodzaak ontstaat uit het feit dat een vennootschap geen zelfstandige fysieke of mentale capaciteit heeft om zelf te opereren.

Tegelijkertijd brengt de vertegenwoordiging ook specifieke **uitdagingen** met zich mee. Het problematische aspect ligt in het feit dat **elke vertegenwoordiging opnieuw een juridische handeling** vormt die binnen de grenzen van de macht van de vertegenwoordiger moet blijven. Het is belangrijk dat elke vertegenwoordiger voldoende bevoegdheid heeft en handelt binnen de kaders van de statuten en eventuele wettelijke bepalingen. Dit maakt het noodzakelijk om steeds de legitimiteit van de vertegenwoordigingshandeling te onderzoeken, wat de complexiteit verhoogt.

Een mogelijke **oplossing** voor deze problemen is om de **reikwijdte van vertegenwoordigingsmacht** groter te maken dan de **vertegenwoordigingsbevoegdheid**. Dit betekent dat bepaalde handelingen van een vertegenwoordiger, zelfs als deze strikt genomen **buiten** hun **bevoegdheid** vallen, **toch bindend** zijn voor de rechtspersoon. Dit principe biedt een zekere bescherming aan derden die te goeder trouw handelen met de vennootschap en voorkomt onnodige juridische onzekerheden. Tegelijkertijd **helpt** het ook om de **interne werking** van de vennootschap te vergemakkelijken, omdat niet elke afwijking of tekortkoming automatisch leidt tot nietigheid van de handeling.

In de context van vertegenwoordiging in vennootschappen is het dus belangrijk een onderscheid te maken tussen vertegenwoordigingsbevoegdheid en vertegenwoordigingsmacht. **Vertegenwoordigingsbevoegdheid** verwijst naar **wat vertegenwoordigers volgens het wetboek en de statuten mogen doen**. Dit is de juridische basis die hun handelingen legitimeert binnen de grenzen van hun functie. Aan de andere kant gaat **vertegenwoordigingsmacht** over wat vertegenwoordigers **kunnen doen** in relatie tot derden. Dit begrip is breder en houdt in dat zelfs handelingen die de bevoegdheid te buiten gaan, toch bindend kunnen zijn voor de vennootschap wanneer ze zijn gesteld tegenover derden te goeder trouw. Dit onderscheid biedt derden bescherming en waarborgt een zekere rechtszekerheid in transacties, terwijl het intern binnen de vennootschap controlemechanismen toestaat om misbruik of onjuiste vertegenwoordiging aan te pakken.

Vennootschaps- en Verenigingsrechtbank Procedure

De vertegenwoordiging binnen een vennootschap en haar specifieke regels binnen de VVRP (Vennootschaps- en Verenigingsrechtbank Procedure) kent verschillende belangrijke aspecten, waaronder de regels inzake de publicatie van bevoegdheden, statutaire beperkingen en de zogenaamde handtekeningsclausules. Hieronder worden deze elementen toegelicht.

Vertegenwoordiging is essentieel omdat de vennootschap zelf geen natuurlijke persoon is. De **identiteit van de personen die de vennootschap mogen vertegenwoordigen**, moet **gepubliceerd worden in het Belgisch Staatsblad**. Dit geeft **derden het recht om te vertrouwen op deze informatie**, tenzij zij daadwerkelijk kennis hadden van eventuele onregelmatigheden. Dit systeem biedt juridische zekerheid en duidelijkheid voor alle betrokkenen.

Beperkingen opgenomen in de **statuten** zijn geldig, maar **niet tegenwerpelijk**. **Wettelijke beperkingen**, zoals vastgelegd in het Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen (WVV), zijn **wél tegenwerpelijk aan derden**. **Statutaire beperkingen**, daarentegen, hebben **enkel interne werking** binnen de vennootschap. Dit betekent dat zij **geen directe invloed** hebben op handelingen die **tegenover derden** plaatsvinden. De vertegenwoordigingsmacht is dus beduidend veel groter dan de vertegenwoordigingsbevoegdheid.

Uitzonderingen hierop bestaan echter wanneer de **handeling duidelijk buiten het statutaire voorwerp** van de vennootschap valt. In dat geval kan de beperking tegenwerpelijk zijn indien de derde wist of had moeten weten dat het voorwerp werd overschreden. Er geldt geen gelijkaardige uitzondering voor bevoegdheidsbeperkingen!

De regels omtrent het **dagelijks bestuur** volgen eenzelfde logica. Delegatie van bevoegdheden moet **gepubliceerd** worden, en ook hier zijn **statutaire beperkingen niet tegenwerpelijk** aan derden. Deze beperkingen dienen vooral om de **interne werking** van de vennootschap te regelen.

Handtekeningsclausules zijn clausules waarin de **vertegenwoordiging gedelegeerd wordt** aan **één of meerdere bestuurders**, individueel of gezamenlijk. Het doel van dergelijke clausules is vaak het **versoepelen of versterken van de regels omtrent vertegenwoordiging**. Ze kunnen derden binden en zijn dan tegenwerpelijk, maar alleen als ze **correct gepubliceerd** zijn. Echter, beperkingen in de handtekeningsclausules, zoals **kwalitatieve of kwantitatieve** beperkingen, zijn **niet tegenwerpelijk**, zelfs niet indien gepubliceerd. Dit beschermt derden tegen mogelijk misbruik of onduidelijkheden in de vertegenwoordiging. Bij **collegiale vertegenwoordiging** betekent dit dat **kwalitatieve en kwantitatieve** beperkingen **niet kunnen worden ingeroepen tegenover derden**, wat de vennootschap verplicht de gevolgen van de handeling te aanvaarden. In het geval van **individuele vertegenwoordiging** wordt zelfs de **volledige**

handtekeningsclausule niet tegenwerpelijk aan derden, waardoor de individuele vertegenwoordiger de vennootschap volledig bindt, ongeacht interne beperkingen. Deze regeling biedt derden extra bescherming en garandeert rechtszekerheid bij transacties.

Het schema verduidelijkt het effect van handtekeningsclausules binnen collegiale en individuele vertegenwoordiging.

Uitgangspunt	Collegiale vertegenwoordiging	Individuele vertegenwoordiging
Type clausule	Eén- of tweehandtekening (evt. 3... maar minder dan collegiaal)	Meerhandtekening
Effect	Versoepelt de vertegenw	Verstrengt de vertegenw
<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> Kwalit/kwantit beperking </div>		
Effect	Beperkt de versoepeling → Beperkt de vertegenw	Beperkt de verstrenging → Versoepelt de vertegenw
Gevolg	Kwalit/kwantit beperking niet tegenwerpelijk m.a.w. handtekeningsclausule tegenwerpelijk, maar zonder de kwalit/kwantit beperking	Hele handtekeningsclausule niet tegenwerpelijk

Bij **collegiale vertegenwoordiging** impliceert de clausule één- of tweehandtekening (of eventueel drie), wat een versoepeling biedt ten opzichte van het striktere collegiale systeem. Echter, kwalitatieve of kwantitatieve beperkingen binnen deze clausules beperken die versoepeling. Deze beperkingen zijn in dit geval niet tegenwerpelijk aan derden, wat betekent dat de handtekeningsclausule zelf blijft gelden, maar zonder de beperkende kwalificaties.

Bij **individuele vertegenwoordiging** kan een handtekeningsclausule het systeem verstrengen, bijvoorbeeld door extra handtekeningen te vereisen. Hier geldt dat een kwalitatieve of kwantitatieve beperking niet alleen de verstrenging beperkt, maar ervoor zorgt dat de hele handtekeningsclausule niet tegenwerpelijk is. Hierdoor komt de bescherming van derden nog sterker naar voren.

Nogmaals een uitleg van sommige begrippen in dit schema:

- **Collegiale vertegenwoordiging** = betekent dat meerdere personen samen optreden om de vennootschap te vertegenwoordigen. De handtekeningsclausule versoepelt dit proces door minder handtekeningen te vereisen dan normaal (bijvoorbeeld één of twee in plaats van alle leden).
- **Individuele vertegenwoordiging** = één persoon kan zelfstandig de vennootschap vertegenwoordigen. Handtekeningsclausules verstrengen dit door extra eisen te stellen, zoals meerdere handtekeningen.
- **Kwalitatieve beperking** = beperking die verband houdt met de aard of kwaliteit van de handeling (bijvoorbeeld enkel vertegenwoordiging binnen bepaalde sectoren of activiteiten).

- **Kwantitatieve beperking** = beperking die een limiet stelt op de omvang of waarde van de handeling (bijvoorbeeld transacties tot een bepaald bedrag).
- **Niet-tegenwerpelijkheid** = betekent dat derden niet gebonden zijn aan interne beperkingen (kwalitatief/kwantitatief), zelfs als deze gepubliceerd zijn. Dit beschermt derden tegen onverwachte interne regels van de vennootschap.

Lastgeving in vennootschappen omvat een **alternatief** voor de handtekeningsclausule, namelijk het gebruik van een **bijzondere volmacht**. Dit houdt in dat een specifieke persoon (zoals een gedelegeerd bestuurder of een werknemer) gemachtigd wordt om een welbepaalde transactie namens de vennootschap uit te voeren. Het is belangrijk op te merken dat deze volmacht **niet algemeen** is, maar **specifiek voor bepaalde handelingen** geldt. Deze methode kan worden toegepast in alle vennootschapsvormen en biedt flexibiliteit bij het uitvoeren van specifieke transacties.

In het kader van het **gemeen verbintenissenrecht** treedt de **lasthebber** op als **gevolmachtigde**, wat betekent dat deze **handelt namens de vennootschap**, maar niet als een officieel orgaan ervan. De **legitimatie** van de gevolmachtigde wordt verzekerd door een **geschreven volmacht**, zonder dat publicatie van de benoeming noodzakelijk is. **Beperkingen** die in de volmacht worden opgenomen, zijn **in principe tegenwerpelijk** aan derden, wat betekent dat derden rekening moeten houden met deze beperkingen. Er zijn echter **uitzonderingen**, zoals bekrachtiging (waarbij de vennootschap een handeling achteraf goedkeurt) en schijnmandaat (waarbij derden beschermd worden als zij in goed vertrouwen op de bevoegdheid van de gevolmachtigde hebben vertrouwd).

Voorbeeld

Dit voorbeeld illustreert hoe de raad van bestuur een specifieke volmacht verleent aan een personeelsmanager om bepaalde bevoegdheden namens de vennootschap uit te oefenen. Het omvat onder meer het afsluiten van arbeidsovereenkomsten, personeelsbeheer (aanwerven, ontslaan, bezoldiging vaststellen), en het beheren van administratieve taken, zoals het ontvangen en afhandelen van zakelijke correspondentie en transportdocumenten. Hiermee wordt duidelijk dat een bijzondere volmacht gericht kan zijn op specifieke, afgebakende handelingen binnen een organisatie.

2. De raad van bestuur beslist vervolgens tevens met eenparigheid van stemmen om ter vervanging van mevrouw *[naam]*, aan mevrouw *[naam]*, wonende te *[adres]*, optredend in haar hoedanigheid van personeelsmanager (Human Resources Manager Belux), meer bepaald de bevoegdheid toe te kennen om:

- collectieve arbeidsovereenkomsten af te sluiten, de bevoegdheid om arbeiders, niet-kaderbedienden, stagiairs en tijdelijk personeel aan te werven en te ontslaan, hun functies en bezoldiging vast te stellen en aan te passen, overeenkomsten te sluiten inzake brugpensioen en overeenkomsten aan te gaan ter zake van loonadministratie, personeelsselectie en –training, outplacement en gelijkaardige diensten.
- het in ontvangst nemen namens de vennootschap van alle brieven en telegrammen, aangetekende en verzekerde stukken, colli, pakken en zendingen met aangegeven waarden, zowel van de posterijen als van de douane, als van andere beheren, vervoerders, boden en andere, het ophalen van in bewaring gegeven goederen; het aanbieden van cognossementen; vrachtbrieven en andere noodzakelijke bescheiden; het tekenen van alle stukken en ontlashtinen.

ii. Oefingen op de handtekeningsclausules

In een BV zijn 4 bestuurders. In de statuten staat over bestuur en vertegenwoordiging alleen dat de vennootschap enkel verbonden is door de handtekening van minstens twee bestuurders. De statuten werden op de door het WVV voorgeschreven wijze gepubliceerd. Welk van volgende uitspraken is correct?

- a) Om de BV te verbinden, volstaat een optreden van één bestuurder ongeacht de omvang van de transactie.
- b) Om de BV te verbinden, is er in beginsel een optreden van minstens twee bestuurders vereist.
- c) Om de BV te verbinden, is er in beginsel een optreden van minstens drie bestuurders vereist.
- d) Om de BV te verbinden, is er in beginsel een optreden van de vier bestuurders vereist.

a) Incorrect: Er geldt in beginsel collegialiteit.
b) Correct: Volgens de statuten is minstens de handtekening van twee bestuurders vereist, dit volstaat dus. De kwalitatieve beperking is niet tegenwerpelijk aan derden
c) Incorrect: Er is in de statuten geen vereiste opgenomen dat drie bestuurders moeten optreden. De clausule spreekt enkel over twee bestuurders.
d) Incorrect: De handtekeningsclausule vereist niet dat alle vier de bestuurders optreden. Het minimum blijft twee, zoals in de statuten vermeld.

Een BV heeft drie bestuurders: A, B en C. De (correct bekendgemaakte) statuten bepalen dat de BV verbonden is door de handtekening van één bestuurder, tenzij voor verbintenissen van meer dan EUR 10.000, in welk geval de handtekening van minstens twee bestuurders is vereist. Na een verkeersongeval is één van de bedrijfswagens onherstelbaar beschadigd. Opdat de vennootschap zo snel mogelijk weer normaal zou kunnen functioneren, tekent A alleen, in naam van de BV, een overeenkomst voor de aankoop van een nieuwe bedrijfswagen voor EUR 30.000. B en C vinden dat geen goede aankoop en wensen dat de BV niet verbonden is door de koopovereenkomst.

Welke stelling is correct?

- a) De BV is niet verbonden door deze koopovereenkomst. Bestuurder A is aansprakelijk ten aanzien van de verkoper van de bedrijfswagen omdat hij onbevoegd is opgetreden.
- b) De BV is niet verbonden door deze koopovereenkomst. Het optreden van bestuurder A leidt niet tot zijn aansprakelijkheid ten aanzien van de verkoper van de bedrijfswagen, ook al heeft hij een statutaire bepaling geschonden.
- c) De BV is verbonden door deze koopovereenkomst. Bestuurder A is aansprakelijk ten aanzien van de BV omdat hij onbevoegd is opgetreden.
- d) De BV is verbonden door deze koopovereenkomst. Bestuurder A is aansprakelijk ten aanzien van bestuurders B en C omdat hij onbevoegd is opgetreden.

a) Incorrect: De BV is wel verbonden door de koopovereenkomst. De beperking in de statuten is niet tegenwerpelijk aan derden, aangezien deze enkel interne werking heeft.
b) Incorrect: Hoewel bestuurder A gehandeld heeft in strijd met de statuten, betekent dit niet dat de BV niet gebonden is aan de overeenkomst. De beperking heeft geen extern effect.
c) Correct: De BV is verbonden door de overeenkomst omdat de vertegenwoordiging extern werkt. Bestuurder A kan echter intern aansprakelijk worden gesteld door B en C wegens schending van de statutaire bepalingen.
d) Incorrect: Hoewel bestuurder A aansprakelijk kan worden gesteld, is het incorrect dat dit invloed heeft op de externe binding van de BV met de verkoper. De BV blijft gebonden aan de overeenkomst.

In een NV zijn vijf bestuurders. In de statuten staat dat de vennootschap verbonden is door de handtekening van minstens twee bestuurders, behalve voor handelingen boven EUR 5 miljoen. Dit werd gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad.

Welk van volgende uitspraken is correct?

- a) Om de NV te verbinden, volstaat in beginsel een optreden van één bestuurder ongeacht de omvang van de transactie.
- b) Om de NV te verbinden, is er in beginsel een optreden van minstens twee bestuurders vereist, tenzij voor transacties boven de vijf miljoen.
- c) Om de NV te verbinden, is er in beginsel een optreden van minstens twee bestuurders vereist ongeacht de omvang van de transactie.
- d) Om de NV te verbinden, is er in beginsel een optreden van de vijf bestuurders vereist, ongeacht de omvang van de transactie.

a) Incorrect: De statuten bepalen dat er minstens twee bestuurders nodig zijn om de NV te verbinden. Eén bestuurder volstaat in dit geval niet, zelfs niet voor transacties onder de €5 miljoen.

b) Incorrect: Dit zou correct zijn als er expliciet uitzonderingen voor transacties boven €5 miljoen waren opgenomen in de vraagstelling. De beperking geldt echter voor alle transacties.

c) Correct: De NV kan enkel worden verbonden door minstens twee bestuurders, zoals vastgelegd in de statuten en gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad. Dit geldt ongeacht de omvang van de transactie.

d) Incorrect: De handtekeningen van alle vijf bestuurders zijn niet vereist volgens de statuten. Enkel twee handtekeningen zijn noodzakelijk om de NV te verbinden.

VI. Examen: praktische informatie

- Schrijf eerst uw **naam** op elk blad!

- Eerste deel: **meerkeuzevragen** (10 punten)

- met giscorrectie!

Kleur op het antwoordformulier met een blauwe of zwarte balpen het reeksnummer in. U vindt uw reeksnummer bovenaan dit blad.

Gebruik een blauwe of zwarte balpen om het antwoordformulier in te vullen. Doe dit pas wanneer u zeker bent van uw antwoord.

Een per vergissing ingekleurd bolletje kan u doorkruisen, waarna u uw definitieve antwoord inkleurt.

Er is bij elke meerkeuzevraag maar één juist antwoord.

Als u een vraag onbeantwoord wil laten, kleur dan bolletje x.

Duid uw antwoorden ook duidelijk aan op de vragenbundel (omcirkel de letter voor uw antwoord), voor als er problemen zijn bij het inlezen van uw antwoordformulier. Geef bij het einde van het examen zowel vragenbundel als antwoordformulier af.

- Tweede deel: **open vragen** (10 punten)

- Lees goed de vraag
- Kwalificeer indien nodig (bijv. is het een 'consument'?)
- Leg regel uit
- Pas regel toe en geef antwoord op de concrete vraag

- **Codex of andere wetteksten niet toegelaten**